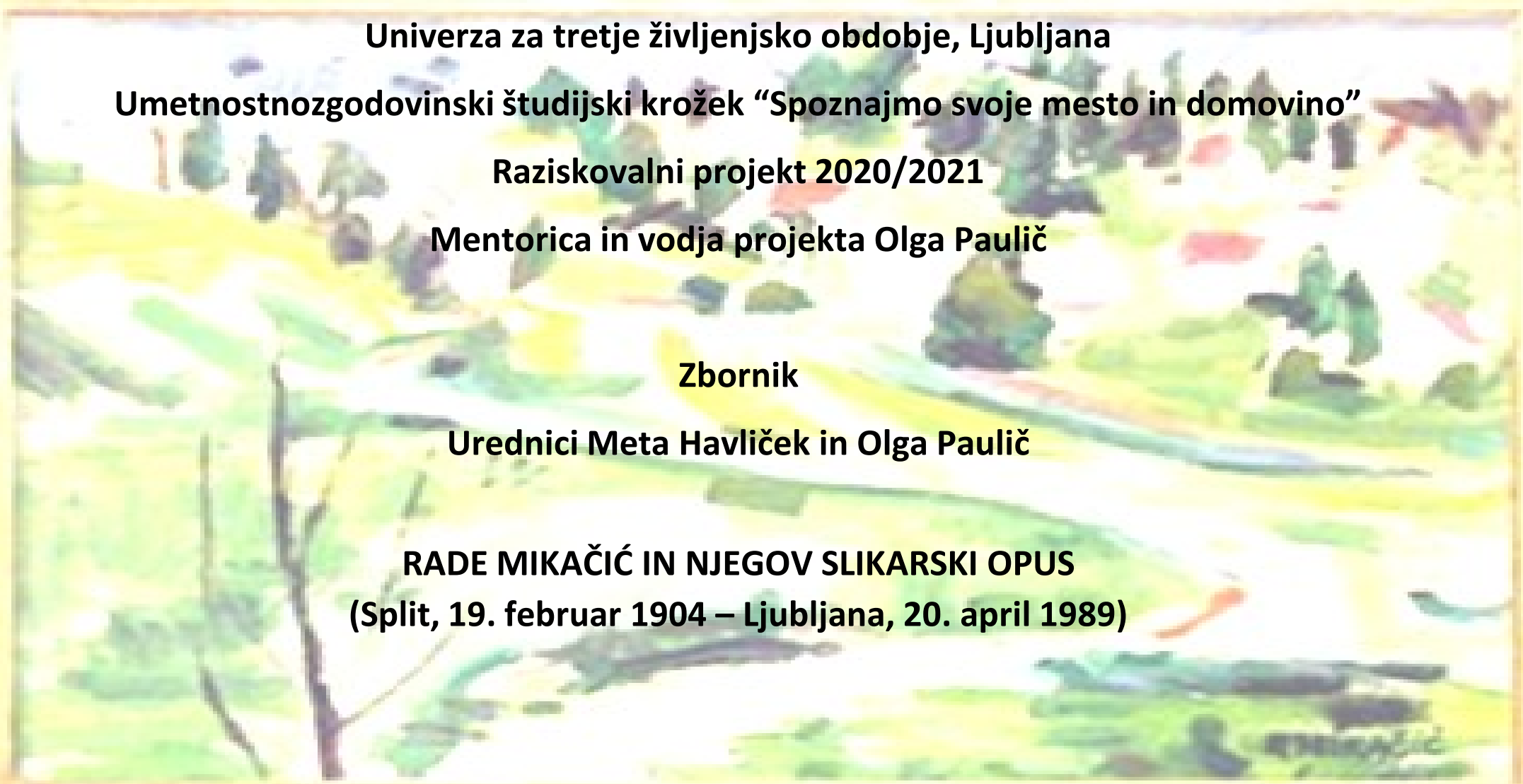

Univerza za tretje življenjsko obdobje, Ljubljana
Umetnostnozgodovinski študijski krožek "Spoznajmo svoje mesto in domovino"

Raziskovalni projekt 2020/2021

Mentorica in vodja projekta Olga Paulič

Zbornik

Urednici Meta Havliček in Olga Paulič

RADE MIKAČIĆ IN NJEGOV SLIKARSKI OPUS
(Split, 19. februar 1904 – Ljubljana, 20. april 1989)

Ljubljana, 30. september 2021

Univerza za tretje življenjsko obdobje, Ljubljana
Raziskovalni projekt 2020/2021
Mentorica in vodja projekta mag. Olga Paulič
Urednici zbornika Meta Havliček in mag. Olga Paulič
Strokovni pregled mag. Olga Paulič, Aleksander Bassin
Jezikovni pregled Bogdana Herman

Zbornik je izdan v samozaložbi vseh avtorjev:
mag. Judita Bagon, Aleksander Bassin, Irena Demšar,
Nataša Gorjanc, Marjeta Havliček, mag. Olga Paulič,
Mojca Slana, Jelka Štemberger, Jelica Pegan
Štemberger, dr. Marija Turnšek Mikačič, dr. Tit Turnšek
in Peter Zdravje.

Oblikovanje Meta Havliček, mag. Olga Paulič,
dr. Marija Turnšek Mikačič in Andrej Kocman
Tisk Kocman grafika d.o.o.
Naklada 200 izvodov

*Slika na naslovnici in strani 94: Rade Mikačič: Rakitna,
olje na lesu, 49 x 38 cm, julij 1975
Last in fotografija dr. Marija Turnšek Mikačič*

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

75(497.4):929 Mikačič R.

RADE Mikačič in njegov slikarski opus :
(Split, 19. februar 1904 - Ljubljana, 20. april 1989) :
zbornik / urednici Meta Havliček in Olga Paulič.
Ljubljana : samozal. avtorjev, 2021

ISBN 978-961-07-0730-1
COBISS.SI-ID 74470915

Univerza za tretje življenjsko obdobje, Ljubljana
Umetnostnozgodovinski študijski krožek "Spoznamo svoje mesto in domovino"

Raziskovalni projekt 2020/2021

Mentorica in vodja projekta Olga Paulič

Urednici Meta Havliček in Olga Paulič

Zbornik

RADE MIKAČIĆ IN NJEGOV SLIKARSKI OPUS

(Split, 19. februar 1904 – Ljubljana, 20. april 1989)

Ljubljana, 30. september 2021

KAZALO

REFERAT	AVTOR	STRAN
UVODNE MISLI O PROJEKTU IN ZBORNIKU	Olga Paulič	4
ŽIVLJENJE RADETA MIKAČIĆA		6
Rade Mikačić in njegova družina	Marija Turnšek Mikačić, Peter Zdravje	7
Hobiji Radeta Mikačića	Mojca Slana	13
Speleologija in inženirstvo - Jama Vranjača	Peter Zdravje	15
SLIKARSTVO RADETA MIKAČIĆA		17
Slikarsko izobraževanje v Parizu, 1925	Marija Turnšek Mikačić, Peter Zdravje	18
Slikarski opus Radeta Mikačića	Aleksander Bassin	21
Primerjava originalnih del s parafrazami	Irena Demšar	32
Motiv dalmatinska in slovenska krajina	Jelka Štemberger	35
POMEMBNE OSEBE V ŽIVLJENJU RADETA MIKAČIĆA		40
Dujam Mikačić, Umberto Girometta, Antun Augustinčić, Božidar Jakac, Ferdo Kozak, Anton Žnideršič in hčerke Alenka, Nada, Ema	Peter Zdravje	41
SPOMINSKE ZGODBE		53
Žena Alenka Mikačić	Judita Bagon	54
Hčerka Marija Turnšek Mikačić	Marija Turnšek Mikačić	56
Kako sta se spoznala Rade Mikačić in Jože Plečnik	Meta Havliček	61
Raziskovanje korenin Radeta Mikačića v Dalmaciji	Jelica Pegan Stemberger, Nataša Gorjanc	64
Živim med slikami Radeta Mikačića	Tit Turnšek	67
Kaj je zapustila družina Mikačić muzeju mesta Split	Tea Blagaić-Januška, Marija Turnšek Mikačić	69
DOBER TEK		72
Praznovanja v družini Mikačić	Marija Turnšek Mikačić	73
Posebni recepti družine Mikačić	Marija Turnšek Mikačić	74
Praznovanja v družini Žnideršič	Marija Turnšek Mikačić	80
Posebni recepti družine Žnideršič	Marija Turnšek Mikačić	81
ZAHVALE	Olga Paulič	85
LITERATURA IN VIRI	Meta Havliček	86
PREGLEDNICA PRILOG		87

Vsako leto v mojem študijskem krožku "Spoznamo svoje mesto in domovino" na Univerzi za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani raziskujemo teme, ki so umetnostno "prikrite" ali celo skrivnostne, ugotovitve pa zberemo v obliki zbornika. Tokrat, 2020–2021, smo proučevali umetniški opus slikarja Radeta Mikačiča iz Splita, ki se je, ko je bil pri vojaki v Mariboru, zaljubil v Slovenko Alenko, hčer slavnega čebelarja Antona Žnideršiča. Po poroki sta se preselila v Slovenijo. Imela sta hčerko Marijo, ki je občudovala svojega očeta in njegove slike, ki jih je ljubiteljsko ustvarjal v prostem času. Dolga leta je tlela v njej želja, da bi očetove slike predstavila javnosti, a ji žal do sedaj še ni uspelo. Ker sodeluje kot študentka v mojem krožku, smo tenkočutno prisluhnili njeni želji in se odločili, da bomo v obliki raziskovalnega učnega projekta odstranili tančice s slikarjeve preteklosti in z njegovega ustvarjanja ter ga predstavili javnosti. V raziskovalni projekt RADE MIKAČIČ IN NJEGOV SLIKARSKI OPUS smo vključili tudi: zbirnik referatov v obliki monografskega zbornika, javno predstavitev zbornika na 31. Dnevih evropske kulturne dediščine in 9. Tednu kulturne dediščine (DEKD, TKD; 30.9.2021) ter organizirali razstavo pet in sedemdeset slik v atriju Mestne hiše v Ljubljani (24. 11. - 8. 12. 2021). Pri raziskavi sta nam bila v veliko pomoč hčerka Marija Turnšek Mikačič, brez katere bi projekta ne mogli izvesti in umetnostni kritik ter umetnostni zgodovinar Aleksander Bassin, ki je ovrednotil Radetov opus in umestil njegovo slikarsko delo v hram kulturne dediščine.

Da bi našli sledi o družinah Mikačič in Žnideršič v preteklosti, smo proučili obsežno literaturo. Temeljno nam je bila v pomoč družinska monografija *Košmatovi* (2003), ki jo je napisala Radetova žena Alenka, biografije Slovenske akademije znanosti in umetnosti, na primer svaka, pisatelja dr. Ferda Kozaka in monografija drugega svaka, kiparja Antuna Augustinčiča, kronike inštitucij, kjer je bil Rade zaposlen ter pisni prispevek Muzeja grada Splita, kjer imajo razstavljeno Mikačičevo arhivsko sobo z obsežnim gradivom. Pripravljajo se na skorajšnjo razstavo, na kateri bodo predstavili družino Mikačič, posebej Radetovega očeta Dujma Adama Mikačiča, ki je bil pomemben kulturni delavec, pesnik in ustanovitelj kulturno literarnega glasila Nada (1883), ter zbirko Radetovih slik.

Gospe in gospodje študentje so tri mesece proučevali teme, ki so si jih izbrali za raziskavo in ob slikovni projekciji predstavljali ugotovitve na naših tedenskih študijskih srečanjih. Čeprav poleg Aleksandra Bassina in mene niso umetnostni zgodovinarji, so z raziskovalno srčnostjo proučevali gradivo in vsakokrat po poročanjih smo lahko občudovali, kako uspešen je bil Rade na različnih življenjskih postajah in kako vizualno zanimive so njegove slike. Moji študentje so bili v minulem delovnem obdobju vsak zase uspešni pri svojem delu, tokrat pa so se izkazali pri raziskovanju v skupnem umetnostnem projektu. Sodelovali smo (po abecedi): mag. Judita Bagon, Aleksander Bassin, Irena Demšar, Nataša Gorjanc, Marjeta Havliček, mag. Olga Paulič, Mojca Slana, Jelka Štemberger, Jelica Pegan Štemberger, dr. Marija Turnšek Mikačič, dr. Tit Turnšek in Peter Zdravje. V nadaljevanju bomo navajali samo imena in priimke.

Pred začetkom raziskovanja je bilo pomembno, da so si v dogovoru z menoj razdelili zadolžitve glede na interese, da so lahko uspešno raziskovali, pripravili predstavitve ugotovitev, napisali prispevke za zbornik in v nadaljevanju jih bodo še javno predstavili.

Pisna poročanja raziskovalcev in slikovno gradivo sva zbrali in skrbno uredili v monografski zbornik z Marjeto Havliček. Upam, da bo zbornik zanimiv za branje in bo dal celovit vtis o Radetu Mikačiču in njegovem ustvarjanju.

Radetove slike bomo predstavili javnosti na razstavi v Mestni hiši v Ljubljani. Organizacijo razstave so prevzeli Aleksander Bassin, Marija Turnšek Mikačič in Peter Zdravje, sama pa sem prevzela organizacijo nastopa in predstavitev zbornika na 31. DEKD in 9. TKD, kjer bodo sodelovali vsi referenti. Za oba dogodka bomo pripravili informativno gradivo za obiskovalce in krajši kulturni program.

V zborniku predstavljamo Radetovo življenje, njegove konjičke in seveda slikarsko ustvarjanje. Vse slike, okrog sto jih je, so shranjene pri hčerki Mariji in bližnjih sorodnikih, katerim jih je daroval ob različnih praznovanjih. Posebej izpostavljamo njegovo enoletno izobraževanje v Parizu in slikanje v galerijah ob delih znamenitih impresionističnih slikarjev (Pierre - Auguste Renoir, Claude Monet, Paul Cezanne, Amedeo Modigliani, Maurice de Vlaminck, Georg Braque, Raoul Dufy, Georges Rouault, Pablo Picasso, Mortimer Menpes ...), ob katerih je razvil svoj lasten impresionistični slog. V zborniku predstavljamo originalna dela tujih slikarjev in Radetove parafraze ter dela jugoslovanskih slikarjev, ki so vplivali na njegovo ustvarjanje (Emanuel Vidović, Ignatij Job, Vjekoslav Parać, Rihard Jakopič) ter Radetove slike z originalnimi motivi (avtoportret, tihožitje, žanr, krajina, veduta, upodobitev notranjost in zunanost okolja).

Pomemben del zbornika predstavljajo Spominske zgodbe, spomini na Radeta, ki so jih zapisali nekateri, ki so ga poznali, poznajo njegove slike ali so iskali sledi po Dalmaciji, kjer je živel in služboval ter pustil neizbrisne sledi, kot je na primer je jama Vranjača. Zbrali smo pet prispevkov: v imenu Radetove žene Alenke je pripravila njene spomine na moža Judita Bagon, hčerka Marija je napisala svoje, Jelica Pegan Stemberger in Nataša Gorjanc sta zapisali, kako sta z Marijo in prijatelji raziskovali Radetove korenine v Dalmaciji, Tit Turnšek pa, kako živi med Radetovimi slikami. Poseben zapis je prišel iz Muzeja grada Split, ki ga je napisala muzejska kustosinja mag. Tea Blagač Januška v sodelovanju z Marijo Turnšek Mikačič, pri čemer je kot osnovo prispevka izdelala natančen pregled vseh vloženih dokumentov in predmetov družine Mikačič v muzejski arhivski zbirki.

Na prednji platnici zbornika nas Radetova slika Rakitne spominja na barve slovenskih impresionistov, na zadnji pa je fotografija palete, ki jo je slikar uporabljal v zadnjem življenjskem obdobju in njegov podpis, ki ga najdemo na slikah.

Seveda pa moram opozoriti še na rdečo nit letošnjih DEKD in TKD, ki imajo naslov "DOBER TEK". To nam ni bilo težko, saj je povezava s kulinariko v obeh družinah zelo bogata. Hčerka Marija je opisala, kako so bili povezani s čebelami in medom, testeninami Pekatete, čokolado Mirim in kako so gojili izvirno kulinariko v obeh družinah, pa tudi v kombinaciji dalmatinske in slovenske kuhinje. Opisala je številna družinska druženja, ko je bila miza obložena z različnimi tradicionalnimi dobrotami po starih receptih. Če bo zdravstvena situacija v državi omogočala, načrtujemo 27. oktobra 2021 kulinarčno delavnico z naslovom "Sladice iz kuharske zapuščine družin Mikačič in Žnideršič". V sodelovanju z ravnateljico BIC Ljubljana mag. Tjaša Vidrih bomo pekli pecivo po starih receptih obeh družin.

Na koncu zbornika je deset prilog, ki dopolnjujejo in pojasnjujejo posamezna poglavja: **1.** predstavitev dejavnosti raziskovalnega projekta "Rade Mikačič in njegov slikarski opus", **2.** objava našega dogodka v informativni knjižici programov Zavoda za varstvo kulturne dediščine za 31. DEKD in 9. TKD, **3.** skrajšana oblika rodovnega drevesa družin Mikačič in Žnideršič, **4. in 5.** slikovna preglednica Radetovih slik (parafraze in originali), **6.** predstavitev arhivskega gradiva prve tovarne testenin na Kranjskem, **7. in 8.** dva plakata, ki bosta razstavljena na razstavi slik Radeta Mikačiča v Mestni hiši: prvi predstavlja raziskovalni projekt, drugi pa naše šestnajstletno študijsko delo v krožku "Spoznajmo svoje mesto in domovino", **9.** napoved kulinarčne delavnice v oktobru 2021, **10.** napoved razstave slik v zgodovinskem atriju v Mestni hiši v novembru 2021.

Srečno pot, naš zbornik - monografija Radeta Mikačiča! Raziskovanje nam je bilo v veliko veselje in upamo, da bo tudi vam branje naših prispevkov.

Marija Turnšek Mikačič
Peter Zdravje
Mojca Slana

ŽIVLJENJE RADETA MIKAČIĆA

Split, 19. 02. 1904 – Ljubljana, 20. 04. 1989

Rojstni kraj

Rade Mikačić se je rodil v Splitu očetu Dujmu Mikačiću in materi Marijeti, rojeni Grle. Starša sta imela devet otrok – pet sinov in štiri hčerke. Vse sta šolala in jim omogočila visokošolsko izobrazbo. Nekateri izmed njih (in njihovi potomci) so bili doktorji znanosti, pomembne akademske osebnosti in ambasadorji.

Stanovali so v dvojni stanovanjski hiši v Dobrem, v mirnem predelu na severnem obrobju Splita, poimenovanem po izviru vode, z vrtovi, zelenimi sadovnjaki in vinogradi. Oče Dujam Mikačić je imel rad ta kraj tudi zato, ker so tu živeli njegovi predniki. To so bili zidarji Adamovi, imenovani po Radetovem prapradedu Adamu Mikačiću, ki se je iz dalmatinskega zaledja preselil v Split kot invalid iz napoleonskih vojn. Tudi Adamov vnuk Božo, Dujmov oče, je bil znan splitski mestni zidar.

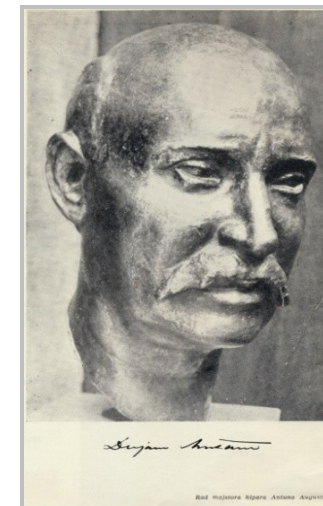
Poleg hiše je bil velik vrt, ki ga je obdelovala vsa družina. Na južni strani so rasle štiri velike palme in grmi oleandra v različnih barvah. Na dvorišču pred hišo je bila kamnita klop, na kateri je bilo prijetno sedeti in uživati v razgledih in pogovorih. Tudi otroci so imeli lep prostor za druženje in igro, marsikdaj je kdo od starejših prebiral pravljice in zgodbe za številno mladino vseh starosti. Zaradi vtisov iz otroške dobe so otroci zelo radi hodili v gledališče in deklamirali.

Na vrt se je odpiral tudi velik Mikačičev salon v pritličju, kjer je bil shranjen del knjig iz velike knjižnice očeta Dujma, kasneje so jih podedovali vsak brat in sestra po eno omaro. Člani družine so si pred salonom, na vrtu med cvetjem in zelenjem, uredili kotiček, kjer so se srečevali, se pogovarjali in obujali spomine na čas šolanja po evropskih mestih. V lepem spominu jim je ostala tudi navada, da je vsako nedeljo vseh devet otrok šlo skupaj z očetom Dujmom v slaščičarno po »pašte«, kot se reče slaščicam v Splitu, in nato so jih na velikem pladnju prinesli domov.

Bratje in sestre z družinami

Nekaj bratov in sester je z družinami ostalo v veliki domači hiši, drugi pa so si ustvarili družine in kariere v Zagrebu. V Zagrebu so bili sestra Draga, poročena z dr. Mladenom Ivekovićem, ambasadorjem v Rimu in Indiji, Nada, poročena s kiparjem Antunom Augustinčićem in dr. Ranko Mikačić, tudi ambasador v Rimu, z ženo Majo.

Dokler so Radetovi bratje in sestre še živeli pri starših, pa tudi potem, ko so se že osamosvojili, so bila praznovanja osebnih in velikih verskih praznikov nepozabna. Rade se je kasneje težko privadil praznovanjem v lastni manjši družini.

A. Augustinčić: Portret Dujma Mikačića

Marijeta Grle Mikačić

Šolanje, pariški študent

Rade Mikačič je slikal že v srednji šoli. Obiskoval je Veliko Realco v Splitu, kjer se je naučil osnov risanja. Šola je bila poznana po izjemnem naravoslovnem programu. Pomembno vlogo je imel profesor Umberto Girometta, ki je mlade srednješolce usmerjal v raziskovanje naravne in kulturne dediščine. Bližina pogorja Mosor (1.393 m), s številnimi kraškimi jamami, je vplivala na raziskovanje kraških pojavov srednješolcev z Velike Realke.

Kasneje, ko je profesor Umberto Girometta ustanovil leta 1927 Sekcijo za raziskovanje kraških pojavov v okviru Planinskega društva Mosor, je Rade Mikačič predano sodeloval.

Z osemnajstimi leti, leta 1922, se je vpisal na Fakulteto za arhitekturo v Zagrebu, 1923 se je prepisal na Fakulteto za arhitekturo v Padovi in v letih 1925 - 1926 se je v Parizu pridružil družini sestre Nade in svaka kiparja Antuna Augustinčiča. V Parizu je prakticiral v arhitekturnem ateljeju Le Corbusierja, ukvarjal pa se je zlasti s slikanjem in proučevanjem impresionistov. Rade Mikačič je odraščal v okolju, ki je študijska potovanja obravnavalo kot sestavni del izobraževanja.

Velika Realca, Split

Delo inženirskega kandidata

Ko se je vrnil s študijskega potovanja v Split, je uporabil svoje znanje za zahtevno obnovo Mikačičeve hiše na Kninski ulici 1. Uvedel je sodobno vodovodno in električnonapeljavo, posodobil je kopalnice in kuhinje, zmanjšal stanovanja na 2 - do 3-sobna in tako povečal njihovo število na 18. Postala so primerna za oddajanje, poleg teh so bila v hiši še stanovanja za starše in za pet družin bratov in sester. Z oddajanjem stanovanj so starši omogočili visokošolski študij otrok, nekaterim v Zagrebu, večini pa v tujini.

Kot dejavni član planinskega društva Mosor je Rade Mikačič leta 1928 prevzel vodstvo jamskega odseka. Od leta 1927 do 1929 je vodil in nadziral urejanje jame Vranjača, za nesebično delo pri urejanju jame je prejel srebrni znak HPD Mosor.

Alenka stopi v njegovo življenje

Leta 1930 je Rade Mikačič služil vojaški rok v mariborski vojašnici na Tezmem. Tam je na Miklavžev večer na plesu v Sokolskem domu spoznal svojo bodočo ženo Alenko Žnideršič. Po končani vojaščini je odšel domov v Split; prišel je čas ločitve in dopisovanja. Alenka ga je večkrat obiskala v Splitu in spoznala Radetovo družino. Rade se je nato oglasil v Ljubljani pri Alenkinem očetu, znanem čebelarju, Antonu Žnideršiču in ga prosil za njeno roko. Leta 1934 sta se v Ljubljani poročila. Po slavnostnem kosilu sta se odpeljala na poročno potovanje na Plitvička jezera.

Po poroki sta najprej živela v Ljubljani. Najela sta stanovanje v Rožni dolini, kasneje sta se preselila v stanovanje v tovarni testenin Pekatete na Tržaški cesti, ki je bila v lasti Alenkinega očeta Antona Žnideršiča. Tam se je leta 1937 rodila njuna hčerka Marija.

Delo v tovarnah Mirim in Pekatete

Rade se je najprej zaposlil kot zastopnik v tovarni čokolade Mirim, ki je bila v lasti Alenkine sestre Eme. Kasneje mu je tast ponudil mesto tehničnega vodje tovarne testenin Pekatete. Rade se je z velikim navdušenjem in znanjem lotil uvajanja novih tehničnih in organizacijskih metod v proizvodnjo. Želja po neodvisnosti pa je bila močnejša, zato so se, ko je bila hčerka Marija stara leto dni, preselili v Split.

Življenje v Splitu

V Splitu jim je Radetova mama dala 4-sobno stanovanje v 2. nadstropju domače hiše. Stanovanje, sončno in z lepimi razgledi, je imelo sodobno kuhinjo in kopalnico, veliko spalnico, poleg dnevne sobe s pogledom na cerkev »Gospe od Zdravlja« in družinski vrt še jedilnico s Košomatovim baročnim salonom in klavirjem tete Fani, ki ga je Alenka pripeljala iz Ilirske Bistrice. Poleg slik in parafraz priljubljenih impresionistov, ki jih je naslikal Rade, so na stenah in omaricah visele slike umetnikov: Milana Tolića (Radetov portret), Božidarja Jakca (Alenkin portret), Mihe Maleša (miniatura na svili), delo kiparja Ivana Zajca (torzo) in druga umetniška dela ter starine. Rade si je v eni izmed sob uredil atelje, tam je hčerka Marija z njim preživela veliko lepih uric. Igrala se je s svojimi igračami in si ogledovala prelepe umetniške knjige, ki so ji za vse življenje ostale v spominu.

Delo v Tovarni cementa v Splitu

Rade Mikačić se je leta 1938 zaposlil v Tovarni cementa Split, ki je imela proizvodnjo v Vranjicu. Projektno pisarno z vso potrebno opremo za arhitekturno načrtovanje in načrtovanje uporabe salonitnih plošč v gradbeništvu, je imel v centru Splita ob Dioklecijanovi palači. Med opoldanskim odmorom se je sprehodil do doma in slikal.

Odhod v partizane

Po italijanski kapitulaciji je Rade Mikačić, skupaj s svojimi sestrami in brati, odšel v partizane. Najmlajši brat Stojko je aprila 1944 kot borec prve proletarske brigade padel v borbi z Nemci pri Mrkonjić gradu. Nikoli niso našli njegovega groba. Rade je bil komandir čete. Bil je najstarejši v četi, sestavljeni iz mladih mož, kmečkih sinov iz zaledja Splita. V partizanih je zbolel za želodčnim katarjem, bil je popolnoma brez moči in pretila je nevarnost, da bo umrl. Imel je veliko srečo, ker se je v Livnu srečal s sestro Nado in njenim možem Antunom Augustinčičem. Dodelili so ga kiparjevemu spremstvu, pri tem se je počasi opomogel. Težave z želodcem je imel nato vse življenje.

Alenka Žnideršič

Mama Ema z Alenko

Radetov svak Augustinčič je bil poslan iz Jajca kot podpredsednik AVNOJ-a v Bari s spremstvom, v katerem je bil tudi Rade Mikačič. Radetu je bila dodeljena skrb za Titov kip, ki ga je Augustinčič ustvaril v Jajcu. Kip naj bi prenesli v zaledje v Bari. Žal podvig ni uspel. Da bi kip ne prišel v roke Nemcem, so ga zakopali.

Augustinčič je imel v Bariju pomembne zadolžitve, poskrbeti je moral tudi za državna obeležja nove države.

Iz Barija so Radeta Mikačiča z letalom poslali v Neapelj v angleško postojanko, kjer je urejal razne formalnosti in opravil razgovore z zavezniki.

Ko je svoje dolžnosti v Bariju končal, je bil premeščen na otok Vis. Na Visu je bil zaradi svojih zaslug imenovan za stotnika. Tam je ostal do odhoda Nemcev iz Splita. Ob prihodu partizanov z Visa sta se njegovi Alenka in Marija pridružili množičnemu sprejemu na splitski obali in bili sta presrečni, ko sta lahko objeli moža in očeta. Vendar vojne še ni bilo konec, Radeta so poslali naprej proti Trstu.

Antun Augustinčič

Življenje v Ljubljani

Ko se je vojna končala, se je Rade vrnil v Split in dobil delo v Tovarni cementa v Vranjicu. Medtem se je tudi v Sloveniji končala vojna in v Ajdovščini so sestavili vlado ter izbrali ministre. Alenkin svak, Ferdo Kozak, je postal prosvetni minister. Ker je Rade Mikačič želel biti zaposlen v svoji stroki kot profesor, ga je zaprosil, da mu pomaga najti zaposlitev v Ljubljani. Družina se je preselila v Ljubljano, stanovali so v nekdanjem stanovanju tovarne Pekatete.

Vsako nedeljo sta se s hčerko Marijo odpravila na sprehod po okolici Ljubljane, kjer je opazoval pokrajino in hčerki pojasnjeval slikarski motiv krajine.

Z ženo Alenko sta dosti potovala po domovini. Bila sta večkrat v Splitu, na Šolti, v Sarajevu, Jajcu, Makarski in Dubrovniku. Obiskovala sta njegove sorodnike v Zagrebu, na Reki in v Splitu, kjer se je srečeval tudi s sošolci.

Učitelj risanja na šoli za umetno obrt

V letih od 1948 do 1955 je Rade kot učitelj poučeval prostoročno risanje na Šoli za umetno obrt. Posebnost njegovega učenja je bilo pleneristično slikanje. Ker je bila Šola za umetno obrt v prostorih Križank z velikim samostanskim vrtom, so imeli učenci čudovite motive za prostoročno risanje v neposredni bližini svojih učilnic. Na slikarske ekskurzije jih je vodil po Sloveniji in Dalmaciji, kjer so vsakič organizirali razstave s tekmovanjem v risanju in slikanju. Med učenci so bili tudi Janez Bernik, Danilo Jejčič, Vladka Stoviček, Silvester Komel in drugi danes znani umetniki. Ko so potovali po Dalmaciji, so odkrivali in raziskovali posamezne zanimive motive vedut in krajin, spomenike ... V Splitu so stanovali v prostorih Študentskega doma - na vrtu Doma so naredili improviziran razstavni prostor in organizirali razstavo, o kateri se je po Splitu veliko govorilo.

V obdobju od 1951 do 1955 je bil tajnik Šole za umetno obrt. Njegova pomembna zadolžitev v tem času je bila skrb za ureditev neustreznih šolskih prostorov v Križankah. Obnova šole je sovpadala s projektom **rekonstrukcije** Križank, ki ga je vodil arhitekt Jože Plečnik. Mikačič in Plečnik sta se srečevala v prostorih šole in se večkrat skupaj sprehajala po velikem križevniškem vrtu in po gradbišču.

Delo na ministrstvu za prosveto

Njegovo zadnje delovno področje je bilo na Ministrstvu za prosveto in kulturo, kjer je bil vodja oddelka za štipendije. Veliko prošenj je dobival iz štajerskih krajev, kjer so bili študentje pomanjkljivo informirani glede vsebine prošenj; vodstvo mu je svetovalo, da pomanjkljivo izpolnjene prošnje vrže v koš. Rade Mikačič pa je bil nasprotnega mnenja. Prepričan je bil, je potrebno študentom pomagati. V znak hvaležnosti so mu ti študentje ob odhodu v pokoj darovali sliko Prekmurja v olju na platno.

Atelje in stanovanje na Šarhovi ulici v Ljubljani

Stanovanje na Tržaški cesti je družini Radeta Mikačiča ob prenosu tovarne Pekatete na podjetje Žito uspelo zamenjati za novo dvosobno stanovanje v 8. nadstropju na Šarhovi ulici za Bežigradom. Rade je imel atelje v veliki sobi z balkonom in nišo za shranjevanje slik. Soba ima krasen pogled na Veliko planino in hribovje vse do Janč. Tega pogleda je bil zelo vesel. Načrtoval in nabavil si je novo funkcionalno pohištvo, kar je bilo pomembno za razporeditev njegove bogate knjižnice in ateljeja. Stene so popestrile njegove novejšie slike in slike njegovih bivših učencev in prijateljev: Janeza Bernika, Janeza Boljke, Draga Hrvackega. Med njegovimi novejšimi slikami sta posebno prišli do izraza reprodukciji Sanje in Pejsaž Riharda Jakopiča, svoje mesto sta našla tudi dva avtoportreta in novejšie vedute z Brača in Šolte ter krajine Rakitne. Rad je poslušal klasične koncerte, francoske šansone in dalmatinske pesmi. Imel je sodobno glasbeno opremo in serijo plošč. Po njegovi smrti je glasbena zakladnica ostala na Šarhovi ulici v Ljubljani in sedaj ob njej uživa hčerka Marija z možem Titom.

Z družino hčerke Marije sta Rade in Alenka mnogokrat skupaj dopustovala v obmorskih krajih.

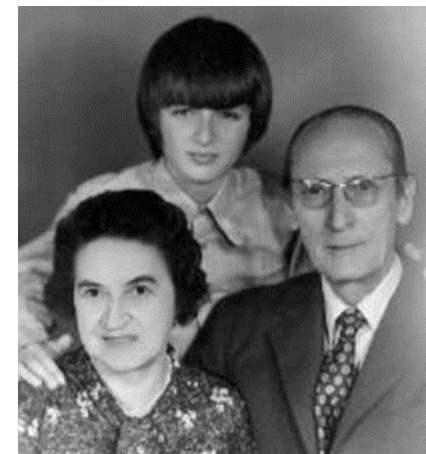
K Marijini družini na Viču sta starša prihajala v sobotah, kjer so se dobivali s prijatelji in sorodniki. Rade in Alenka sta jim pripovedovala o spominih, pogovarjali so se o znanih ljudeh, o sorodnikih, zlasti o kulturnem krogu pri Kozakovih in o Augustinčičevem omizju v Zagrebu, pa o umetniških razstavah, gledaliških predstavah in dogodkih, ki so se takrat dogajali. Redno sta se družila tudi z vnukom Cirilom, bodisi da sta ga kot majhnega vozila na sprehode po Rožni dolini in Tivoliju ali kasneje, ko je Ciril prihajal k dedku Radetu na partije šaha in ko je babica Alenka potrebovala pomoč.

Knjižnica Radeta Mikačiča

Podedovano knjižnico je Rade celo življenje dopolnjeval, tudi z umetniškimi izdajami o velikih slikarjih. Velik del knjižnega fonda sta slikar sam, po njegovi smrti pa tudi hčerka Marija, darovala knjižnicam in šolam.

Radetovo slikarstvo

Njegove slike v rojstni hiši v Splitu na Kninski ulici in v stanovanju na Šarhovi ulici v Ljubljani, visijo v intimnem okolju v njegovi sobi in ateljeju s starinskim pohištvom, knjigami in kipi ter več lirskimi tihožitji s starinami in lutkami ter sadjem, cvetjem in ribami. Hčerka Marija si je v svojem stanovanju uredila galerijo očetovih slik, galerijo njegovih slik pa je imela tudi v pisarni na časopisnem podjetju Delo.

Alenka, Rade in vnuk Ciril

20. aprila 1989 je Rade umrl, njegove slike pa so ostale kot opomnik na moč čustvovanja, sugestivnosti kontrastov in dojemanja notranjega življenja dalmatinske in slovenske pokrajine. Želel je biti pokopan v grobnici Žnideršičevih v Ilirski Bistrici, kjer sedaj počivata skupaj z Alenko. Nagrobnik za Žnideršičev družinski grob v Ilirski Bistrici je izdelal arhitekt Jože Plečnik.

Rade Mikačič: Avtoportret,
olje na lesu, 30 x 37 cm,
september 1939

Rade Mikačič: Avtoportret,
olje na lesu, 39 x 45 cm,
maj 1949

Jože Plečnik: spomenik na grobu Žnideršičevih in
Radeta ter Alenke Mikačiča v Ilirski Bistrici

Vnuk Antuna Augustinčiča Ivan Lozica se spominja Radeta in pravi: *"Uva Rade je mitska figura iz mog djetinjstva. Rijetko smo se viđali, ali bio je nezaboravan lik - primjer dragog, radoznalog i upornog vječnog studenta, „fetivog“ splitskog mladića koji se čudesno prilagodio životu u Sloveniji i pri tom ostao do kraja duhom mlad.*

Zadnjič sem njega in Alenko srečal v Kninski ulici, v legendarni kuli, kamor je Rade kot novopečeni upokojenec privlekel barve, čopiče in celo goro kartonov za slikanje."

Mojca Slana

HOBII RADETA MIKAČIĆA

Mojca Slana: „Gledano z objektivne razdalje na osebnost Radeta Mikačića, ga z lahkoto označujem kot osebo z mnogimi talenti in vsestranskim zanimanjem za različna področja. V mojih očeh je imel prefinjen dar opazovanja in zaznavanja sveta, kot tudi dar za lepoto v najčistejšem smislu.“

Vrtnarjenje

Rade je že v mladosti zelo rad pomagal očetu v sadovnjaku in vinogradu. Gojil je sončnice, buče, lubenice, česen, čebulo, zelje, artičoke, melone, lepoto narave je ujel v gladiolah, vrtnicah, astrah, cinijah, zajčkih, sončnicah in mnogih trajnicah. Zelo dobro so mu uspevale jagode in zelenjava, še posebej paradižnik. Kjer koli je kasneje živel s svojo družino, si je uredil vrt. V Splitu se je Rade z Alenko in Marijo preselil iz domače hiše na Kninski na Goričko ulico 4. Vzrok za selitev je bila velika parcela, na kateri si je ustvaril vrt.

V Ljubljani je svojo ljubezen do vrta lahko uresničil na vrtu tovarne Pekatete, kjer je imel raziskovalni čebelji panj AŽ njegov tast Anton Žnideršič. Dobro so mu uspevale jagode, ki so jih lahko pobirali celo leto, tudi pod snegom. Prav tako so dvorišče tovarne testenin krasile njegove številne rože. Ko je stanoval na Šarhovi ulici, si je v bližini, pri Ljubljanskih mlekarnah, najel parcelo za svoj vrtiček, ki ga je pridno obdeloval. Ker je bil že blizu osemdesetim letom, mu je pri obdelavi zemlje pomagal prijatelj mizar, ki mu je izdeloval tudi okvire za slike. Dom ni bil nikoli brez cvetja, Alenka je marsikdaj lahko pripravila zelje in brstični ohrovt z domačega vrta, pridelal je seveda tudi paradižnik za Marijino družino.

Kuhanje

Rade je dobro kuhal in je kot planinec, jamar in morjeplovec znal pripraviti marsikatero jed. Alenki je rad pomagal pri kuhanju, vesel je bil jedi iz doma pridelane zelenjave. Poleg orehovega likerja so bile nepozabne nekatere njegove jedi, ki jih je pripravljaj na poseben način – velikokrat je povabil goste na večerjo, ko je kuhal „pašto fižoj“.

Pohodništvo in jamarstvo

V prostem času se je Rade zelo rad sprehajal v naravi, tako v mladosti kot tudi kasneje, v zrelih letih. V mladih letih je v okviru Planinskega društva Mosor celo vodil in nadziral urejanje kraške jame Vranjača.

Knjige in branje

Knjige je vzel ljubiti že v očetovi veliki knjižnici v Splitu. Del celotnega fonda znanstvenih in literarnih del evropskih velika nov literature je po očetovi smrti Rade podedoval, in ga je še dopolnil z zbirko z izdajami o velikih slikarjih. Poliglot, kot je bil, je knjige prebiral v italijanskem, francoskem, angleškem, nemškem, ruskem, slovenskem in seveda hrvaškem jeziku. Rade se veliki ljubezni do knjig lahko zahvali za svojo razgledanost in kulturo.

Svoje veliko knjižno bogastvo je delno predal Knjižnici inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani. Po njegovi smrti je hčerka Marija vse vrednejše starejše zbirke in knjige, pa tudi knjige iz fonda dedka Antona Žnideršiča podarila knjižnici Muzeja mesta Split, zbirko slikarskih umetnostnih knjig pa Kmetijski šoli Grm v Novem mestu, kjer vodi likovno izobraževanje slikarka Jožica Medle, ki je predsednica Društva likovnih umetnikov Dolenjske.

Šah

V zrelih letih je v Ljubljani igral šah z izbrano družbo v kavarni Union, s tastom Žnideršičem, kasneje pa tudi z vnukom Cirilom.

Glasba

Navdihovala ga je klasična glasba – še posebej koncerti z orkestrom, kar je nešteto krat poslušal na gramofonskih ploščah. Zanimale pa so ga tudi druge zvrsti, na primer dalmatinske pesmi in šansoni. Petje pariškega slavčka Edith Piaf mu je vedno ogrelo dušo in srce.

Slikarstvo

Največja strast in veselje ter gonilna sila v življenju je bilo Radetu slikanje. Čeprav se je izobraževal v arhitekturi, poučeval kot učitelj risanja na Šoli za umetno obrt in opravljal mnoga druga zahtevna dela na različnih področjih, je ljubezen do slikanja nosil s seboj do konca svojih dni. Slikanje ga je zaznamovalo že takrat, ko je kot enaindvajsetletni fant odšel v Pariz, tam proučeval dela slavnih impresionistov in se tudi sam bolj aktivno pričel ukvarjati s slikanjem. Ko je z družino prebival v Splitu, je imel v ateljeju na Kninski ulici slikarski štafelaj, na steni so vsakič visele njegove novejšje slike, ostale so bile shranjene v skrinji ali pa so bile prislone ob zid. Imel je velike kartonske mape, v katerih je med svilenim papirjem shranjeval narisana platna ali slike na papirju. Na lokaciji Žnideršičeve tovarne testenin Pekatete je imel Rade veliko sobo, ki jo je opremil kot študijsko sobo za priprave na pouk na Šoli za umetno obrt in za slikanje. Ko je napočil čas upokojitve, se je v večji meri lahko posvetil slikanju. Takoj je prenesel del svoje slikarske opreme iz Ljubljane v Split in sicer v slavno »kulo« pri domači hiši na Kninski ulici, s razgledom od zvonika cerkve svetega Duje, zidov Dioklecijanove palače, do zelenila Marjana in bleščic morja v Splitski luki in naprej do Mosorja. Zadnja leta je delal v svoji sobi na Šarhovi ulici v Ljubljani. Po spominu je slikal motive Splita, Brača in Rakitne ter parafraze slikarjev: Emanuela Vidovića, Ignatija Joba, Vjekoslava Paraća in Riharda Jakopiča.

Rade Mikačić je naslikal čez sto slik z motivi iz Dalmacije, z Rakitne, nekaj portretov in tihožitij. Družina ga je imela za dobrega slikarja, čeprav je razstavljal le v ožjem, bolj prijateljskem in družinskem krogu. Za petinosemdeset Radetovih slik, ki so ostale v njegovem ateljeju, skrbita hčerka Marija in zet Tit Turnšek. Okrog dvajset Radetovih slik se nahaja pri sorodnikih in prijateljih.

Jama Vranjača je bila poznana kot velika jama, ki so jo odkrili v letu 1903 in jo je kasneje raziskoval prof. Umberto Girometta. Prof. Girometta je za velike načrte urejanja jame za obiskovalce izbral svojega nekdanjega dijaka z Velike Realke v Splitu, Radeta Mikačiča. V njem kot kandidatu inženirju je spoznal človeka s tehničnim znanjem in širokimi intelektualnimi sposobnostmi, tudi sposobnostmi vodenja tako zahtevne naloge, kot je ureditev in raziskovanje jame Vranjača. Zapis priznanja za nesebično delo Radeta Mikačiča je na spominski plošči, postavljeni ob otvoritvi jame Vranjača leta 1929 in priznanje na spominski plošči iz leta 1970, ki kažeta na njegov izjemni prispevek. Zapuščina njegovega dela kot vodje ureditvenih del jame in kot speleologa se kaže kasneje v razvoju speleološke dejavnosti na tem področju Dalmacije in širše.

Kje je jama Vranjača?

Gorski masiv Mosor se nahaja severovzhodno od Splita v Dalmaciji. Razprostira se v smeri Dinarskega gorstva v dolžini približno 25 kilometrov. Najvišji vrhovi so preko 1000 metrov nadmorske višine, najvišji pa je Veliki Kabal. Ves gorski masiv je skalnat, apnenčast, večinoma brez vegetacije in vode, z mnogimi votlinami in jamami.

Jama Vranjača leži na jugozahodni strani ob vznožju Mosorja. Vhodni del jame, atrij, je bil poznan že od antičnih časov. Stipe Punda, lastnik zemljišča na katerem je jama, je leta 1903 odkril drugi del jame, ko je šel skozi ozek prehod na koncu atrija za ranjenim golobom. Istega leta je rudar Luigi Miotto iz Splita pregledal jamo in o „odkritju“ poročal geologu dr. Fritzju Kernerju na Dunaju.

Raziskave jame Vranjača

Prve raziskave jame so se začele leta 1913 z raziskavami prof. Umberta Giromette. Med nadaljnjimi raziskovanji v letih 1914 in 1921 je našel bogato jamsko favno in odkril novo vrsto jamskega pajka, ki so jo poimenovali po njem Stalita gireomettai. Ob otvoritvi jame Vranjača leta 1929 so bile njegove najdbe objavljene tudi v knjižici „Vranjača pod Troglobijo in troglofilno favno Vranjače“, ki jo je izdalo HPD Mosor.

Rade Mikačič in ureditev jame

Na pobudo prof. Umberta Giromette je bil ustanovljen Speleološki oddelek leta 1927, ki so ga v prvih letih imenovali Špiljarska sekcija - Sekcija za raziskovanje kraških pojavov. S tem je nadaljeval tradicijo jamarstva Velike Realke. Že naslednje leto (1928) so ustanovili Jamski odsek, ki ga je na pobudo prof. Umberta Giromette prevzel mladi, štiriindvajsetletni Rade Mikačič.

Jamski odsek je bil aktiven v raziskovanjih jam v okolici Splita, kasneje pa so bile aktivnosti usmerjene v ureditev jame Vranjača za turistični obisk.

Najprej so razširili atrij in raziskali prvo dvorano, ki je imela širino 65 metrov in je bila poznana od 19. stoletja. V tej dvorani so našli predmete iz neolitika. Najdbe iz mlajše kamene dobe pričajo, da je bil tukaj rudnik in da so v jami ljudje delali in živeli. V najglobljih plasteh so našli celo rogovje damjaka (Cervus dama) in čeljust jamskega medveda (Ursus spelaeus) ter več kosov golenic in stegenic.

Rade Mikačić, vodja Jamskega odseka, je bil pri ureditvi jame Vranjača za turistične ogledе takratni predstojnik, vodja izvajanja in nadzorovanja vseh del v jami. Ureditev so podpirali državni organi, občina Klis, vas Kotlenica, uprava, člani in simpatizerji. Za nekaj časa se je Rade Mikačić celo naselil v Kotlenicah, bližnji vasi, da so bila dela čim bolj kvalitetno izvedena. Dela, ki so jih opravili za ureditev jame, so bila obsežna: zgradili so cementno stopnišče do dna preddverja, skozi jamo so speljali poti in betonske stopnice, namestili železna vrata in varnostne ograje, napeljali so električno razsvetljavo, razširili so ozek prehod do drugega dela jame. Pred jamo so zgradili 450 metrov dovoza in obračališče za avtomobile ter pogozdili okolico vhoda v jamo.

Po dobrem letu urejanja jame za turistične ogledе je bila Vranjača slavnostno odprta 15. decembra 1929. Na otvoritvi je imel pozdravni govor prof. Umberto Girometta. Otvoritve so se udeležili vladni uradniki, ljubitelji narave in krajani Kotlenice. Vodja ureditve jame Vranjača, Rade Mikačić, je na otvoritvi prejel srebrni znak HPD Mosor za nesebično delo pri urejanju jame. Na spominski plošči so podporniki in simpatizerji jamarjev in njihovega dela zapisali tudi Mikačićevo ime.

Zapuščina

Med drugo svetovno vojno sta bila uničena električna napeljava v jami in generator pred jamo. Po vojni je bila načrtovana obnova jame Vranjača in ureditev za večje turistične obiske. Za ta namen so leta 1949 odgovorni ljudje obiskali Postojnsko jamo. Speleološki odsek organizirano deluje od leta 1950, vendar je bila dejavnost obnove jame zaradi pomanjkanja opreme in drugih sredstev kratka. Pomembno za Vranjačo je leto 1963, ko je bila po zakonu o varstvu narave Hrvaške zaščitena kot geomorfološki naravni spomenik. Bogastvo okrasov sige jo zagotovo uvršča med najlepše turistične jame v Dalmaciji.

Leta 1970 so dokončali obnovo jame Vranjača in njeno elektrifikacijo. Ob tej slovesnosti je obiskal Vranjačo po 40 letih tudi Rade Mikačić z ženo Alenko. Slovesno so ju prejeli predstojniki planinskega društva Mosor.

PEĆINA VRANJAČA
JEZOVITA U SVOJIM PRIRODNIM KRASOTAMA
ZAUZIMANJEM HPD "MOSOR"
VRSNIM POŽRTVOVANIM RADOM
DRUGA KAND INŽ RADE MIKAČIĆA
UZ PRIPOMOĆ DRŽAVE OPĆINE KLIS
SELA KOTLENICE
PRIJATELJA PRIRODE
SVAKOME PRISTUPAČNA
NAKON CRKOVNOG BLAGOSLOVA
U PRISUSTVU ČLANSTVA NARODA
PO PREDSEDNIKU PROF U GIROMETTA
DNE 15 XII1929 SVEČANO OTVORENA

Spominska plošča ob vhodu v jamo.
Čeprav je že rahlo zbledela, priča o pomenu gradbenega projekta in takratnem plemenitem cilju speleologov Mosorja in jamskega odseka pod vodstvom Radeta Mikačića.

Marija Turnšek Mikačič

Peter Zdravje

Aleksander Bassin

Irena Demšar

Jelka Štemberger

SLIKARSTVO RADETA MIKAČIČA

Slikarsko izobraževanje v Parizu

Slikarski opus Radeta Mikačiča

Primerjava originalnih del s parafrazami Radeta Mikačiča

Motiv dalmatinska in slovenska krajina

Z osemnajstimi leti (1922) se je Rade Mikačič vpisal na Fakulteto za arhitekturo v Zagrebu, leto kasneje je nadaljeval študij na Fakulteti v Padovi, leta 1925 pa je odšel v Pariz, kjer se je pridružil družini sestre Nade in svaka, kiparja Antuna Augustinčiča. Posvetil se je slikanju in proučevanju impresionističnih slik.

Za Radeta Mikačiča je bilo bivanje v Parizu pomembno obdobje, ki je vplivalo na njegovo osebno rast, oblikovanje mladega slikarja. To je bila njegova pariška avantura, predvsem pa čas za spoznavanje življenja in ustvarjanje lastne vizije slikarske poti. Ob francoskem espritu se je zbudil njegov temperament. Pod vplivom Camilla Corota je prevzel pleneristično (en plein air) metodo dela slikarjev, kar je kasneje uporabil pri svojem slikanju in kot učitelj risanja na Šoli za umetno obrt v Ljubljani.

Čistost in barvitost, ki sta bili značilni vsem impresionistom, sta se začeli pojavljati tudi na Mikačičevih slikah. Barve je obdeloval z vse večjo gotovostjo. Poskušal je razumeti probleme slikanja, materialov in drugih procesov v fazi ustvarjanja: slikanje v naravi, slikanje stvari take, kot so v tistem trenutku dejansko bile, učinek različne svetlobe na motiv, kombinacije barv kot posledica različne svetlobe, itd. Pri slikanju parafraz je običajno iz glavne slike izbral podrobnost, ki mu je pritegnila pozornost – sekundarno figuro ali glavo – in jo obravnaval kot portret. Slikal je realnost sveta okoli sebe s svetlimi, bleščečimi barvami, osredotočen predvsem na učinke, svojo vizualno izkušnjo je želel izraziti v tistem trenutku.

»*Paris, ce n'est qu'une ville, c'est le monde.*« »Pariz ni samo mesto, Pariz je svet,« je ob neki priložnosti navdušeno dejal avstrijski cesar Franc I.

V začetku 20. stoletja, v času moderne - *belle époque*, je bil Pariz dominantno središče francoske in evropske kulture in umetnosti in zato je postal privlačna destinacija tudi za slovenske umetnike. Pred 19. stoletjem smo se Slovenci v svetovljanskem Parizu pojavljali zgolj izjemoma in bolj ali manj slučajno, šele ob koncu 19. stoletja je prišlo do bistvenega premika. Prvi so prišli slikarji realisti: Jurij Šubic (1880 – 1890), Jožef Petkovšek (1884) in Ivana Kobilca (1891 – 1892), za njimi so jim sledili Ivan Vavpotič (1900 – 1901), Rihard Jakopič (1905), Matej Sternen (1909) in mnogi literati: Ivan Prijatelj (1904), Oton Župančič (1905), Vladimir Levstik (1906 – 1907), Anton Debeljak (obiskoval Sorbono 1911 – 1912) in Anton Novačan (1912).

Po prvi svetovni vojni so se med našimi narodi in Francozi dokončno vzpostavili poglobljeni in nepretrgani odnosi na vseh področjih kulturnega življenja. Znano je, da so v času med obema vojnoma v Parizu samostojno ali skupinsko razstavljali mnogi slovenski slikarji – skupina impresionistov (leta 1919), Božidar Jakac (1925), Mara in Tone Kralj (1936), Veno Pilon (1930 – 1963) in drugi. Kasneje so prišli v Parizu še, že v Evropi in svetu uveljavljeni slovenski umetniki, kot je slikar Zoran Mušič, skladatelj Vinko Globokar, pisatelji: Boris Pahor, Primož Kozak, Taras Kermavner, Kajetan Kovič in Tomaž Šalamun. Trenutno najbolj popularna Slovenka v Franciji je novinarka in pisateljica Brina Švigelj Mérat (tudi Brina Svit), ki v Parizu živi od leta 1980. S svojimi izvirnimi romani si je pridobila zavidljiv ugled in slavo.

Razmišljanja Radeta Mikačiča o Franciji in Francozih, predvsem pa o čarobnem Parizu

Pariz mu je pomenil „svet svobode“, ki je njegovemu življenju in delu pridal pečat posebnosti in svetovljanstva.

Rekel je: „Ni ga takega, kot je Pariz, kajti Pariz ni črno okajeno mesto, kakor Dunaj in Berlin, Pariz je prekrasen; diskreten, uglajen, harmoniziran v eno elegantno, sivkasto belo barvo. Francozi so značajska odprti in komunikativni, težišče življenja Francozu ni nikoli bilo v stanovanju, Francoz živi pod milim nebom in ne mara biti sam s seboj. Sedi v kavarni na ‚trotoarju‘, tu sprejema svoje goste, opravlja svojo korespondenco in zraven živi z množico, ki se gnete ob njem ... Francoz je estet z vsem bistvom svojega duha, je rojen naturalist in nikdar realist.“

Radeta je z vso močjo pritegnila likovna umetnost. Šel je v „Jesenski salon“ gledat mednarodno umetniško razstavo, ki je zaradi pestre revije slikarjev in kiparjev z vseh koncev Evrope predstavljala najrazličnejše narode, pa tudi zaradi dveh, treh umetniških osebnosti. Z globokim spoštovanjem je izpostavil svoje učenje pri francoskih poznih impresionistih, med njimi Paula Cézanna, Edgarja Degassa, Berthe Morisot, Augusta Renoirja, Alfreda Sisleyja, Camilla Pissarroja in Clauda Moneta. Proučeval je njihovo tehniko slikanja. Hodil je na Montparnasse, kjer so bili številni bari, revije in različna gibanja, zahajal je v shajališče umetnikov in intelektualcev, v kavarno Guerbois.

Hodil je na Montmartre, ki je približno 400 m visok grič, znan po umetnosti, zlasti po slikarjih na trgu Place du Tertre, pokopališču slavnih Père Lachaise in ogromni Baziliki Presvetega srca (Basilique du Sacré Coeur) z dominantnimi kupolami.

Rade je stanoval v Latinski četrti. O stanovanju pripoveduje: „*S prijateljem Ivanom Žaničem (Ivan je daljni sorodnik iz Kaštel Starega, ki je v Parizu študiral petje) stanujeva imenitno - on ima manjšo sobo, jaz večjo, z dvema oknom in lepo opremo. Hrano si kuhava zdaj doma – niti po en frank naju ne stane, včasih za oba skupaj za cel dan. Stanovanje je takoj pri univerzi, v Quartier Latin, delu Pariza, kjer stanujejo študentje in učenjaki. Francoščina, ki sem se je učil že v gimnaziji, mi gre zelo dobro.*“

Hodil je poslušat predavanja, s katerimi sta v tem času navduševala filozof in pisatelj Anatole France in socialist Jean Jaurès, ki sta pomembno vplivala na njegovo življenjsko filozofijo. Poslušal je predavanja na Académie des Beaux-Arts, kjer je obiskoval različne tečaje, hodil je v Louvre, kjer je svoje umetniško usposabljanje nadgradil s slikanjem ambienta. S seboj je prinesel barve in drug slikarski pribor, sedel je ob okno in slikal, kar je videl.

Z navdušenjem je opisoval lepote milijonskega Pariza: „*Za štiri suje te popelje barka, kamor hočeš, in Sena je krasna voda. Hiše in vile kakor da so posedle po zelenih rebrih in se gledajo z ene strani na drugo, in te in one so zadovoljne s tem, kar vidijo. In ti na sredi, in mimo tebe se odmikajo Louvre, Tuilerije, Concorde s svojim obeliskom, zlata kupola Invalidov se sveti v soncu in pod njo spi Napoleon sredi svojih trofej – takega groba še nisem videl in mogoče ga nima razen faraonov nihče veličastnejšega – in Eiffel, ki je od blizu vse prej nego lep, a v daljavi čudovit, in v vsaki dalji drugačen in v vsaki razsvetljavi različen in v vsakem vremenu drug – in Meudon, Sevres, Boulogne, St. Cloud – vse to je še Pariz.*“

Radetovo opažanje z nedeljskega sprehoda: „*Nedeljski popoldan je torej. Bulvar je bolj živ nego običajno, samo prodajaln je manj in nekatere so zaprle izložbe. Toplo je, dasi pozimi, in sonce se v bujnih žarkih ganljivo premetava po strehi Panthéona.*“

Toda bolj kot podoba velemesta in življenjske navade Francozov je Radeta zanimala umetnost, ker: „*Kaj je lepšega od nedeljskega popoldneva v luksemburškem muzeju. Ogledujem si velika dela upodabljajoče umetnosti, se navdušujem nad Rodinom in impresionisti in mnogokaj, kar so podali moderni Francozi, me je navdalo s čustvom eksperimenta.*“

Eifflov stolp, Pariz, 1889

Rade Mikačić je proučeval francoske in slovenske impresioniste, marsikaj pa je povzel tudi po svojih rojakih slikarjih v Dalmaciji ter oblikoval svoj lasten slog slikanja. Njegov opus bi razdelil v dva izrazitejša dela: na ORIGINALE in na tako imenovane PARAFRAZE.

V orginalnih delih zasledujemo naslednjo motiviko:

1. AVTOPORTRET

Za oba avtoportreta iz let 1939 in 1949 je Mikačić našel vzornike v hrvaških avtorjih Marinu Tartaglju, kjer je pri Mikačićevelem sodobniku poudarjena ekspresija fiziognomije, in Vladimirju Beciću, ki je naslikan v barvni žlahtni, poduhovljeni, realistični maniri.

2. TIHOŽITJA

V tihožitjih se Mikačić predaja cvetličnim tihožitjem (Vrtnice, Tihožitje na Kninski), sadju (Jabolka).

3. ŽANRSKA motivika (Igrače pod klavirjem, Stol). Tu bi si upal trditi, da Mikačić prisluhne vzornikom svojega časa – zlasti splitskemu Emanuelu Vidoviću, sicer pa stremlji za izrazito lastno impresijo.

4. KRAJINE in EKSTERIER (zunanost)

Krajinsko temo razvija Mikačić tako na čisti naravi (motivi z otokov, zlasti Šolte, pa tudi na kopnem - Klis), v urbanizirani krajini (Supetar in Sutivan z otoka Brač). V 70-ih letih mu zadostuje v dobrem pomenu besede tudi pejzaž domače, bližnje Rakitne. Lahko celo poenotimo Mikačićevo razmislek o krajini z izrazito impresionističnim podoživljanjem (vzornik spet Emanuel Vidović).

Ko si pogledamo sliko Balkon na Rakitni (Rakitna 1975), jo kot krajino opredelimo kot eksterier (zunanost). Iz tople notranjosti smo se podali na balkon, se čez ograjo zazrli v toplo, mehko zeleno krajino na Rakitni in uživamo v tem občutju.

5. MESTNA VEDUTA kot INTERIER (notranjost)

Izrazita je pravzaprav samo ena, vendar izredno zanimiva v svoji utišani zastali monumentalnosti, da se ji ne da izogniti: Kotiček na Kninski ulici (Split, 1939). Sem lahko štejemo tudi sliko Stol (Split, 1926), ki želi predstaviti domačnost udobnega meščanskega okolja. Nekaj podobnega bi lahko rekli tudi za sliko Igrače pod klavirjem (Split 1928), ki kar vabi k igranju klavirja in igranju z igračami. Zaradi cvetja jo lahko štejemo tudi k tihožitju, pa tudi tihožitje igrač lahko rečemo. Sestavljen motiv. Vidović bi se tem motivom in vzdušju težko odrekel.

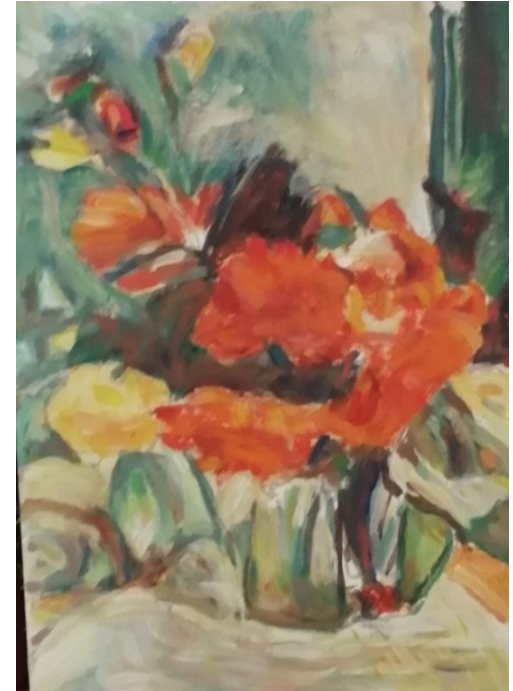
ORIGINALI - TIHOŽITJA

Vrtnice, olje na platnu, september 1939

Tihožitje na Kninski, olje na platnu, december 1939

Tihožitje z nageljni, olje na platnu,
december 1939

Tihožitje, olje na platnu, september 1939

Jabolka, 1970

ORIGINALI - NOTRANJOST, ZUNANJOST, ŽANR

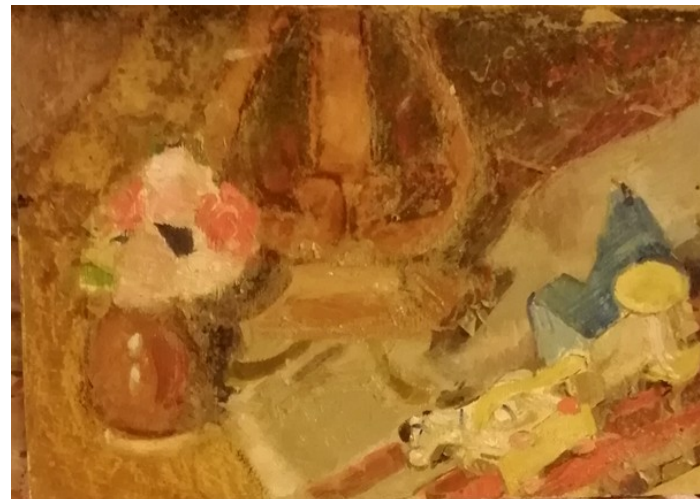
Kotiček na Kninski,
olje na lesu, september 1939

Stol, olje na lesu, marec 1926

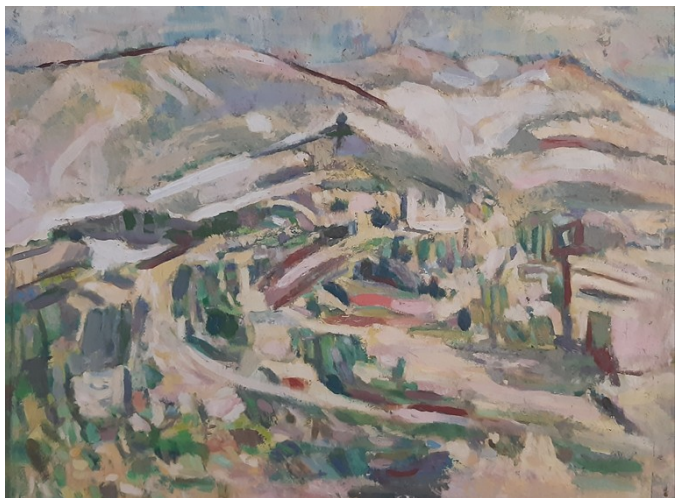

Balkon na Rakitni,
olje na lesu, julij 1975

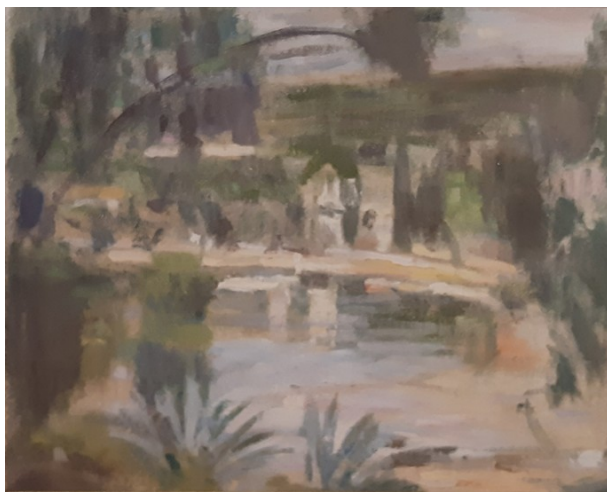

Igrače pod klavirjem, olje na lesu, januar 1928

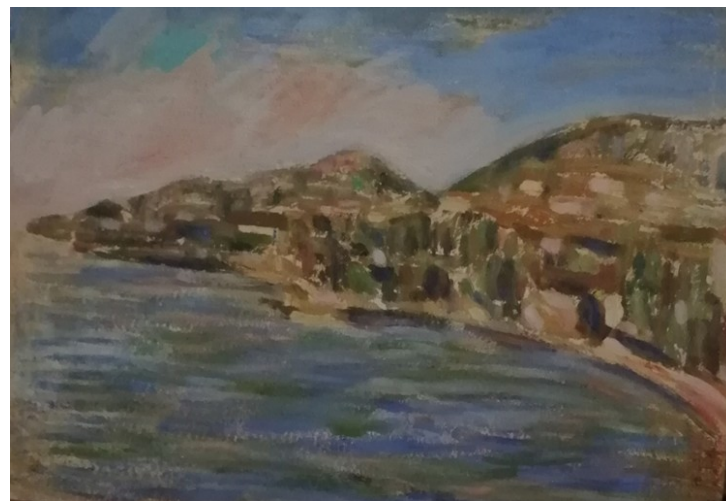
ORIGINALI - KRAJINE

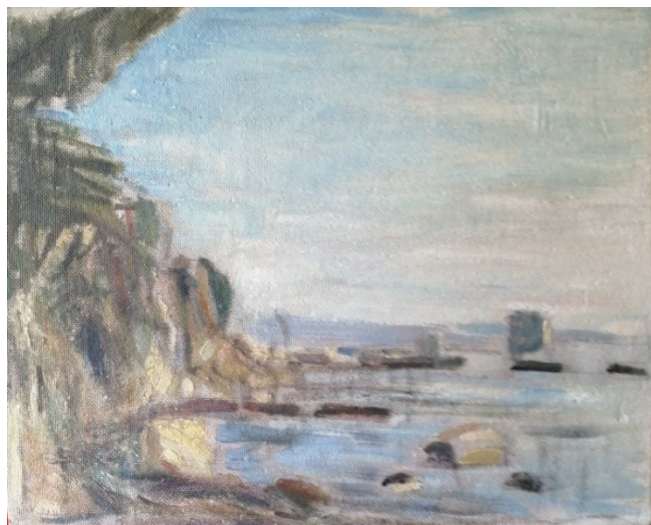
Pogled proti Klisu, olje na lesu, april 1940

Šolta, Grohote, olje na lesu, julij 1962

Šolta, Pogled z morja, olje na lesu, avgust 1962

Brač, Sutivan, olje na platnu, april 1940

Rakitna, hiša ob
potoku, olje na lesu,
julij 1975

Marina Split, Lovrinac
akril na lesonitu, 1939

MIKAČIĆEVE PARAFRAZE

KAJ POMENI PARAFRAZA

Parafraza se razlikuje od kopije, ki je dosleden likovni prepis dela določenega avtorja, parafraza pa je prenos avtorskega rokopisa zavestno izbranega umetnostnega vzornika na lastno, vendar lahko tudi zelo temu izbranemu avtorju bližnjo motiviko.

V tem oziru je Rade Mikačić odkrit do samega sebe: očitno se je želel dobesedno poučevati, vzgajati ob slikarskih velikanih, klasikih modernizma, zlasti Francije in zanimivo, celo enega Angleža, Mempsa Mortimera Luddingtona, kar mi je ostala uganka: ne samo zaradi tega, ker je njegovih slik v bližnjih tujih galerijah malo, ampak tudi zato, ker je parafraziral enega od značilnih beneških motivov, ki so ga sicer zanesljivo upodabljali številni drugi, zlasti italijanski slikarji.

Najštevilnejše so Mikačićeve parafraze na **Paula Cezanna**, tako v tihožitjih kot mestni veduti, pri čemer se Mikačić celo odloči za čisto kopijo (Gardanne, 1886).

Kaj je za Mikačića odločujoče pri Cezannu: urejenost, strogost kompozicije, ki je seveda kot pri **Mauriceu de Vlamincku** in **Raolu Dufyju** že zaradi izbire motiva - jadrnice na morju ali v pristanišču - sproščena, lahkotna tudi v barvni lestvici. Sledimo še **Augustu Renoiru**, kot prej omenjenim sodobnikom, v izraziti figuraliki (Dekle s klobukom) in klasiku francoskega ekspresionizma **Georgesu Rouaultu**. Preostaja še seveda **Pablo Picasso** z izrazitim nefrancoskim motivom (Sombrero), z razodetjem izvirnega španskega naglasa v kubističnem poskusu.

Kakšno spoštovanje izkaže Mikačić domačim hrvaškim avtorjem? Tudi pri parafrazah ostaja zvest domači hrvaški slikarski tradiciji. Tu je Pokrajina s cerkvijo, Moj dom v Supetru, Pejсаž ob morju Dalmatinca **Ignacija Joba** z njegovo izrazito ekspresivno potezo in obrobo čistih barv, pa seveda v tajinstveni mrak pogreznjena barvna lestvica **Emanuela Vidovića**.

Vjekoslava Parača (slika Brez naslova, 1957), ki je bil Mikačićev generacijski vrstnik in akademski učitelj, je Mikačić očitno dojemal kot sproščenega, razmišljajočega slikarja sodobnika.

Zadnja slika Radeta Mikačića, februar 1977
Parafraza, neznani avtor: Počitniški kraj z jadrnico,
olje na platnu 94,5 cm x 50,5 cm.

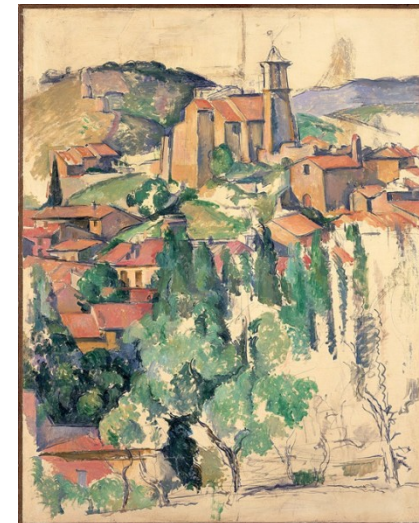
PARAFRAZE

Pierre-Auguste Renoir: Grand Canal, Venice, 1881

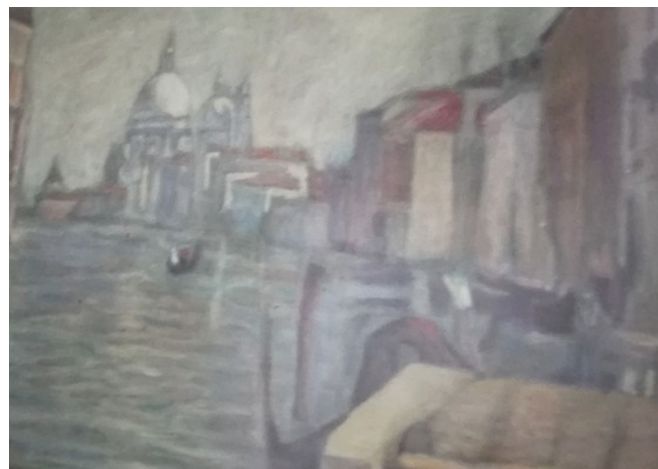
Claude Monet: Benetke, Santa Maria della Salute, 1908

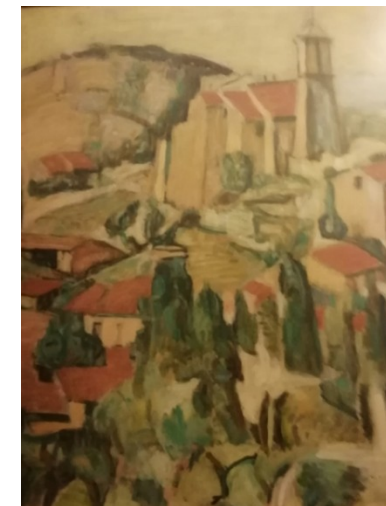
Paul Cezanne: Gardanne, 1886

Rade Mikačić: Parafraza Pierre-Auguste Renoir, Grand Canal, Venice, 1881; olje na lesu, marec 1926

Rade Mikačić: Parafraza Claude Monet, Benetke, Santa Maria della Salute, 1908; olje na lesu, junij 1926

Rade Mikačić: Parafraza Paul Cezanne, Gardanne, 1886; olje na lesu, marec 1926

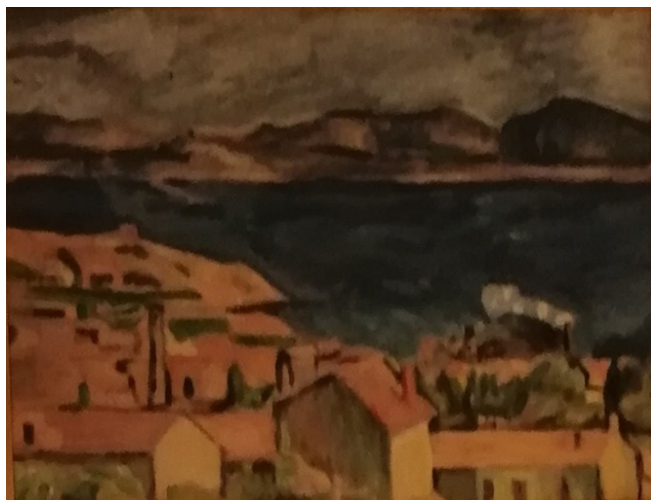
Paul Cezanne: Marsejski zaliv,
Pogled iz L'Estaque, 1885

Maurice de Vlaminck: Bele jadrnice na Chatouju, 1907

Raoul Dufy: Regata v Deuvillu, 1908

Rade Mikačić: Parafraza Paul Cezanne,
Marsejski zaliv, 1885; olje na lesu, januar 1928

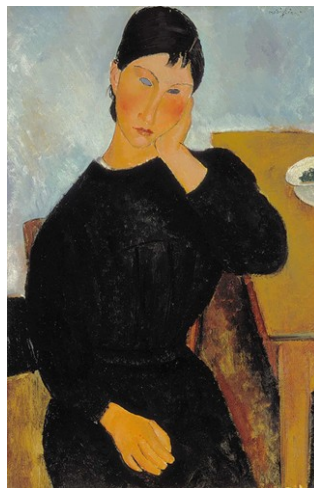
Rade Mikačić: Parafraza Maurice de Vlaminck,
Bele jadrnice na Chatouju; olje na lesu, maj 1927

Rade Mikačić: Parafraza Raoul Dufy, Regata v
Deuvillu, 1908; olje na platnu, junij 1927

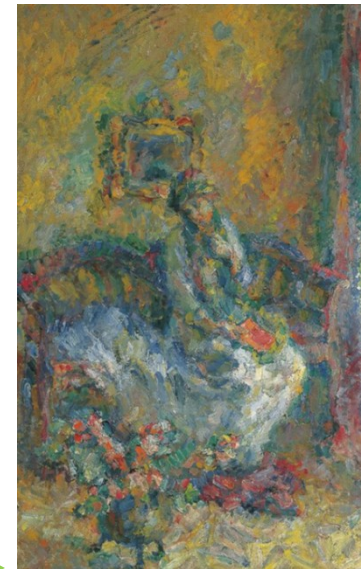

Edouard Manet,
Natakarica s pivom, 1878

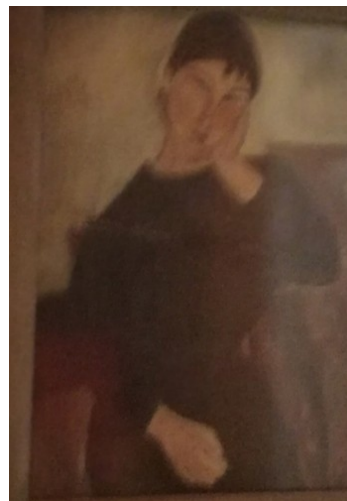

Amedeo Modigliani, Elvira
počiva pri mizi, 1919

Rihard Jakopič,
Spomini, 1912

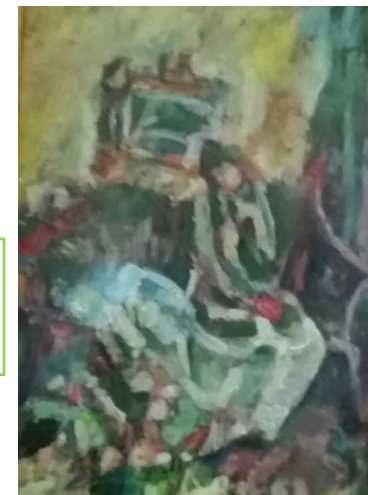

Rade Mikačič: Parafraza
Edouard Manet, Natakarica s
pivom; olje na platnu,
februar 1927

Rade Mikačič: Parafraza Modigliani;
olje na platnu, marec 1926

Rade Mikačič: Parafraza
Jakopič, Spomini;
olje na platnu, januar 1952

Georg Braque, Tihožitje s sadjem, 1909

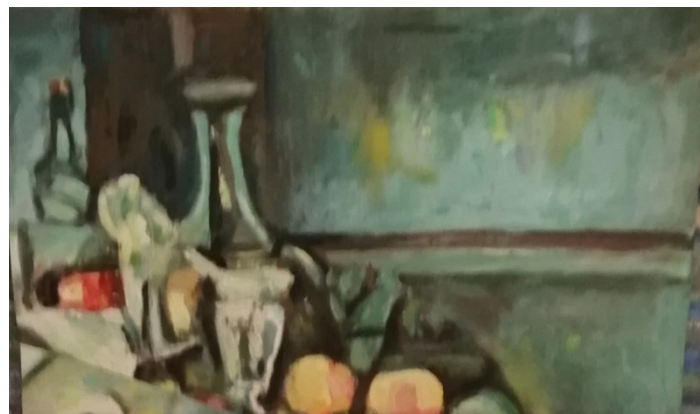

Paul Cezanne, Pepermint Bottle, 1883

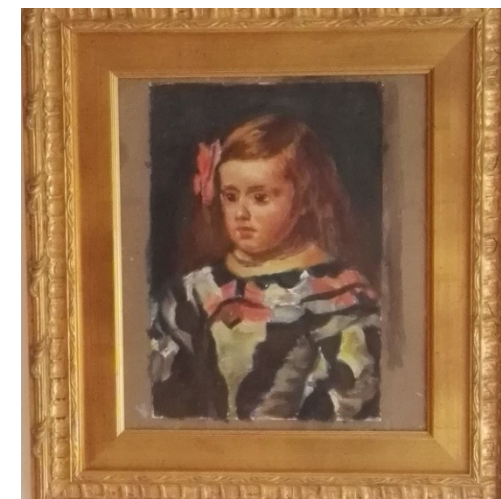
Edouard Manet po Velasquezu, 1862: Infanta Margerita

Rade Mikačić: Parafraza Georg Braque, Tihožitje s sadjem, 1909; olje na platnu, februar 1940

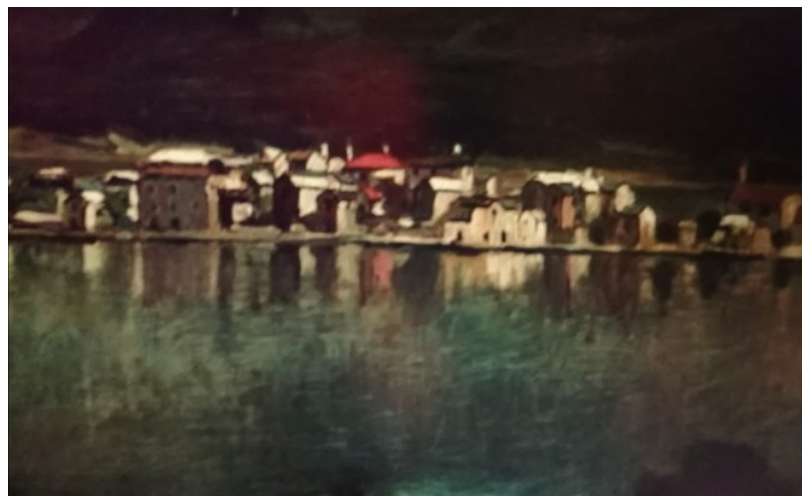
Rade Mikačić: Parafraza Paul Cezanne, Pepermint Bottle 1883; akril na lesonitu, april 1939

Rade Mikačić: Parafraza Edouard Manet po Velasquezu: Infanta Margerita; olje na platnu, februar 1927

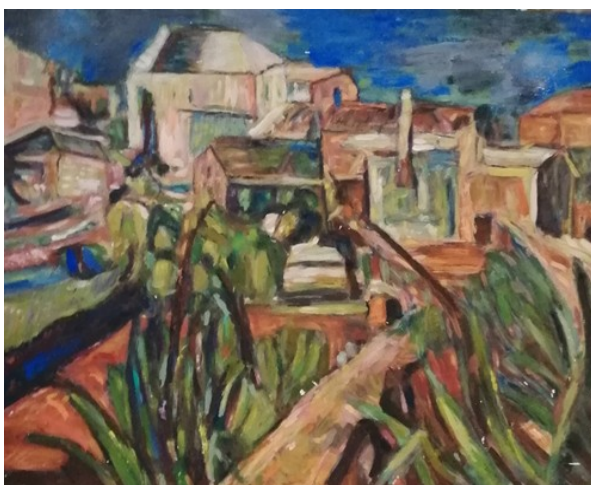
Ignatij Job, Moj dom v Supetru, 1935

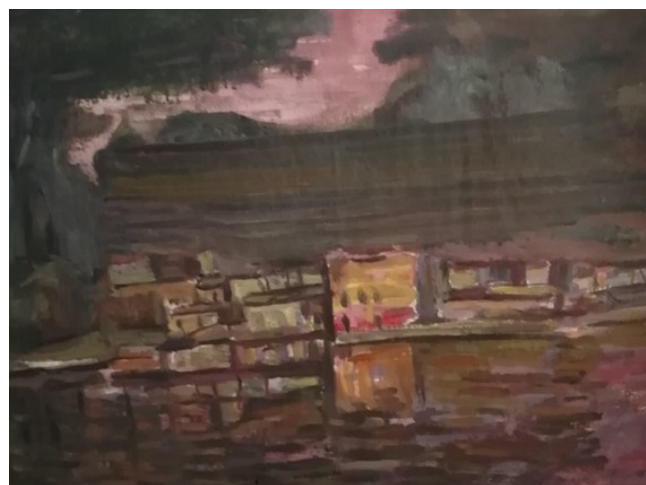
Emanuel Vidović, Vranjic, 1898

Rade Mikačić: Parafraza Vjekoslav Parač, Pokrajina z drevjem; olje na lesu, marec 1926

Rade Mikačić: Parafraza Ignatij Job, Moj dom v Supetru, 1935; olje na platnu, februar 1972

Rade Mikačić: Parafraza Emanuel Vidović, Vranjic, 1898; olje na platnu, januar 1952

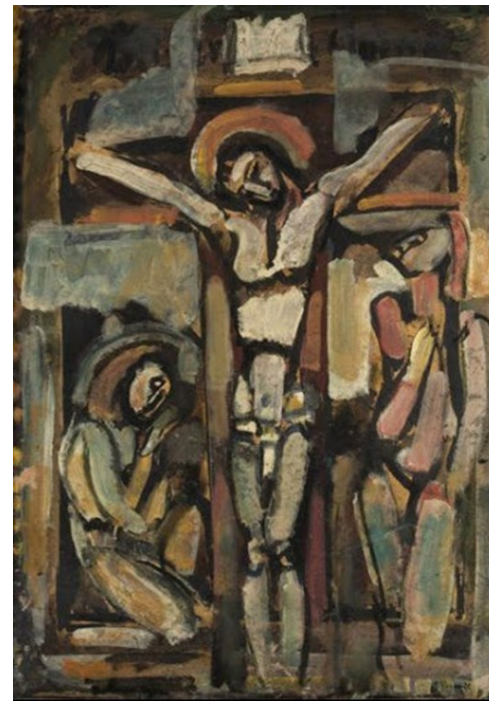
Rade Mikačić: Parafraza Ignatij Job, Pokrajina s cerkvijo, 1932; olje na lesu, september 1962

Rade Mikačić: Parafraza Georges Rouault,
Trije klovni; olje na platnu, marec 1952

Georges Rouault: Trije klovni, 1920

Georges Rouault: Kristus na križu, 1930

Rade Mikačić: Parafraza Georges Rouault,
Kristus na križu; olje na lesu, avgust 1962

Parafraze, ki jih je ustvaril Rade Mikačič, lahko razdelimo na dve obdobji ustvarjanja: pred 2. svetovno vojno in po njej.

1. V prvem obdobju se je v glavnem zgledoval po tujih slikarjih. Z izjemo Amadea Modiglianija, ki je bil Italijan, so bili vsi ostali Francozi. Navdušila so ga tri dela Paula Cezanna, po dve deli Augusta Renoirja in Eduarda Maneta ter po eno delo Raoula Duffya, Mauricea de Vlamincka in Cloda Moneta.
2. Po vojni pa so mu bili vzgled Mortimer Mempes, Georges Rouault, Pablo Picasso in naš Rihard Jakopič. Zagotovo pa so mu zelo veliko pomenili in bili zelo pomembni za njegov umetniški razvoj njegovi rojaki hrvaški slikarji: Ignatij Job, Emanuel Vidović in Vjekoslav Parać.

Zgledovanje pri velikih mojstrih ima velik vpliv za razvoj umetnosti. Prenašanje znanja, likovnih vsebin, tehnologij in izrazov ima tradicijo, ki je stara toliko kot umetnost sama. Pri tem gre največkrat za iskanje navdiha, včasih pa tudi za očitno posnemanje idej.

Parafraza je v svetu umetnosti že dolgo preizkušen in uveljavljen način „izposojanja“ umetniških del. Včasih je to le izposoja njihovih vsebinskih, oblikovnih ali kompozicijskih posebnosti, spet drugič pa so umetnine ali pa reprodukcije konkretno vključene v nove stvaritve. Dela v parafrazah tako dobijo novo aktualno interpretacijo.

Ob gledanju Mikačičevih parafraz in primerjanju le-teh z originali si ustvarimo svoje lastno razumevanje umetnosti. Opazujemo lahko njegov razvoj, njegovo približevanje znanim umetnikom, njihovim načinom slikanja in motivom. Nekatera dela so videti preprosta v izvedbi, vendar je v izvedbo vsakega vloženo likovno znanje in predhodni razmislek o načinu izvedbe, ki je pripeljala do končne podobe.

Kaj je Radeta vodilo k izboru del, ki jih je parafraziral, ne vemo in lahko samo ugibamo. V različnih življenjskih obdobjih se je zgledoval po delih različnih avtorjev. Glede na njihov nastanek v času in prostoru, kjer je živel, pa lahko z gotovostjo trdimo, da je v njegovih parafrazah občudovanje do avtorjev, želja po izpopolnjevanju in izražanju istih motivov na njegov izvirni način. Po besedah njegove hčere Marije Turnšek Mikačič je bilo slikarstvo njegova strast, njegovo največje veselje in gonilna sila. Imel je prefinjen dar za opazovanje in zaznavanje sveta, predvsem pa dar za lepoto v najčistejšem smislu.

S parafrazami je začel v Parizu, v času, ko je v sebi odkril željo po slikanju. Takratni Pariz je bil magnet za umetniške duše z vsega sveta. Možnosti, ki jih je Pariz nudil različnim umetnikom, so bile ogromne. To je po vsej verjetnosti tudi razlog, da najdemo med njegovimi prvimi parafrazami, med leti 1926 / 28 in 1939 / 40, samo francoske umetnike. Pariz je ponujal umetnost na vsakem koraku, možnost ogleda originalov v raznih galerijah in muzejih, po drugi strani pa je mesto samo vabilo k ustvarjanju. Z vsako parafrazo si je Mikačič želel naučiti se nekaj novega in ustvariti nekaj novega. Benetke so očitno zelo zanimiva tema za različne avtorje. Tudi on se je najprej lotil Benetk – Renoirjev Grand Canal (1881) in Monetova Santa Maria della Salute (1908) sta prebili led in potem se je začelo.

Včasih je med Radetovimi parafrazami in originali težko najti razlike. Vendar razlike so! Zato mu nikakor ne smemo očitati kopiranja. Gojil je svoj lasten izraz, svojo rutino, bil občutljiv in prefinjen kolorist in je stremel po izrazito osebni impresiji.

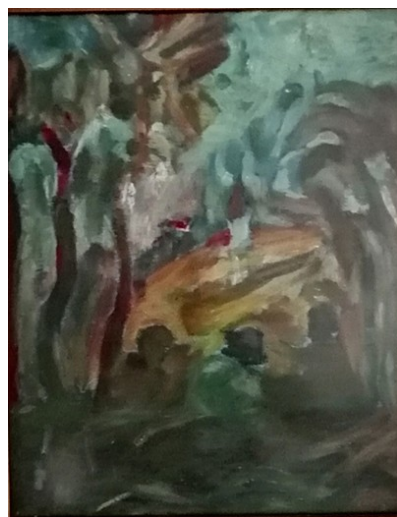
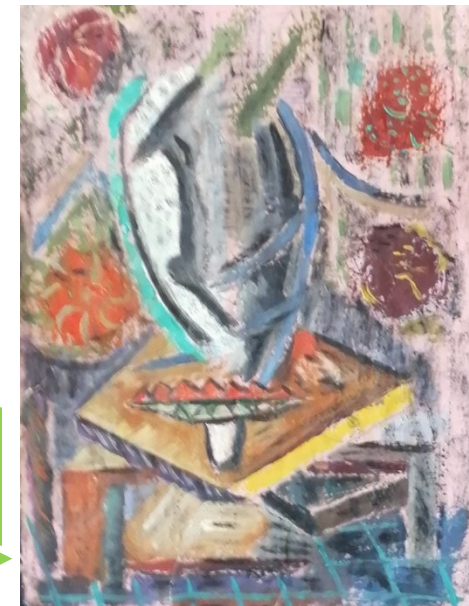

Rihard Jakopič: Pokrajina s cerkvico

Mortimer Menpes: Most blizu palače Labia, 1904

Rade Mikačič: Parafraza
Picasso, Sombbrero; olje
na platnu, junij 1952

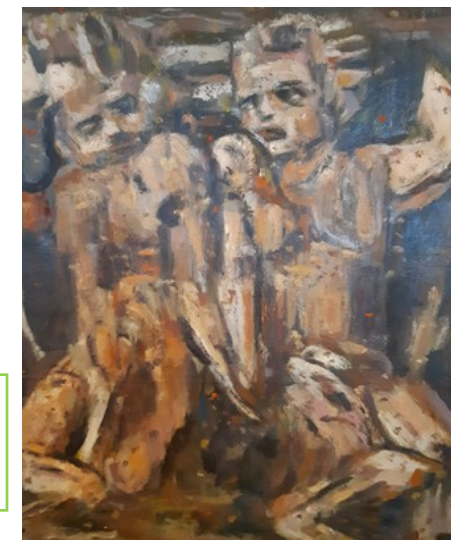

Rade Mikačič: Parafraza Rihard
Jakopič, Pokrajina s cerkvico,
olje na platnu, januar 1952

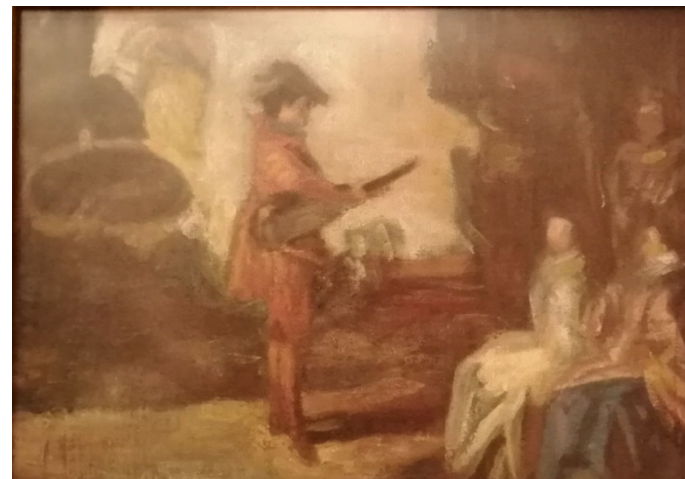

Rade Mikačič: Parafraza M. Menpes, Most blizu
palače Labia, olje na platnu, marec 1952

Rade Mikačič: Parafraza
Raoul, Angeli; olje na
platnu, marec 1952

August Renoir, Parafraza Rade Mikačič:
Vas, olje na lesu, januar 1928
Dekle s klobukom, oljena lesu, avgust 1950

Rade Mikačič: Parafraze slik neznanih avtorjev:

Trubadur, olje na platnu, januar 1952

Mesto ob morju, olje na platnu, februar 1972

Madona z detetom,
olje na platnu, februar 1962

Pokrajina ob vodi, olje na lesu, marec 1962

Prve upodobitve krajine zasledimo že v starem Egiptu (stensko slikarstvo), potem pri Grkih v obdobju helenizma, kar so prevzeli tudi Rimljani (freske v Pompejih, Herkulanumu, Rimu), razvoj se nadaljuje v bizantinskem cesarstvu.

V srednjem veku je bila narava omejena le na simbolične detajle za shematično – idealizirano predstavljanje ozadja. Nagel razvoj je sledil, ko je dobila vlogo označevalca in določevalca prizora, ko je torej postala bolj realistična. V poznem srednjem veku sta k temu pripomogla tudi spreminjajoči se odnos do narave in naturalizem. Predvsem na Flamskem in Nizozemskem, pa tudi v Lombardiji in Toskani, so v 14., 15. stoletju nastajale vedno bolj realistične podobe krajine z obvladovanjem perspektivnega poglobljanja prostora. A še vedno gre za krajinsko ozadje, ne pa za čisto krajino. Tako je bilo še tudi v renesansi, čeprav je v tem obdobju zanimanje zanjo naraščalo.

Krajino so aktivno razvijali nizozemski slikarji, predstavniki donavske šole in beneški mojstri. Do 16. stoletja so krajine nastajale le kot študije in avtorjevi osnutki (Leonardove študije, Dürerjevi akvareli). Prvi čisti pejzaž, slika Donavska krajina pri Regensburgu Albrechta Altdorferja, je šele iz leta 1520. Od druge polovice 16. stoletja se je krajina naglo razvijala in dosegla enega od vrhuncev v delih Pietra Brueghla starejšega, v 18. stoletju se je pejzaž ohranjal še na Nizozemskem in v Benetkah, klasicizem pa ga je potisnil ob rob in kasneje neoklasicizem dokončno med manjvredne motivne zvrsti.

19. stoletje pa je prineslo velik prepoved krajinskega slikarstva in velja za njegovo zlato dobo. Romantičen odnos do narave je pomenil nov val navdušenja in velik razcvet v angleškem slikarstvu (krajinarstvo Johna Constabla, Josepha Mallorda Williama Turnerja), francoski krajinarji pa so uveljavili pleneristično slikanje; to se je nadaljevalo v impresionizmu, ki je z Monetom izoblikoval enega najodličnejših krajinarjev vseh časov.

V 20. stoletju je krajina upodobljena skozi kubizem, nadrealizem, ekspresionizem in, bolj kot kdaj koli prej, zaznamovana z osebnim videnjem umetnika.

Rade Mikačič se uvršča med pleneristične slikarje. V njegovih delih se polno odraža vpliv impresionistov in njihovega načina slikanja, zasledimo pa tudi kubizem. Njegove upodobitve krajin lahko razdelimo v dve skupini: **prva je dalmatinska in druga slovenska**. To sovпада tudi z njegovima življenjskima obdobjema.

Rad je upodabljal krajino, čiste pejzaže, pa tudi urbane vedute (Split, Brač). Upodobitve delujejo zelo pristno in vzbujajo vtis, da so nastale na lokaciji motiva, torej, da je motiv naslikal tam, kjer se je nahajal. Iz njih vejeta sugestivnost in realizem.

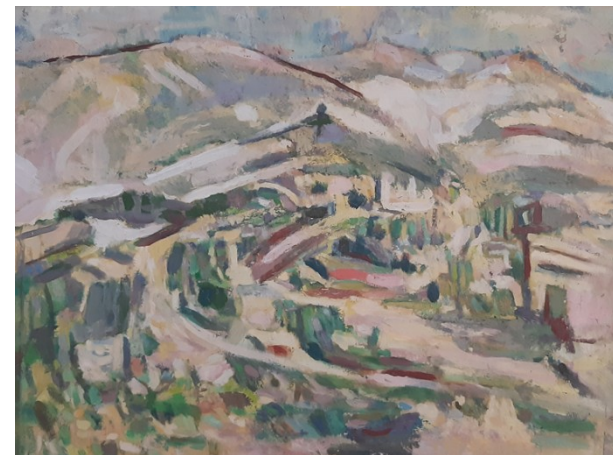
Njegova dela lahko delimo tudi **na originale in na parafraze**. Pri upodabljanju dalmatinske krajine se je zgledoval po hrvaških slikarjih Emanuelu Vidoviću (Supetar z urbano veduto), Ignaciju Jobu (urbana veduta Moj dom v Supetru, čista krajina Pejzaž ob morju), in Vjekoslavu Paraću (Pokrajina). Jobov vpliv se pri Mikačiču odraža s sunkovitostjo potez.

Za primerjavo sem izbrala njegove slike in upodobitve iz različnih starostnih obdobj.

1. Upodobitev Klisa – slika z naslovom Pogled proti Klisu, olje na lesu, iz l. 1940, je iz njegovega zgodnjega obdobja,
2. cikel motivov s Šolte (upodobitve iz let 1962 in 1971) iz srednjega obdobja, torej zrelih let,
3. cikel motivov z Rakitne (upodobitve iz let 1975) iz starejšega obdobja, ker so se mi zdele primerljive tako po motiviki kot tudi po tehniki izvedbe (vse olje na lesu, slikane v impresionističnem stilu, ki mogoče že prehaja v postekspresionizem oz. kubizem).

Slika Pogled proti Klisu, 1940

Pogled proti Klisu je pogled proti kopnemu, na dalmatinsko kraško pokrajino v splitskem zaledju, ki mu je bila zelo „domača“; to je bil namreč pogled, ki ga je imel od jame Vranjače, kjer je preživel precej časa v letih, ko se je ukvarjal s tehničnim urejanjem jame. Za razliko od drugih dveh upodobitvenih ciklov (Šolta, Rakitna) je ta krajina naslikana pozimi, v februarju, ki pa sicer v Dalmaciji ob lepem sončnem dnevu daje slutiti pomlad. Zaznati je zabrisane poteze slavne srednjeveške trdnjave kot osrednji del motiva, saj se ji v Klisu ne moreš izogniti, sicer pa prevladuje kraška in z zelenjem porasla narava. Poteze čopiča so odločne in v sliki je zaznati vpliv Cezanna.

Pogled proti Klisu, olje na lesu, april 1940

Cikel slik Brač, 1950

Brač, mesto Supetar, olje na lesu, julij 1950

Brač, Cerkev v Supetru, olje na lesu, avgust 1950

Brač, mesto Supetar, olje na lesu, avgust 1950

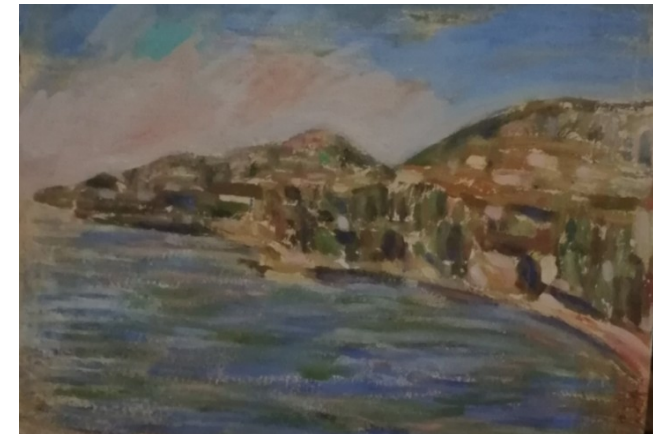
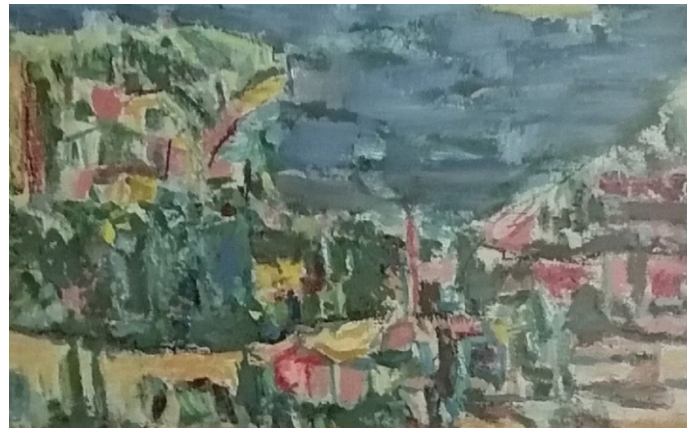
Cikel slik s Šolte, 1962

Slike otoka, ki je tik pred Splitom, tako rekoč na doseg roke, so iz dveh obdobj – večina iz let 1962 (naslikane v avgustu in septembru) in ena iz leta 1971. Sliki Pogled iz gozda na zaliv in Pogled z morja (proti obali) sta intenzivnejši v barvah in potezah, kot ostale slike s Šolte, ki so v nežnih tonih in jo prikazujejo kot mehko pokrajino. Tu gre za slike Pejšaž Šolta zaliv iz septembra 1971, Pejšaž Šolta 2 iz septembra 1962 in Šolta zaliv iz avgusta 1962. Predvsem se osredotoča pri tem slikanju na čisto naravo tega otoka. Obrise naselja, pravzaprav nekaj hiš, lahko slutimo le na eni upodobitvi – Šolta Zaliv iz avgusta 1962. Še zlasti slika Pogled iz gozda na zaliv je upodobitev prave zelene oaze. Skoraj začudi nas, da je v avgustu lahko tako intenzivno zelena; moramo se spomniti, da so borovci v zalivu ob morju zares močno zeleni in ob določeni uri dneva dajejo kar močno senco. Slika deluje izredno konkretno, rekla bi celo - resnično.

Nekoliko bolj abstraktno deluje Pogled z morja. Verjetno je slikana ob poznejši uri dneva (rekla bi, da ob sončnem zahodu ali tik pred njim), ker so barve bolj rjave. Spomnim se, da je na jadranih, prav ob Šolti, vedno name naredilo velik vtis, da je bila narava na otoku popolnoma drugačna, če sem jo opazovala zjutraj, opoldne ali pa proti večeru, ko so bile barve zaradi mehke svetlobe čisto drugačne in s tem tudi pokrajina bolj „mehka“.

Pejšaž Šolta 2 je tudi upodobitev čiste krajine ob nežni zlati svetlobi pred zahodom.

Prelepi zaliv Nečujam, „gluhi zaliv“, je upodobljen tudi bolj abstraktno oziroma kot bežna impresija, kot bi slika nastala v gibanju. V ospredju lahko slutimo z nekaj potezami oranžne barve naslikanih nekaj hiš. In odsev cipres v prelivu

Cikel slik Rakitna, 1975

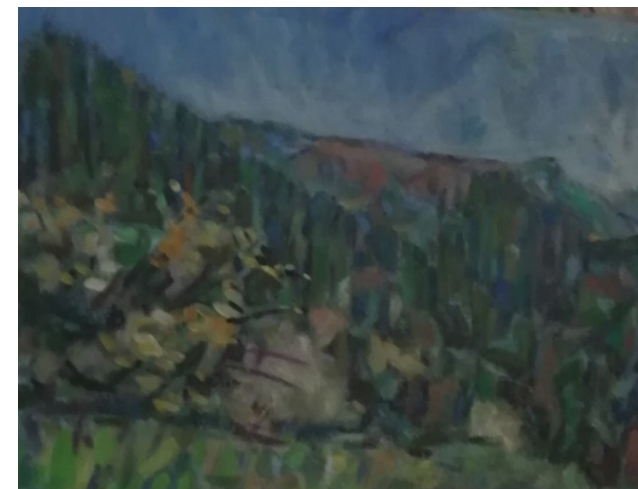
Na ta celinski motiv se je slikar usmeril v svojih starejših letih z občutkom, da ima tam vonj po morju - kar nam priča o njegovi navezanosti na domače kraje, Dalmacijo, na morski ambient. Rakitna je klimatsko zdravilišče ravno zaradi mešanja vpliva zračnih tokov z morja in z Alp. Obenem pa je planota slikovito obdana s krimskim in mokriškim hribovjem.

Ves cikel Rakitne je naslikan v istem poletju – julija in avgusta 1975. Slike, narejene julija, v barvah odražajo še polno poletje. To so slike Balkon na Rakitni, Hiša ob potoku, Rakitna v polnem poletju in Rakitna vas. Na vseh je intenzivno zelena barva. Nekoliko glede barvnega tona preseneti slika Gozdna pot, naslikana v avgustu, kjer je že povsem jesensko vzdušje. Mogoče naslikano po nevihti, nalivu?

Predvsem iz slik Radeta Mikačiča veje optika resničnosti, lastno impresijo – svoj vtis – nam je hotel posredovati z njemu lastnim pristopom. Vidi se, da je slikal v naravi, na lokaciji motiva. Iz njegovih upodobitev je slutiti ljubezen do slikarstva, tudi v tem, da se je vedno znova preizkušal v parafrazah avtorjev, ki so ga navdihovali s svojimi stvaritvami.

Slika Rakitna v polnem poletju odraža očiten vpliv Cezanna, tudi v nanosu barve, zelena je skoraj pomladno zelena, svetla. Morda gre pa tudi tu za učinek svetlobe – pozno popoldanske osvetlitve?

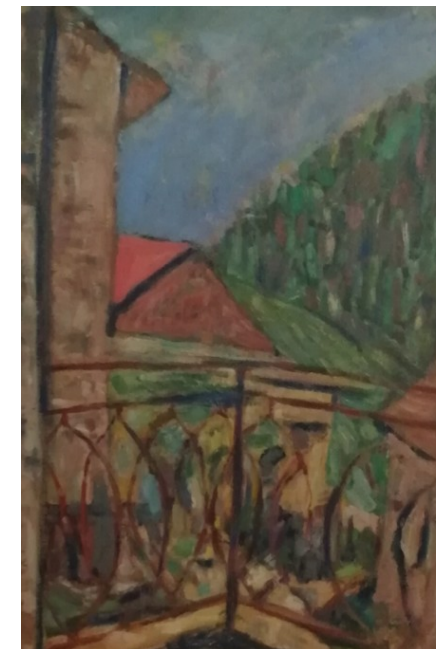
Slika Rakitna Hiša ob potoku je upodobitev (slovenske) vasi, stisnjene med hrib in potok, kar je zelo značilno za kako hribovsko vas v Sloveniji. Slika deluje zelo dinamično – sproščanje slikarjeve ustvarjalne misli – predvsem zaradi različnih odtenkov zelene barve. Pri tej sliki se pozna vpliv Vidovića, hrvaškega slikarja, ki ga je rad jemal za vzor.

Cikel slik Rakitna, 1975

Slika Balkon na Rakitni daje vtis, kot da je slikar sedel v sobi, imel odprta balkonska vrata in gledal ven, zato je upodobil balkonsko ograjo oziroma svoj vidni kot s tega mesta v sobi. Slika spominja na kubizem in Braquea.

Slika Rakitna vas sicer v bujnem zelenju prikazuje pokrajino Rakitne in (zabrisano) vas, a če natanko pogledamo, nas upodobitev dreves prej spominja na ciprese kot na smreke. Kot da bi se v svoji slikarski koncentraciji, ob občutku, da vdihava morski zrak z Jadrana, tudi vizualno preselil v svoje kraje.

Peter Zdravje

POMEMBNE OSEBE V ŽIVLJENJU RADETA MIKAČIČA

Dujam Adam Mikačič

Umberto Girometta

Antun Augustinčič

Božidar Jakac

Ferdo Kozak

Anton Žnideršič in hčerke: Alenka, Ema, Nada

Opis življenjske poti Radeta Mikačiča in postaj na njej ter njegovo srečevanje s pomembnimi osebami ima namen poiskati in predstaviti vpliv dveh rodbin na njegov razvoj in razvoj celotne družbe.

Radetova oče in mati nista imela visoke izobrazbe, vendar je bil oče Dujam kot dolgoletni tajnik občine Split pomembna osebnost, izjemno načitan, kulturno in politično razgledan ter narodnostno zaveden. Z današnjimi besedami bi ga imenovali »*self made man*«. Vse to mu je javno priznavala širša družbena skupnost v Splitu in Dalmaciji. Svojim otrokom je nudil najboljše izobrazbe in nanje prenašal svoje vrednote in izkušnje.

Rade se je poročil z Alenko Žnideršič, ki je izhajala iz izjemno premožne družine v Ilirski Bistrici. Premoženje je bilo pridobljeno z velikim talentom za podjetništvo, ki sta ga imela njen oče in ded Žnideršič, z iznajdljivostjo, inovativnostjo in visoko stopnjo izobrazbe. Tudi njena mati in stara mati Ličan sta bili visoko izobraženi. V družini je bila visoka stopnja narodne zavesti, ki je bila močno izkazana ob nastopu fašizma na Primorskem. Starši so Alenki in drugim hčeram nudili visoko stopnjo izobrazbe in prenašali nanje svoje vrednote in izkušnje.

Rade in Alenka sta imela ob srečanju zelo podobne vrednote in stališča. Njuno življenje je prežemalo medsebojno razumevanje in globoko spoštovanje drug drugega in drugih ljudi. Iz take družine je izšla njuna hči Marija. Življenjska zgodba Radeta in Alenke Mikačič tako izpričuje vrednote in življenjsko pot Marije, v njej so združene vse lastnosti obeh rodbin, iz Splita in iz Ilirske Bistrice.

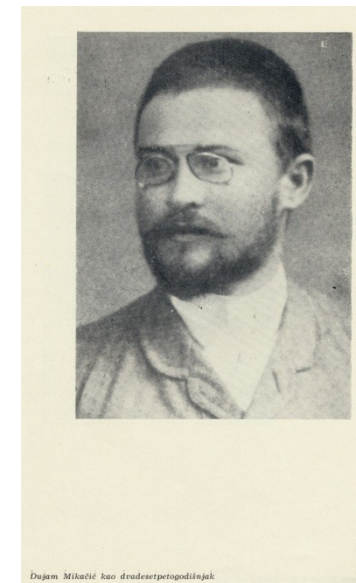
DUJAM ADAM MIKAČIĆ (1865 – 1933)

Dujam Mikačič, rojen v Splitu 1865. leta, je mladost preživel v predelu Dobri. Šolal se je v Sinju, kjer je izdelal štiri razrede nižje gimnazije. Tam je kazal predvsem zanimanje za jezike, zgodovino in književnost. Vendar je bila zanj ta skromna izobrazba osnova za vseživljenjsko učenje. Vsak prosti trenutek je izkoristil za branje in učenje iz knjig. Odrasel je bil v Splitu spoštovana osebnost. Tajnik občine Split je bil štiriinštirideset let in je predstavljal kontinuiteto narodne uprave. V teh desetletjih je poosebljal splitsko komunalno upravo in bil steber občine Split. Poznan je bil po svoji hrvaški pripadnosti, a ob tem je iskal načine, kako bi združeval tako Srbe kot Slovence v veliko slovansko skupnost. Primer: po tem, ko so ostali brez svojega vodje, so ga v Srbski književni zadruzi prosili, da prevzame mesto vodje, čeprav je bil Dujam Hrvat. Avstrijske oblasti ni imel rad, ker je bila to prepreka njegovim idealom o svobodi in enotnosti Južnih Slovanov. Kot prijatelj novih idej, ki so nosile delček napredka, je bil med ustanovitelji Hrvaške delavske zadruge že leta 1897. V času avstrijske monarhije je bil poslanec zadarske skupščine, kjer si je prizadeval za narodnostno neodvisnost. Med njegovo zapuščino so našli teze za enega njegovih političnih govorov, ki so bile precej napredne: o pozitivnem delovanju izboljšanja materialnega in moralnega stanja družbe, socializmu kot težnji po boljšem, potrebi in upravičenosti za boljšo družbeno ureditev, borbi proti kapitalu v večjih centrih...

Družbeno in politično močno angažiran je v času prebolevanja španske gripe napisal obsežno teoretično delo s področja ustavnega prava „Ustavni i drugi aktuelni problemi Jugoslavije“ (slovensko: Družbeni in aktualni problemi Jugoslavije). To je bil čas tik pred zlomom Avstro-Ogrske monarhije. Rokopis ni bil nikoli natisnjen. Akademik Mijo Mirković, ki mu je Akademija zaupala pripravo dela za tisk, je delo ocenil: „*Rokopis je znanstveno pozitiven, originalen, giblje se v krogu naprednih idej začetka tega stoletja, odraža vero v ustvarjalno moč naroda. Mislim, da bi se delo oziroma vse delo moglo objaviti*“.

Bil je zelo spoštljiv do umetnosti. Neprestano se je poglobljal v knjige različnih področij, ne le strokovnih, in kupoval knjige za svojo knjižnico, ki je na koncu obsegala več tisoč knjig v osmih velikih omarah. Pesništvo mu je bilo vzor, tudi sam je pisal pesmi. Te so bile ljubezenske in patriotske, pod močnim vplivom pesnikov Preradovića, Šenoe, Harambašića, Zmaja in Branka Radičevića. Nedvomno je Dujam močno vplival tudi na svoje otroke, posebno na Radeta, da so spoznavali in cenili umetnost.

Dujam Mikačić je bil javna osebnost, politik in publicist, mali zemljiški posestnik, družbeno in kulturno zelo močno angažiran. Zato je razumljivo, da je v Splitu prispeval znaten finančni delež za izgradnjo Splitskega gledališča, ki je bilo dograjeno 1893. leta v neposredni bližini Mikačićeve hiše. Takrat je to bilo najlepše in največje gledališče na Balkanu. V zahvalo je dobil ključe in možnost uporabe dveh lož v gledališču. Po njegovi smrti so bili ključi teh lož in legitimacija v lasti Radeta Mikačića in so sedaj v rokah hčerke Marije in njenega moža Tita.

Split z zvonika Sv. Duje

Splitsko gledališče

Zanimiva je preglednica, v kateri so vpisane dosežene izobrazbene stopnje vseh otrok Dujma in Marijete Mikačič. Kljub velikemu številu otrok sta dosegla, da so vsi otroci pridobili visoke izobrazbe in ponesli s seboj zavedanje o pomembnosti osebnostnega razvoja; k temu je pripomogla družinska povezanost od mladih dni naprej in tudi navezanost na kulturo. Na kulturni razvoj otrok so vplivala pogosta obiskovanja gledališča in izjemna knjižnica očeta Dujma. Proučevanja raznih kultur in spoznavanja sveta sta pomenila, da so bila potovanja v tej družini sestavni del izobraževanja.

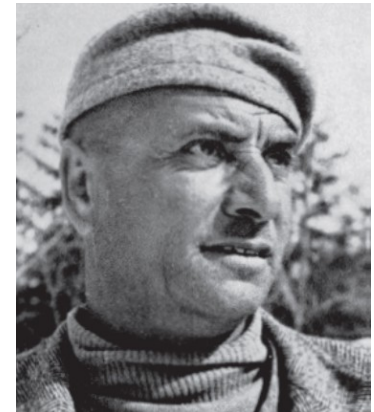
PROFESOR UMBERTO GIROMETTA (1883 – 1939)

V Splitu je bila odlična srednja šola Velika Realka, kamor je bil vpisan mladi Rade. Šola je bila poznana po izjemnem naravoslovnem programu in dobrih pedagogih. Rade je rad risal že kot deček in v tej šoli je dobil odlične osnove risanja. Posebno močan vpliv je imel na šoli profesor Umberto Girometta, ki je mlade srednješolce usmerjal v raziskovanje naravne in kulturne dediščine.

Umberto Girometta je bil rojen v Splitu leta 1883. Po šolanju v rojstnem mestu in na Dunaju se je zaposlil na Veliki Realki v Splitu. Predaval je fiziko, geografijo in naravoslovje. Njegova posebna izobraževalna in vzgojna aktivnost je bila vpeljevanje mladih v planinstvo in speleologijo. Bil je ustanovitelj različnih društev. Najbolj znano je, da je bil soustanovitelj, upravitelj in kustos Mestnega prirodoslovnega muzeja v Splitu od 1924. leta pa do svoje nenadne smrti leta 1939.

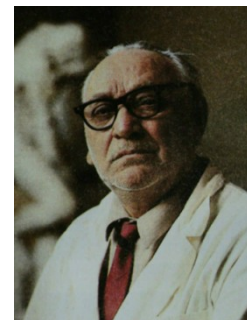
Bil je soustanovitelj dveh planinskih društev v Dalmaciji: Hrvškega planinskega društva HPD Mosor (Split) in HPD Biokovo (Makarska). Na njegov predlog je bila v Splitu leta 1927 ustanovljena Sekcija za raziskovanje kraških pojavov, ki se danes imenuje Speleološki odsek HPD-a Mosor in že naslednje leto spodbudil ustanovitev Jamskega odseka. Za vodjo jamskega odseka je predlagal svojega nekdanjega dijaka Radeta Mikačiča. Profesor, ki je jamo raziskoval v obdobju od 1914 do 1921, je našel v njej izjemno veliko malo znane jamske favne in flore. Njegovo največje odkritje je bila do takrat neznana vrsta pajka, ki je bil poimenovan po odkritelju ***Stalita gireomettai***.

Profesor Umberto Girometta je bil zelo aktiven ne le pri ustanavljanju in razvoju društev, veliko je tudi predaval in pisal. Poleg učbenikov je avtor člankov s svojih potovanj in raziskovanj v različnih časopisih: Hrvatski planinar, Novo doba, Novi list, Ribar, Jadranska straža, Jugoslavija, Jadranski dnevnik, Jugoslavenski turizam, Novosti, Glasnik geografskog društva (Beograd) in v drugih.

KIPAR ANTUN AUGUSTINČIĆ (1900 – 1979)

Nemiren Radetov duh in vnema po spoznavanju hitro razvijajočega se sveta po Veliki vojni ga je gnal v Pariz leta 1925, kjer sta že bila njegova sestra Nada in njen mož kipar Antun Augustinčić. Rade in Antun sta imela podobne poglede na življenje in umetnost, tako da je bilo potrebno le izkoristiti vse možnosti likovnega in kiparskega izobraževanja, ki jih je ponujala takratna prestolnica umetnosti. Skupno bivanje je bilo koristno predvsem za Radeta, ki je začel z izobraževanjem na svoji umetniški poti. Zanj so bila zelo pomembna druženja in pogovori z zrelejšim umetnikom, okrog katerega so se zbirali mnogi umetniki na začetku svojih umetniških poti, kot na primer Božidar Jakac.

Antun Augustinčić je bil rojen 4. maja 1900 v Klanjcu na Hrvaškem. Že osemnajstleten mladenič je študiral kiparstvo na Visoki šoli za umetnost in obrt v Zagrebu pri Rudolfu Valdecu in Robertu Frangešu. Po prvi svetovni vojni se je šola preoblikovala v Kraljevsko akademijo za umetnost in obrt. Na njej je mladi Antun nadaljeval študij pri Ivanu Meštroviću in tudi diplomiral. Kot štipendist francoske vlade je nadaljeval leta 1924 študij v Parizu na École des Arts Décoratifs in na Académie des Beaux-Arts v razredu Jean-Antoine Injalberta. Za dodaten zaslužek je v času študija izdeloval načrte za predmete umetne obrti in oblikoval stekleničke za parfume. Prejel je drugo nagrado na mednarodnem natečaju za arhitektonsko rešitev notranjosti prodajne hiše Selfridge's v Londonu. Kot izjemnemu kiparskemu talentu so mu že v letu 1925 ponudili, da razstavi svoja dela v Salonu francoskih umetnikov in v letu 1926 v Salonu neodvisnih. Augustinčić velja za najpomembnejšega predstavnika t. i. psihološkega portreta v hrvaškem kiparstvu 20. stoletja. Z ženo Nado sta se leta 1926 vrnila v Zagreb, kjer je začel takoj po prihodu samostojno razstavljati v Zagrebu in Splitu. S somišljeniki je leta 1929 ustanovil likovno skupino „Zemlja“ in postal njen podpredsednik. S skupino „Zemlja“ je razstavljal v Zagrebu v letih 1929, 1931 in 1932 in v Parizu leta 1933. Njegova dela so bila razstavljena v Barceloni (1929) in v Beogradu (1930). Od leta 1928 naprej, predvsem v tridesetih letih, pa je intenzivno ustvarjal spomenike. Pogosto je zmagal na razpisih za spomenike po svetu in tako pridobil ugled mojstra, posebno konjeniških spomenikov. Dobil je naziv prvega državnega kiparja. Na osnovi svojih umetniških dosežkov je postal leta 1940 dopisni član Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti (JAZU). Zaradi sodelovanja s Komunistično partijo Jugoslavije ga je Gestapo leta 1941 zaprl in ga izgnal v Graz. Leta 1943 mu je uspelo oditi v partizane, kjer je bil aktiven do konca vojne. Bil je poslanec na drugem in tretjem zasedanju ZAVNOH-a (hrv.: Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske; slovensko: Nacionalni protifašistični svet narodne osvoboditve Hrvaške). Prav tako je bil poslanec na drugem zasedanju AVNOJ-a (Antifašistični svet narodne osvoboditve Jugoslavije) v Jajcu, kjer je bil izbran za podpredsednika.

Takoj po drugi svetovni vojni je postal leta 1946 profesor, kasneje pa tudi rektor Akademije likovnih umjetnosti v Zagrebu. Njegova kariera se je vzpenjala in leta 1947 je bil imenovan za mojstra kiparja, leta 1949 pa je postal redni član JAZU in vodil delavnico za kiparstvo. Tega leta je bil izbran za predsednika Zveze likovnih umetnikov Jugoslavije. Izjemna čast ga je doletela, ko je leta 1952 izdelal monumentalni kip Mir, ki kot darilo Jugoslavije stoji pred stavbo Združenih narodov v New Yorku.

Veliki umetnik je poklonil svoj kiparski opus rojstnemu kraju Klanjcu leta 1970. Na osnovi teh umetniških del so ustanovili galerijo Antuna Augustinčiča (Galerija AA) in jo odprli leta 1976. Umrl je maja 1979 v Zagrebu. Žari s posmrtnimi ostanki njega in njegove žene Nade, rojene Mikačič, sta položeni pod spomenikom *Nošenja ranjencev* v parku skulptur, ki obkroža Galerijo AA v Augustinčičevem rojstnem kraju.

Motiv *Nošenja ranjencev* je kipar naredil v številnih različicah. Rade je omenjal, da ga je za enega izmed izvedenih kipov Augustinčič modeliral kot partizana v vsej njegovi izčrpanosti zaradi želodčnega katarja, ko je bil popolnoma brez moči in je grozila nevarnost, da bo umrl.

Augustinčič je ob drugem zasedanju AVNOJA v Jajcu na vrtu v hiši, v kateri je Tito stanoval, portretiral Tita. Partizan Rade Mikačič je od svaka in sestre Nade zvedel za to skrivnost in je skozi luknjo v ograji med zelenjem prvič uzrl Tita v živo. Rade je salutiral velikemu komandantu, čeprav ga ni nihče videl.

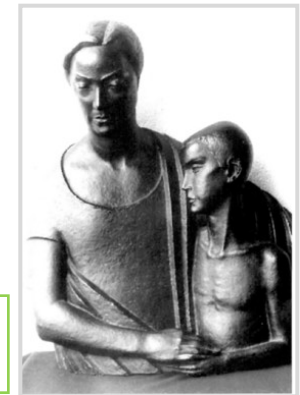
Antun Augustinčič: Mir, bron, 1952/54, New York

Fotografija:
A. Augustinčič portretira Tita, Jajce 1943

A. Augustinčič: Mama
Marijeta s sinom Ratom

GRAFIK IN SLIKAR BOŽIDAR JAKAC (1899 – 1989)

Božidar Jakac se je po študiju v Pragi vrnil v rojstno Novo mesto in kmalu po tem leta 1925 odšel v Pariz, ker je prejel državno štipendijo za študij slikarstva. Po strokovni izobrazbi se je razvil v izrazitega modernega grafika, ki obvladuje vse tehnike v bakropisu in litografiji, lesorez, linorez in monotipijo, čeprav je veliko delal tudi s pastelom, kredo in svinčnikom, manj z oljnimi barvami. Velik uspeh so mu prinesli portreti. Med drugimi je portretiral v Parizu Frana Šukljeta (olje, 1924), zgodovinarja in politika, gospo Jelenčevo (olje, 1924) in rodbino pariškega bankirja Barnasa (1925). Sodeloval je na mnogih razstavah po Evropi (Bruselj, Zagreb, Beograd, Praga, Ljubljana, Berlin, itd.), kjer je razstavljal svoja dela. Leta 1925 je razstavljal na mednarodni razstavi dekorativne umetnosti v Parizu (prejel je bronasto kolajno), nato v maju istega leta na kolektivni razstavi v Galerie du Zodiaque v Parizu, kasneje pa še na razstavi slovenskega portreta v Ljubljani in na razstavi kluba „Mladih“ v Splitu.

Med drugo svetovno vojno je v partizanih deloval kot kulturnik in dogodke ohranil v številnih grafikah in risbah. Kot odposlanec se je jeseni 1943 udeležil Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju in zasedanja AVNOJ-a v Jajcu. Od tam so znani njegovi portreti Tita, Moše Pijadeja, Josipa Vidmarja in drugih.

Na ljubljanski Akademiji upodablajočih umetnosti (AUU), danes Akademija za likovno umetnost in oblikovanje (ALUO), je kot njen (so)ustanovitelj in redni profesor med letoma 1945 in 1961 poučeval grafiko. Bil je prvi in skupaj kar trikrat rektor ALUO. Leta 1949 so ga sprejeli v Slovensko akademijo znanosti in umetnosti.

Življenjske poti Radeta Mikačiča, Antuna Augustinčiča in Božidarja Jakca so se večkrat križale. Zgodnja srečanja so bila v Parizu, kjer je mladi umetniški up Rade študiral in stanoval s svojo sestro Nado in njenim možem, tu so se srečevali, diskutirali in skupaj obiskovali umetniške razstave. Vsi so se vrnili iz Pariza v rodno domovino. Med obema vojnoma sta imela Rade Mikačič in Jakac osebne in družinske stike. Tako je Božidar Jakac leta 1931 portretiral Radetovo ženo Alenko (fotografija je v knjigi Alenke Mikačič Košomatovi, str. 50).

Božidar Jakac: Avtoportret

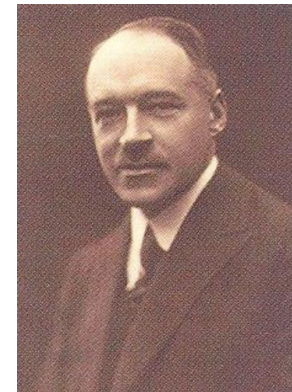
Božidar Jakac: Portret Alenke Mikačič, 1931

ANTON ŽNIDERŠIČ (1874 -1947)

Rade Mikačič je imel šestindvajset let, ko je odšel na obvezno služenje vojaškega roka v takratni Kraljevini Jugoslaviji. Leta 1930 je bil v vojašnici na Teznem v Mariboru, kjer je prijateljeval s sovojakom Borutom Maistrom, sinom generala Rudolfa Maistra.

Na plesu v mariborskem Sokolskem domu je Rade na Miklavžev večer leta 1930 spoznal Alenko Žnideršič, najmlajšo hčer Antona Žnideršiča iz Ilirske Bistrice, ki je bila takrat na obisku pri svoji sestri Emi poročeni Zalokar, lastnici tovarne čokolade Mirim. Oba, Rade in Borut, sta prišla v družino Žnideršič. Rade in Alenka sta se poročila 1934, Emina hčerka Sonjo pa 1940 z Borutom Maistrom.

Kolikor je znano iz arhivov trnovskega župnišča pri Ilirski Bistrici, je bil Alenkin oče četrti Anton iz rodbine Žnideršič. Anton se je poročil z Emo Ličan leta 1896. To je bila mnogoštevilna, premožna družina. Oče Anton se je zavedal pomena izobrazbe, ki sta jo svojim hčeram z ženo Emo tudi omogočila, hkrati pa sta jih vzgajala v slovenskem duhu.

➤ Prvi znani Anton Žnideršič je bil rojen 1740. leta. Podatkov o predhodnikih ni, ker so zgoreli v požaru v župnijskem arhivu. Skoraj gotovo so pa bili njihovi predniki tisti, ki jih je že Valvasor v svojih delih navedel leta 1689 kot mlinarje in žagarje. Domačiji Antona Žnideršiča se je po domače reklo Košomatovi.

➤ Sin, drugi Anton Žnideršič, je bil rojen leta 1774, pokopan pa je že na trnovskem pokopališču pri Ilirski Bistrici ob cerkvenem zidu nasproti vhoda v cerkev, kar izpričuje njegovo pomembnost v teh krajih.

➤ Tretji Anton Žnideršič je bil rojen 1804. leta. Z njim se je začelo dokumentirano rodbinsko deblo. Poročen je bil z Josefino Valenčič, ki je izhajala iz premožne družine v Ilirski Bistrici. Njen oče je imel več poštnih kočij in postiljonov, s katerimi je upravljal poštno povezavo na področju do Postojne in še naprej. Anton je podedoval po očetu žago in mlin in razširil svoje poslovanje na trgovanje z lesom. Trgovanje z lesom je razširil na izvoz v Italijo in drugam po svetu. Bil je spoštovan človek zaradi svojih naprednih pogledov in uspešnega gospodarjenja. Izkazoval je svojo slovensko zavest in svojo pripadnost tudi tako, da je vodil poslovne knjige v slovenskem jeziku. Družina Košomatov je veljala za premožno.

Imela sta imela devet otrok, ki sta jih vzgajala in izobraževala z domačimi učitelji v slovenskem jeziku, a so se učili tudi drugih jezikov. Nabavila sta celo klavir, da so se otroci učili igranja in petja slovenskih pesmi.

Tudi žena Josefina je bila izobražena ženska, saj je nanjo vplivala njena mama Katarina Hodnik, ki je bila učiteljica. Diplomirala je v Ljubljani leta 1804. Med šolanjem so jo poučevali izjemni učitelji. S podpisa na spričevalu je razvidno, da je bil eden med njimi Blaž Kumerdej, ki se je ukvarjal z organizacijo šolstva na Kranjskem. Na njegovo pobudo je cesarica Marija Terezija leta 1774 uzakonila ustanovitev slovenske osnovne šole za otroke, ne glede na spol in stanovsko pripadnost. To spričevalo je izredno skrbno hranil četrti Anton Žnideršič.

➤ Četrti Anton iz rodbine Žnideršič, rojen 1874, je bil Alenkin oče. Poročen je bil z Emo Ličan, s katero sta imela šest hčera, dve izmed njih sta umrli.

Anton in žena Ema Žnideršič

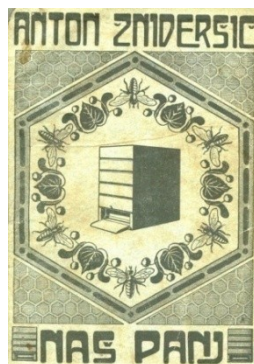

Anton Žnideršič s hčerkami:
Emo, Danico, Nado, Alenko

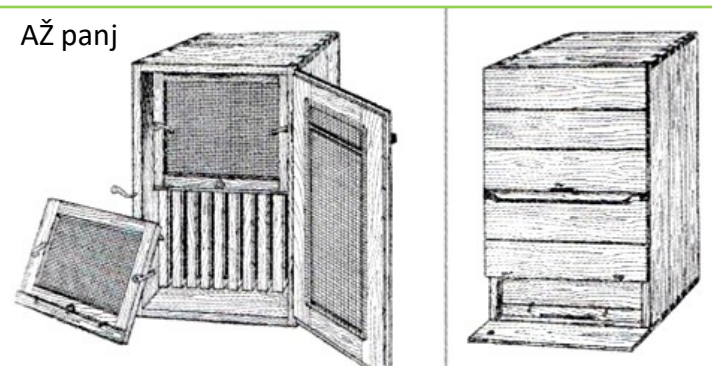
Domača hiša je bila zelo velika, primerna za veliko družino. Za hišo je bil velik vrt, ki jim ni bil le v okras, ampak je pomembno pripomogel k prehranjevanju številčne družine. Poleg hiše je imel Anton številne panje, saj je bil uspešen čebelar že od svojega osemnajstega leta. Prodajal je čebelje matice po svetu, celo v Rusijo.

Kot večni iskalec izboljšav česar koli se je lotil, je tako tudi kot čebelar iskal izboljšavo panjev. V literaturi je našel nekaj možnosti in nato ustvaril svoj panj in svojo metodo čebelarjenja. Ko je imel že 222 panjev, je novosti opisal v Slovenskem čebelarju (XIII. letnik, 1910). Zgledoval se je po italijanskem čebelarju O. Albertiju, zato je panj poimenoval Alberti - Žnideršičev panj ali kratko AŽ panj oziroma žnideršičev. Panj se je uveljavil po vsej Sloveniji in tudi drugod, predvsem na Hrvaškem. S svojim novim načinom čebelarjenja in svojim panjem AŽ je usmeril način čebelarjenja v Sloveniji.

Že leto prej, 1909, je ustanovil Kranjsko čebelarstvo zadrugo s sedežem v Ilirski Bistrici. V letu 1925 je izdal svojo knjigo še v hrvaško-srbskem, italijanskem in nemškem jeziku.

AŽ panj

Prva Kranjska Tovarna Testenin - PEKATETE

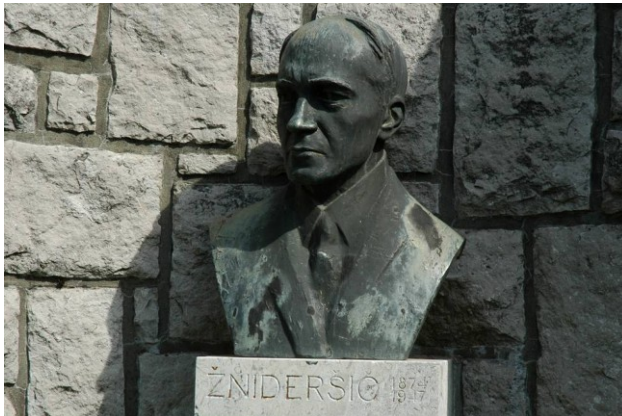
Že vpeljane poslovne dejavnosti predhodnikov četrtega Antona Žnideršiča so bile slednjemu tudi priložnost za razvijanje njegovih novih poslovnih idej. V očetovi rojstni hiši je leta 1899 skupaj s posestnikom Rudolfom Valenčičem s Trnovega ustanovil tovarno testenin. Imenovala sta jo PEKATETE, kar je izpeljanka iz naslova Prva Kranjska Tovarna Testenin. Tovarna je leta 1904 pogorela, zato je Anton postavil novo, štiri nadstropno tovarno sredi reke Reke, kjer je bilo bolj varno. Izumil je parno lokomobil, ki je poganjala številne tovarniške stroje. Za nastanitve svojih zaposlenih je Anton dokupil nekatere hiše v bližnji okolici. Leta 1918 je bila Ilirska Bistrica dodeljena Italiji. Zaradi fašističnega nasilja nad Žnideršičem in njegovo družino je leta 1925 odprl podružnico tovarne Pekatete v Ljubljani (današnje ŽITO), kamor se je v 1930 letih tudi preselil. Na Košomatovem posestvu je stalo še poslopje za shranjevanje sena in hlev za konje, bilo pa je dovolj prostorno tudi za kočijo, ki jo je kasneje zamenjal avto. Bil je zagovornik novosti, ki jih je uvažal v poslovni in osebni svet, tako sta bila z ženo pristaša Kneippovega zdravljenja z vodo.

Celotno domačijo Košomatovih in tovarno testenin je prodal Viktorju Tomšiču.

Talent raziskovalca in inovatorja se je izkazal tudi v Antonovem poslovnem življenju. Ni bil le uspešen podjetnik, ampak tudi odličen organizator in raziskovalec. Napisal je knjigo o izboljšanjem knjigovodstva in pisarniškem poslovanju, ki je postala celo učbenik na srednji ekonomski šoli pred drugo svetovno vojno. Doumel je pomen dobre organizacije dela in poslovanja. Spodbujal je svobodno iniciativo zaposlenih in deloval kot učitelj s poučevanjem, dokazovanjem in prepričevanjem. Dobro in kvalitetno delo je primerno nagrajeval.

Spominska obeležja Antona Žnideršiča

- V Ilirski Bistrici so **1974** uredili Alejo pomembnih domačinov. Vanjo so postavili doprni spomenik Antona Žnideršiča, ki ga je naredil Zdenko Kalin. Na slovesnosti je spomenik odkrila hčerka Alenka Mikačič.
- Leta 1977 so na rojstno hišo v Ilirski Bistrici namestili spominsko tablo.
- Čebelarstva zveza Slovenije je 2002 zgradila v Lukovici Čebelarstvo s sobami znanih čebelarjev. V sobi Antona Žnideršiča je postavljen doprni kip, ki ga je naredil po Kalinovem originalu, z dovoljenjem družine Žnideršič (avtorske pravice), kipar Milan Kač (**2002**).
- Krajanje Ilirske Bistrice so 1992 na predlog kulturnega delavca Vojka Čeligoja ob razdelitvi OŠ Dragotina Ketteja na dve šoli, novo šolo poimenovali OŠ Antona Žnideršiča. Pred šolo so postavili **2004** spomenik z njegovim doprsjem, ki ga je naredil po Kalinovem originalu kipar Milan Kač (kip je doniral Vojko Čeligoj). Na slovesnosti ga je odkrila Antonova vnukinja Marija Mikačič.
- Bistriški čebelarji so v spomin na domačega pionirja čebelarstva svoje društvo preimenovali v Čebelarstvo društvo Antona Žnideršiča Ilirska Bistrica.
- V spomin in počastitev bogate tradicije pridelave medu so v Vencinovi hiši na Levstikovi ulici v Ilirski Bistrici uredili čebelarstvo muzej, kjer so razstavili številne predmete iz bogate ilirskobistriške čebelarstvo preteklosti.
- Občina Ilirska Bistrica je v zahvalo preimenovala Malo dvorano Doma na Vidmu v Žnideršičevo dvorano.

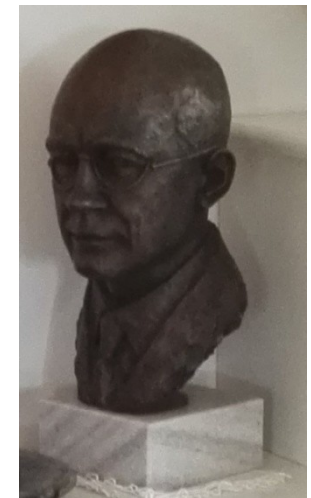

Kipar Zdenko Kalin: Anton Žnideršič, 1974

Spominska plošča na rojstni hiši Antona Žnideršiča, 1977

Milan Kač: Anton Žnideršič (kopija), 2002 in 2004

ALENKA ŽNIDERŠIČ, ŽENA RADETA MIKAČIĆA

Alenka je bila najmlajša hčerka Antona in Eme Žnideršič. Premožni oče jo je dal kot šestletno deklico na šolanje v samostan De Notre Dame v Trnovem. Po osmem letu uspešnega šolanja je nadaljevala šolanje v samostanu v Gorici. Tam je bila njena teta Roza (po mamini strani), kasneje sestra Margareta, ki je malo Alenko vpisala v razred francoskega jezika, nadaljevala je še z italijanskim in nemškim jezikom. V drugem letu študija je stanovala v stričevi vili monsignorja dr. Josipa Ličana. Po šolanju v Gorici so Alenko poslali na študij v Merano na Tirolskem. Na isti šoli je pred njo študirala njena starejša sestra Nada. Alenka je študirala kulturo s poudarkom na umetnosti in glasbi, igrala klavir in nastopala v dramskih delih. Poleg študija se je ukvarjala tudi s športom: pozimi z ritmičnimi vajami, poleti s tenisom. Med šolanjem je s sošolkami potovala po Italiji in obiskala Benetke, Milano, Padovo in Gardsko jezero. Po šolanju v Meranu se je vrnila domov, a je še veliko potovala v Rim, Neapelj, obiskala otok Capri, otok Ischio. Na povabilo prijateljice je odšla na daljši obisk k njej v nemški Baden - Baden. Želela si je študirati klavir v Parizu, vendar se je na željo svoje mame kot osemnajstletno dekle vpisala v gospodinjsko šolo v Mladiki v Ljubljani.

Po prvi svetovni vojni je področje Primorske z Ilirsko Bistrico pripadlo Italiji. Fašistična oblast se je kazala na vseh področjih in za zavedne Slovence je bilo to zelo težko. Alenkin oče Anton je bil v svojem poslovanju vedno bolj omejen. Kot zaveden Slovenec se je odločil za selitev v Ljubljano v takratni Kraljevini Jugoslaviji. Celo posestvo s tovarno vred je 1930 prodal za tretjino cene. S poslovanjem tovarne testenin je nadaljeval v podružnici tovarne v Ljubljani. Alenkina mama Ema ni prenesla selitve in drugih dogodkov in je kmalu po selitvi umrla. Alenka je po izselitvi iz Ilirske Bistrice odšla k starejši sestri Emi v Maribor, kjer je spoznala Radeta Mikačiča.

Alenka ima na življenje z Radetom lepe spomine. Oba sta rada potovala, tako sta bila večkrat v Splitu, na otoku Šolta, v Sarajevu, Jajcu, Makarski in Dubrovniku. Rada sta imela družbo, zato sta hodila na različne dogodke in pogosto obiskovala sorodnike in prijatelje v Zagrebu, na Reki in v Splitu.

Podpirala je Radetovo slikarsko ustvarjanje. Imela sta hčerko Marijo – Mito, ki je imela kasneje sina Cirila.

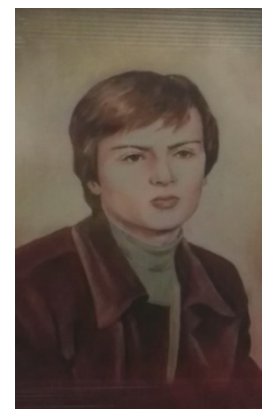
Alenkina hči Marija – Mita v očetovem ateljeju

Marija - Mita

Alenkin vnuk Ciril

L. Kotolupova: Cirilov portret,
olje na platnu, 2005

Ema Žnideršič - svakinja Radeta Mikačiča

je bila najstarejša hči Antona in Eme Žnideršič. Po prvi svetovni vojni jo je oče poslal študirat na Dunaj, kjer je spoznala svojega bodočega moža Karla Zalokarja. Oče ga je zaposlil v svoji tovarni testenin, a se je Karel bolj navduševal nad delom v lesni industriji, kjer je pokazal odlične rezultate. Italijanske oblasti so ga nenadoma izgnale iz Ilirske Bistrice. V tem času je Ema rodila sina Borisa in hči Sonjo, ki se je leta 1940 poročila z Borutom Maistrom, sinom generala Maistra.

Ker je bil Anton Žnideršič dovolj premožen, je Emi kupil dvorec kneza Windischgrätza v Konjicah, kjer sta lahko s Karlom živela in nadaljevala z lesno industrijo.

Toda posli niso bili uspešni in po obisku sejma v Münchnu, kamor je odpotovala Ema z očetom Antonom, se je leta 1922 odločila za tovarniško proizvodnjo čokolade v Mariboru. Imenovali so jo MIRIM. Ustanovljena je bila nekaj mesecev pred tovarno Gorenjka v Lescah. Po težkih začetkih je proizvodnja stekla in prodaja čokolade je bila izjemno uspešna. Žal je Karel zbolel in umrl pri 26 letih. Ema je naprej sama vodila vse posle v tovarni.

Mlada vdova Ema se je čez čas poročila s srbskim oficirjem Tonijem Desnico, ki je zapustil vojaško kariero in se zaposlil v tovarni Mirim. Imela sta sina Vlada. Po nastopu Hitlerja so menili, da bi bilo bolje preseliti tovarno dlje od negotove Avstrije. Zato so v Zagrebu zgradili novo tovarno in družinsko vilo, kamor so se preselili. Med drugo svetovno vojno je bil Emin mož Toni zaprt in Ema je ponovno sama skrbela za proizvodnjo in prodajo čokolade. Po vojni sta bili tovarna in del njihove vile nacionalizirana. Sin Vlado se je s prijateljico preselil v Belgijo, kjer je bil uspešen poslovnež v proizvodnji plastičnih izdelkov. Prepričal je starša, da sta se preselila v Francijo in začela na novo poslovati v najeti tovarni.

Alenkini sestri, povezani z življenjem in kariero Radeta Mikačiča

Nada Žnideršič - svakinja Radeta Mikačiča

se je tudi šolala v samostanu De Notre Dame v Trnovem in potem v Trstu, Gradcu in na ljubljanskem liceju, zaključila pa v Meranu na Tirolskem. Za tem se je zaposlila v očetovi tovarni testenin v Ljubljani. Takrat je spoznala svojega bodočega moža dr. Ferda Kozaka. Poročila sta se leta 1928 in imela dva sinova, Primoža in Gregorja.

Po končanem služenju vojaškega roka v Mariboru se je Rade vrnil v Split in nastopil je čas dopisovanja. Po poroki z Alenko leta 1934 sta se naselila v Ljubljani. Najprej sta živela v Rožni dolini, potem pa v Pekatetinem tovarniškem stanovanju, kjer se jima je 1937 rodila hči Marija.

Rade se je zaposlil najprej v Emini tovarni čokolade Mirim, potem pa na predlog tasta Antona prevzel mesto tehničnega vodje v tovarni testenin.

Tovarna čokolade Mirim, Maribor, 1922

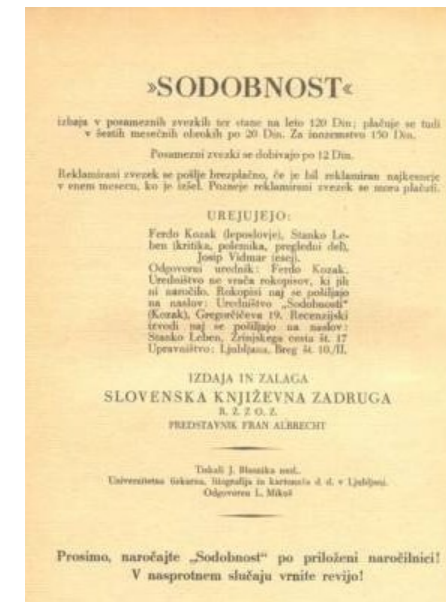
FERDO KOZAK

Dr. Ferdo Kozak je bil pisatelj, publicist, dramatik in urednik. Rojeni Ljubljčan je imel starejšega brata Juša, pisatelja, esejista, gledališkega kritika in urednika. Ferdo je bil kot mladenič pripadnik nacionalno-revolucionarne mladinske organizacije Preporod, ki je delala za vzpostavitev tesnih stikov med sorodnimi organizacijami po drugih jugoslovanskih deželah, zlasti z Mlado Bosno. Njegov nemirni duh ga je gnal na študij filozofije na Češko, kjer je doktoriral iz slovanske literarne zgodovine. Bil je bibliotekar v Narodni biblioteki v Beogradu, nato premeščen v državno knjižnico v Ljubljani in na Klasično gimnazijo kot suplent. Na njegovo pobudo je bila ustanovljena revija Sodobnost, ki jo je tudi urejal. Odločno je podpiral težnje komunistov po strnitvi vseh naprednih sil v slovenski publicistiki, kritiki in leposlovju. Bil je eden od ustanoviteljev Osvobodilne fronte in 1942 urednik Slovenskega zbornika. Ferda Kozaka so italijanski okupatorji leta 1942 internirali v Abruzzi v Italiji. Po kapitulaciji Italije se je uspel prebiti do Barija, kjer je bil dodeljen partizanski skupini pisateljev, slikarjev in drugih umetnikov. Član jugoslovanske vojne misije v Bariju je postal leta 1944. V tistem času so se zbirali v Italiji borci prekomorskih brigad, za katere je Ferdo Kozak urejal list Domovina.

5. maja 1945 je bila ustanovljena Narodna vlada Slovenije, prva slovenska vlada po drugi svetovni vojni, ki je imela deset ministrov. Dr. Ferdo Kozak je postal minister za kulturo. Dal je pobudo za ustanovitev vrste kulturnih institucij, zlasti za ustanovitev Akademije za igralsko, likovno in glasbeno umetnost. V letih 1946–1953 je bil predsednik Ljudske skupščine LR Slovenije, nato do smrti njen podpredsednik. Leta 1948 je sprejel uredništvo osrednje slovenske književno-kritične revije Novi svet, 1953 pa je postal sourednik njene naslednice Naše sodobnosti.

SODOBNOST je slovenska revija za književnost in kulturo, ena od štirih najstarejših v Evropi. Pojavljala se je pod več imeni: Sodobnost (1933–1941), Novi svet (1946–1953), Naša sodobnost (1953–1963), Sodobnost (izhaja še danes). Uredniki Sodobnosti so bili Ferdo Kozak, Stanko Leben in Josip Vidmar

Proti koncu druge svetovne vojne je imel Rade Mikačič nalogo, da naveže stike z nekaterimi pomembnimi osebnostmi angleške armade v Italiji. V Bariju se je srečal s Ferdom Kozakom, ki je tam deloval. Iz Barija je bil Rade premeščen na otok Vis, kjer je ostal do odhoda Nemcev iz Splita. Ob vrnitvi v Split se je srečal z ženo Alenko in hčerko Marijo, a le za kratek čas, ker je bil nemudoma napoten v Zadar. Po končani vojni se je vrnil v Split in se ponovno zaposlil v Tovarni cementa v Vranjicu. A ne za dolgo - za pomoč je prosil Ferda Kozaka, moža Alenkine sestre Nade in tedaj slovenskega prosvetnega ministra, da mu preskrbi delo v Ljubljani. Službo je dobil kot učitelj risanja na Šoli za oblikovanje in bil tudi tajnik šole od 1952 do 1955.

Judita Bagon

Marija Turnšek Mikačič

Meta Havliček

Jelica Pegan Stemberger in Nataša Gorjanc

Tit Turnšek

Tea Blagaić Januška in Marija Turnšek Mikačič

SPOMINSKE ZGODBE

Žena Alenka Mikačič

Hčerka Marija Turnšek Mikačič

Kako sta se spoznala Jože Plečnik in Rade Mikačič

Raziskovanje korenin Radeta Mikačiča v Dalmaciji

Živim med slikami Radeta Mikačiča

Kaj je zapustila družina Mikačič splitskemu mestnemu muzeju

Judita Bagon

ŽENA ALENKA MIKAČIČ

Pri svojih 92 letih je Alenka Mikačič, žena Radeta Mikačiča, začela pisati knjigo o Košomatovih, kot se je po domače reklo družini Žnideršičevih. Knjigo je izdala leta 2003. Napisala je zgodbo o pomembni bistriški meščanski družini in vedenje o njej sega vse do leta 1747. Knjiga je obogatena s številnimi fotografijami in dokumenti, ki bralcu pričarajo duh bistriškega meščanstva in znanih, kot so včasih dejali običajni Bistričani, »guspujskih familij«.

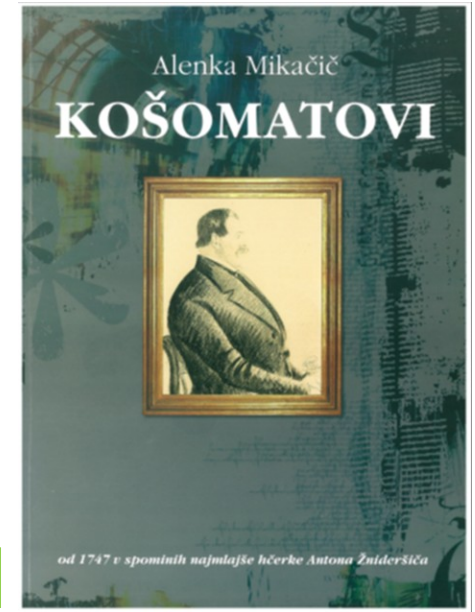
Rdeča nit knjige so Košomatovi in njihovi potomci ter spomini avtorice na otroštvo v Bistrici, kakršne ni več. Posebno poglavje je posvečeno očetu Antonu Žnideršiču, slovenskemu čebelarju, inovatorju in podjetniku, veliko pa izvemo o življenju sestra in njihovih družin in o tedanjem času. To so bili šolani ljudje, podjetni, napredni, slovensko zavedni ter ljubitelji in ustvarjalci kulture. Tudi dekleta so se šolala – Alenkini spomini na njeno šolanje in na potovanja po svetu nam o tem veliko povedo.

Svoje mesto v knjigi ima tudi Alenkin mož Rade. Pravzaprav ima svoje mesto dvakrat: enkrat, ko Alenka opisuje svoje življenje in drugič, ko posveti celotno poglavje Radetu in njegovi družini.

Rade s prijateljskima v Benetkah leta 1925

Košomatovi, Alenkina rodbina

Ko piše o svojem šolanju, se spominja potovanja po Italiji. Ko so si dekleta v Padovi ogledovala najstarejšo univerzo v Evropi, se Alenka spomni na svojega moža (str.43):

„Tam je začel študirati arhitekturo moj mož Rade, skupaj s prijateljem iz Kaštel Starega pri Splitu.... Ko so se začeli fašistični pritiski, pa je moj mož odpotoval v Pariz, kjer je bila njegova sestra poročena s kiparjem Augustinčičem... Tu je Radeta zamikal študij slikarstva in posvetil se je tej priljubljeni zvrsti umetnosti.“

Na potovanju so si dekleta ogledala tudi Rim in Neapelj. Podrobno in navdušeno opisuje kulturne spomenike, ki so jih tam videle, ter doda: *„Potovanje v Rim je zamikalo tudi oba študenta iz Padove (torej njenega bodočega moža in njegovega prijatelja), ki sta poprosila vodjo vlakov, če se lahko brezplačno pridružita potovanju, kar jima je ugodil. Oddolžila sta se s prevajanjem v Rimu.“*

Pa ji misel uide še na naslednji spomin:

„Vlaki vozijo vsakih 25 let iz celotne Evrope na slovesnost v Rim. Med ogledom večnega mesta in njegovih znamenitosti je Rade obiskal še družinskega prijatelja, jugoslovanskega poslanika v Rimu. Ta mu je omogočil obisk pri papežu. Ko so mu vsi verniki poljubljali roko, mu je moj mož roko le stisnil, ne ozirajoč se na versko etiketo. Misli si je, kaj bi možki možkemu poljubljal roko.“

Alenka in Rade sta se spoznala, ko je Rade služil vojaški rok v Mariboru. Alenka opisuje, kako so se mladi dobivali pri sestri Emi, uživali ob slaščicah, ki jih je pripravila sestra, zaplesali ob klavirski in gramofonski glasbi, se sprehajali po mariborski okolici. Tudi smučala sta na Pohorju. Po služenju vojaškega roka se je Rade vrnil domov v rodni Split. Alenka ga je obiskala, tja je šla z agencijo. Alenka navdušeno pripoveduje o splitskih znamenitostih, Dioklecijanovi palači, glavnem splitskem trgu (ki sta ga nekoč tlakovala Dujmov tast in Dujmov oče), o Splitskem gledališču, ...

O tem, kako jo je Rade predstavil družini, pa samo na kratko:

„Ko sva se z Radetom sprehajala mimo gledališča, me je povabil v njihovo hišo k svojim staršem, ki so me, prav tako njuni dve hčerki, ki sta bili še doma, lepo sprejeli. Hčerka Draga je zaigrala na klavir in tudi midva sva zaplesala. Pozneje smo se s sestrama tudi fotografirali.“

Ko je bila na obisku v Splitu, sta se vozila okoli z jadrnico, se sprehajala. Potem je prišel čas odhoda. Sledil je čas dopisovanja, dokler Rade ni prišel v Ljubljano in prosil njenega očeta za dovoljenje, da jo zaprosi za roko. Poročila sta se, na poročno potovanje sta odšla na Plitvička jezera: *„Stanovala sva v privatnem penzionu. Na tamkajšnjem klavirju sem večkrat zaigrala. Z ladjico sva se prepeljavala po jezerih in uživala ob zanimivih sprehodih ob tamkajšnjih slapovih. Bili so to lepi dnevi najine mladosti.“*

Alenka posveti nekaj prostora tudi partizanskemu obdobju moža Radeta, iz pripovedi pa je čutiti, kako ponosna je nanj in na njegovo družino. Alenka je sama s hčerko preživljala vojno v Splitu.

Ko pripoveduje zgodbe o Radetu, Alenka izpostavlja njegovo srčnost, plemenitost, odgovornost ter skrb za druge (str. 60):

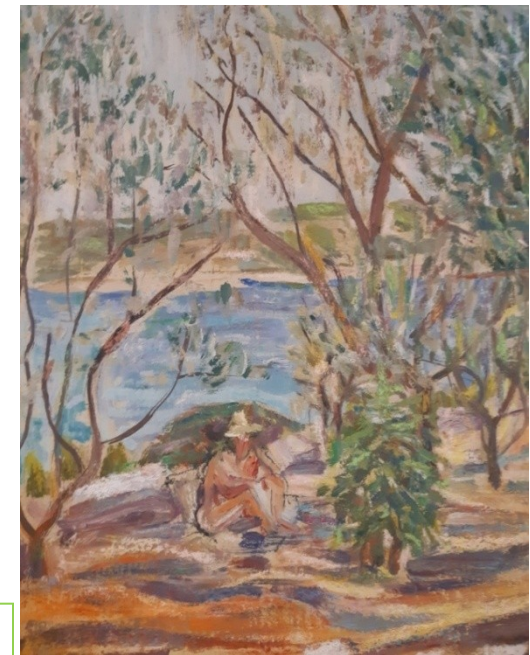
„Najprej (pred zaključkom vojne) je nastopil službo kot vodja skladišča v Zadru, ki je bil nenadno bombardiran. Ko je moj mož slišal otroško jokanje, se je podal v neko razrušeno hišo. Tam je našel ob mrtvi materi jokajočega dojenčka, ki ga je odnesel v bolnico. Ob tej priliki moram omeniti še neki dogodek z drugim dojenčkom. Ko je bil Rade kot 20-letni študent v Zagrebu, je pred njim na cesti padla neka ženska. Pomagal ji je vstati in opazil, da je noseča. Rodila je kar na cesti in Rade ji je pomagal. Poklical je kočijo in jo prepeljal v bolnico, kjer ji je pomagal do porodniške sobe. Drugi dan jo je šel obiskat in ji prinesel nekaj okrepčil, ob njej pa našel zdravega sinčka. Tako je pomagal dvema dojenčkoma v stiski.“

Alenki se zdi vredno omeniti tudi dogodek, ko je pomorski kapetan Antunović, mož njegove sestre Smiljane, prispel s pomočjo ameriške podpore partizanom z ladjo v Bari. *„Te pomoči je bil deležen tudi moj mož – s toplo volneno odejo ... Ko je šel moj mož pozneje na otok Vis, je ta ista odeja ogrela dojenčka njegovega prijatelja.“*

Alenka o Radetu kot slikarju:

„Mislim, da je bil odličen slikar, čeprav je razstavljal le v ožjem, bolj prijateljskem in družinskem krogu. Njegove slike mi veliko pomenijo.“ Štiri Radetove slike, ki so bile Alenki najljubše, so visele v njenih prostorih.

Rade Mikačić: Šolta Nečujam z Alenko, olje na lesu, avgust 1962

Alenka zaključí pripoved:

„Dosti sva tudi potovala po domovini. Bila sva večkrat v Splitu, na Šolti, v Sarajevu, Jajcu, Makarski in Dubrovniku. Preobširen bi bil zapis vseh znamenitosti, ki sva si jih ogledala in dogodkov, ki sva jih skupaj doživela. Razen tega sva obiskovala njegove sorodnike, tudi v Zagrebu, na Reki in v Splitu, kjer se je srečal tudi s svojimi sošolci. Imela sva lepo skupno starost, čas, ki se ga nadvse rada spominjam.“

Alenka in Rade v Mariboru

Marija Turnšek Mikačič

HČERKA MARIJA TURNŠEK MIKAČIČ

Nemška okupacija

Rastla sem v Splitu v času druge svetovne vojne. Srečevali smo se s fašističnim nasiljem. Bili smo lačni, brez knjig, brez igráč. Iz gline na vrtu smo si otroci delali igrače. Mama mi je brala slovenske pesmi iz knjige s platnicami v rdeči barvi in zlatim napisom in me učila lepe slovenščine. Z menoj je v tistih časih vedno govorila slovensko. Ko sem potem devetletnica začela hoditi v četrti razred osnovne šole v Ljubljani, mi slovenski jezik ni predstavljal nobene težave. Izražala sem se lepo in imela sem bogat besedni zaklad, saj sem že kot petletna punčka v Splitu pričela spoznavati slovensko poezijo - spomnim se pesmi Simona Jenka »Naprej zastave slave«, Gregorčičeve »Soči«, Prešernove »Dekletom« ... Poslušala in kasneje sem sama brala pesmi Alojza Gradnika, pa tudi Rudolfa Maistra Vojanova - »Moje sonce«: „Meni pa si zlato sonce, draga moja ti, kadar name gorki žarki vro ti iz oči“.

Moje vrednote

Mnoge pesmi iz tistega časa imam še vedno v svojem spominu, kasneje pa me je oče Rade navdušil še za Aleksandra Sergejeviča Puškina, Leva Nikolajeviča Tolstoja in Alberta Camusa. Kupoval mi je zbirke knjižic iz svetovne literature, ki so izhajale v tistem času. Posebno se je razvila moja ljubezen do Puškinovih pesmi, ki sem si jih brala in deklamirala v slovenščini in ruščini. Skupaj s Tolstojevim romanom Vojna in mir in Camusovimi črticami so vsi navedeni pesniki in pisatelji tvorili mojo življenjsko filozofijo, svet mojih vrednot, vse do današnjih dni.

Moje izbire

Na eni strani bogato slikarsko okolje, bodisi Radetovih slik pokrajin in tihožitij ter parafraz največjih svetovnih, slovenskih ter hrvaških umetnikov in na drugi strani obsežno knjižno okolje domačega doma, pa tudi bližnje knjižnice, so mi omogočali bogato notranje življenje, tako da se kot edinka nisem dolgočasila in sem si oblikovala izbran svet notranjega življenja.

Od majhnih nog sem si zelo želela samostojnosti in neodvisnosti, kar je ostala moja usmeritev vse življenje. Še danes je to moje najmočnejše karierno sidro. V šoli sem bila delovna in sem rada kaj napisala, narisala ali recitirala. Na začetku srednje šole sem vodila dramski krožek. Lahko sem navsezgodaj, takoj po šesti uri prišla na Klasično gimnazijo, da smo s sošolci imeli vaje. Bila sem režiser in igralka. Igrali smo Molierovega Namišljenega bolnika in Tartuffa, Linhartovi komediji Matiček se ženi in Županova Micka ter Klopčičevo dramo Mati. Nastopi za sošolce so bili v razredu po končanem pouku.

Rada sem zjutraj pred šolo ali po šoli izrabila čas tudi za hojo po naravi, po Barju in Rožniku, redno in vsak dan. Kasneje smo se s sošolci vsako soboto in nedeljo dobivali na plesih na Klasični gimnaziji in ob nedeljah v Narodnem domu. Bili smo prijateljska skupina, ki smo se družili in podpirali. V zgodnjih letih sva z bratrancem Gregorjem Kozakom pogosto hodila na mladinske predstave v Dramo, s starši pa smo imeli abonma in smo hodili v gledališče v Dramo in Opero. Posebno sem uživala v baletnih predstavah.

Vso svojo mladost sem veliko brala. Najprej slovenske in hrvaške pesmi in pravljice, romane Julesa Verna, nato neizmerno velikokrat Twainovega Toma Sawyerja in Huckleberryja Finna. Kasneje sem v francoščini brala Emila Zolaja, Victorja Hugoja, Alberta Camusa, Leva Tolstoja in zlasti njegov roman Vojna in mir, pesmi Aleksandra Sergejeviča Puškina, Dostojevskega, Turgenjeva, ki sem jih brala tudi v ruščini.

Obožujem morje. Z družino in s planinci smo hodili na počitnice na dalmatinske otoke, z ladjo smo potovali iz kraja v kraj, hodili na vrhove otokov in se kopali v bleščečem modrem morju.

Nepozabni so bili Kornati. Obiskala sem cerkvico Sv. Nikolaja, zaščitnika mornarjev, tistega poletja, ko je bil Ciril na Šrilanki.

Cerkvica sv. Nikolaja na Kornatih, zaščitnica mornarjev

Sedanjest, osebna rast in odličnost

Sedaj se zelo veliko sprehajam po mili dolenski pokrajini.

Od majhnih nog rada kuham. Kot punčka, imela sem verjetno tri leta, sem že imela svoj štedilniček in z mamo sva skupaj kuhali juho. Tudi kasneje sem v kuhinji spremljala mamo, ki je bila odlična kuharica. Pozneje sem bila v službi na Zavodu za napredek gospodinjstva, kjer sem se ukvarjala s preizkušanjem gospodinjskih aparatov. Ob tem sem napisala tri knjige in vključila zanimive jedi iz sodobne kuhinje.

Moje kuhanje za družino je bilo polno ljubezni, dalmatinskih jedi in francoskega duha. Oče in mama sta nas rada obiskovala. Moji gosti so bili, poleg staršev, prijatelji: Božena Lasič z možem in sinovoma Andrejem ter Matejem, Staša in dr. Jože Koruza s svojima lepima hčerkama Natašo in Varjo, Jola Kozak in moj bratranec dr. Primož Kozak s sinom dr. Krištofom Jackom. Kadar je bil bratranec Gregor Kozak v Ljubljani nas je tudi vedno obiskal. Mama Alenka je Gregorja večkrat obiskala v Göttingenu, kjer je živel s svojo družino. Z nami sta bila tudi starša mojega takratnega moža Cirila Drofenika. Včasih nas je obiskal tudi stric Franček, kot je moj sin Ciril rekel moževemu bratu Frančku Drofeniku.

Danes redno in dobro kuham, sem pa jedilnik razširila z jedmi iz raznih dežel. S sedanjim možem Titom imava podobna okusa, tudi pri hrani. Tit posebno dobro pripravlja govejo juho in golaž, kar bi rekla, da je svetovna specialiteta. Vsakič imava nekaj golaža v zmrzovalniku, da ga skupaj z njoki lahko ponudiva nepričakovanim obiskovalcem.

Moje življenje je bilo pa tudi polno težkih osebnih pretresov. Moj sin Ciril je bil kot otrok nadarjen pianist, dober matematik z nekaj priznanji s tekmovanj in dober atlet z nekaj odličji. Na poletnih počitnicah v Pulju pa je nenadoma zbolel. Po prebolelem meningitisu je bil spremenjen, tako rekoč drug človek. Vsi upi, ki smo jih postavljali pred njega, so se nenadoma podrli, naša življenja so se spremenila. Ko se soočiš z nečim takim, začneš živeti drugače, manj si egoističen, drugače gledaš na ljudi, bolj jih spoštuješ. Kmalu ugotoviš, da ni nihče boljši od drugega. Ob tej težki preizkušnji je zakon razpadel, jaz pa sem se sama spoprijemala s sinovo boleznijo in mu trdno stala ob strani. Spominjam se njegovih velikih talentov, razmišljanj. Zelo blizu sva si bila.

Po Cirilovi smrti sem se še bolj posvetila delu. Intenzivneje sem se začela ukvarjati z nevrolingvističnim programiranjem, coachingom in s področjem kariernega načrtovanja v času, ko so zaradi številnih stečajev ostajali na cesti tudi ljudje, za katere so menili, da zaradi svoje starosti (nad 50 let) niso bili več zaposljivi.

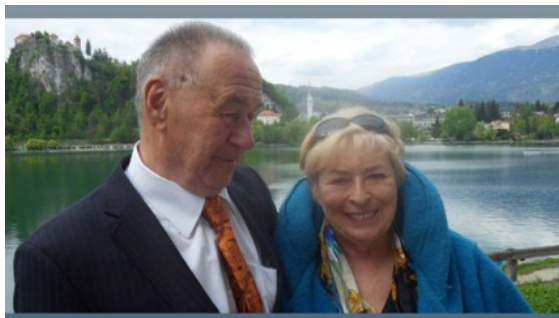
„Karierni načrt kot gradnik osebne odličnosti“ je naslov moje doktorske disertacije, ki sem jo temeljito pripravljala pet let, izhaja pa iz mojega dolgoletnega interdisciplinarnega dela in dosežkov, tako s področja poslovnih in še zlasti kariernih načrtov, kar tudi predavam v okviru ekonomike in podjetništva. Za to sem razvila tudi vse potrebne tehnike načrtovanja, ki pomagajo ljudem, da izdelajo svoje karierne načrte in ozavešijo svoje sposobnosti. Moje delo je deležno velikega zanimanja tudi v tujini. O teh vsebinah predavam na Visoki šoli Grm Novo mesto in Fakulteti za organizacijske študije FOŠ Novo mesto, z možem skupaj imava spletne tečaje izobraževanja o osebni odličnosti. Imava tudi šolo coachinga, za izjemno uspešne osebnosti iz vrst gluhih in distrofikov. Kot rezultat doktorske disertacije sem izdala knjigo Karierno načrtovanje: kako najti v sebi skriti zaklad?.

Seveda pa si znam vzeti tudi čas zase, za moža in za najin dom, ki je zdaj v Gabrijelah. Kako sem spoznala moža Tita? Na spletu sem vzpostavila kontakt z gospodom pod psevdonimom Kira. „Po par stavkih že lahko spoznaš, kakšen je človek, kakšne prioritete ima, kakšne vrednote goji ...“ Dolgo sva si dopisovala in se tako spoznavala. Začela sem raziskovati, kdo bi to bil – kot mi je dal vedeti, ni povsem neznan in „kdaj tudi kaj napiše“. Toda preden sem odkrila, da je to Tit Turnšek, je še trajalo. Najino prvo srečanje je bilo na Bledu – z vrtnico in kosilom. Od takrat naprej sva skupaj, saj se dojemava kot duši dvojčici. Poročila sva se pri sedemdesetih letih in čez nekaj let oba doktorirala. Poleg študija naju razveseljujejo predvsem narava, najini prijatelji, psička Cherie in najina izbrana kuhinja.

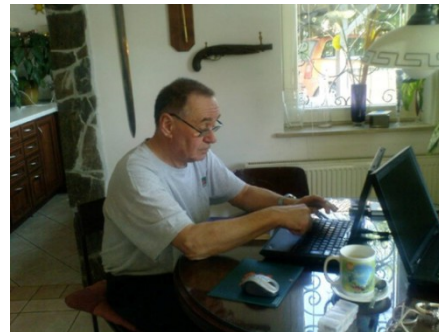
Naj zaključim

Znanje, ki mi ga je oče Rade prenesel pri analizi literarnih del, sem vse življenje, do današnjih dni, s pridom uporabljala pri raziskovalnem delu, pa tudi pri pisanju svoje diplomske, magistrske naloge in doktorske disertacije. Leta sem živela z znanjem, ki mi ga je predajal. Oba z mamo Alenko sta formirala mojo osebnost, oblikovala sta svet mojih vrednot. Njun svet vrednot me še danes vodi, imam trdno podlago, da lahko jaz vodim druge.

Moja sedanja filozofija izhaja iz spomina triletne punčke, pa tudi petnajstletne deklince in tridesetletne žene, ki je imela srečo, da je dolgo dobo rastla ob Radetu in Alenki, ob njunem bogatem notranjem svetu in dediščini, ki sta mi jo dala, skupaj z dediščino Mikačičevega in Žnideršičevega rodu.

Marija in Tit Turnšek

Moj oče, slikar

Vse svoje življenje, od najmlajših let, sem občudovala slike mojega očeta in živela z njimi, z njegovimi bračkim vedutami, kamor sem šla na poročno potovanje in gledala že poznan motiv cerkve v Supetru. Z mamo sta opisovala obsežno slikanje na Šolti, prijetno druženje s češkimi turisti na vrtu hotela v Nečujmu, kjer je Rade pripravil razstavo slik z novo naslikanimi motivi. Nekaj vedut Šolte je takrat odpotovalo na Češko.

Spremljata me njegova avtoportreta, tako polna spominov na naše splitsko bivanje na Kninski ulici. Vidim ga v njegovem ateljeju, kako slika, pa v salonu, kjer se pogovarjamo za jedilno mizo na božični večer, mama igra na klavir Sveto noč, oče pa zraven poje.

Gledam tihožitja in spominjam se svežih šopkov cvetja iz naših vaz, ki so postali enkratni umetniški izrazi tihožitij.

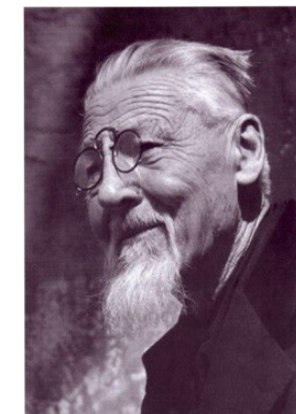
Uživam v meni tako ljubih in poznanih Radetovih parafrazah impresionistov. Parafraza Edouarda Maneta po Velasquezovi Infanti Margeriti mi je posebej draga. Vedno je visela v moji sobi. Rada sem ji bila podobna. Modiglianijeva parafraza Elvire, ki počiva pri mizi, mi prinaša zgodnjo podobe Alenke, moje matere, v letih, ko smo pripotovali iz Ljubljane v Split, ko sem bila mala deklica. Monetovo Natararico s pivom sem s presenečenjem uzrla ob obisku svetovno znane zbirke mojstrovin impresionistov in postimpresionistov v pariškem Musée d'Orsay, tako znana mi je bila iz očetove zbirke v njegovem ateljeju. Sprehodi po nekdanji železniški postaji d'Orsay so bili zame sprehodi po mojem domu, vse znano, vse ljubljeno.

Opažala sem, kako je Rade ob preučevanju tehnike slikanja, oživil barve, sledil je odkritjem novih in svetlejših pigmentov. Zdelo se mi je, da komplementarni barvni kontrasti njegovih slik izražajo moč čustvovanja, sugestivnost kontrastov pa izziva vživljanje v notranje življenje pokrajine. Ujel je svež in originalen vtis pokrajine. Zapuščal je atelje in odhajal v naravo, saj je tako lahko bolj neposredno opazoval predmete in minljive značilnosti trenutka, še posebno sončne svetlobe. V naravi je videl kombinacije barv, ki se nenehno menjavajo pod vplivom menjajoče se svetlobe. Za njegove oči je bilo življenje po svojem zunanem videzu samo vrsta trenutnih vtisov, njegov cilj pa je bil, nekatere od teh impresij obeležiti. Njegovih "klasičnih" impresionističnih slik ni težko prepoznati. Kratke, odrezane poteze osnovnih barv dajejo vtis iskrenosti in živahnosti, značilne za njegovo slikarstvo. Površine slik so prekrivane z debelim slojem barve. Kompozicije so poenostavljene in inovativne, poudarek pa je na celoti in ne na podrobnostih. Poteze s čopičem so vidne, s čimer smo dobili boljši vpogled v umetnikovo osebnost. Odkril je zanimivost igre naravne svetlobe in preučeval, kako barva odseva z enega predmeta na drugega.

Panorama Brač, mesto Supetar, olje na lesu, julij 1950

Rade Mikačič je bil od leta 1948 učitelj risanja na Šoli za umetno obrt, kjer je poučeval prostoročno risanje, nato pa je bil v obdobju od leta 1952 do 1955 tajnik te šole. Za svoje delo na šoli za Umetno obrt v času, ko je bil tajnik šole in nepogrešljiv pomočnik direktorju pri administrativnem upravljanju in prenovi šole, je bil predlagan za nagrado, ki jo je podeljeval Svet za kulturo pri Mestnem ljudskem odboru.

V tem času je dobil nalogo, da obnovi prostore šole, ki je bila v enem delu samostanskega kompleksa Križank. Obnova šole je sovpadala s projektom rekonstrukcije Križank, ki ga je vodil arhitekt Jože Plečnik. Precej dotrajan centralni del nekdanjega križevniškega samostana naj bi Plečnik preoblikoval v Šolo za umetno obrt. K sodelovanju ga je povabil tedanji minister za kulturo, dr. Ferdo Kozak, Radetov svak, ki je Plečnika dobro poznal. Njegova družina je imela z njim že dolgotrajne stike. Leta 1933 je izdelal za družino Kozak nagrobni spomenik na Žalah v Ljubljani in opremo za jedilnico. Njegovo delo je tudi nagrobni spomenik družine Žnideršič v Ilirski Bistrici (1945).

Obseg prenove Križank 1953-1956:

- Letno gledališče
- Šola za umetno obrt
- Viteška dvorana in gostinski lokal (Plečnikov hram)
- Plečnik se je posebej posvetil urejanju dvorišč (Peklenko dvorišče, vhodno dvorišče z lapidarijem, veliko dvorišče) in robnih teras.
- Njegov asistent arhitekt Anton Bitenc je po Plečnikovi smrti preuredil veliko dvorišče in avditorij, kjer so danes kulturni dogodki.
- Plečnik je načrtoval Šolo za umetno obrt kot prizidek proti Emonski cesti, vendar je bil izveden le preboj s portalom iz Križevniške soteske na Zoisovo cesto, ker emonsko obzidje na zahodni strani ni preneslo gradnje. Ob tem se je Plečniku porodila ideja o dodatni ureditvi lapidarija, s tem pa o preureditvi samostana v t. i. Plečnikove Križanke. Kasneje so v opuščeni samostan dodali še prizorišče za Letni festival Ljubljana.

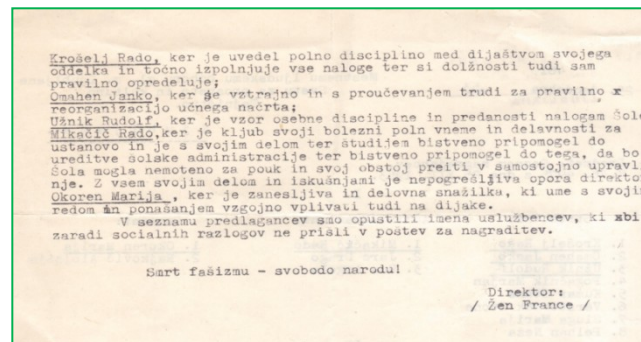
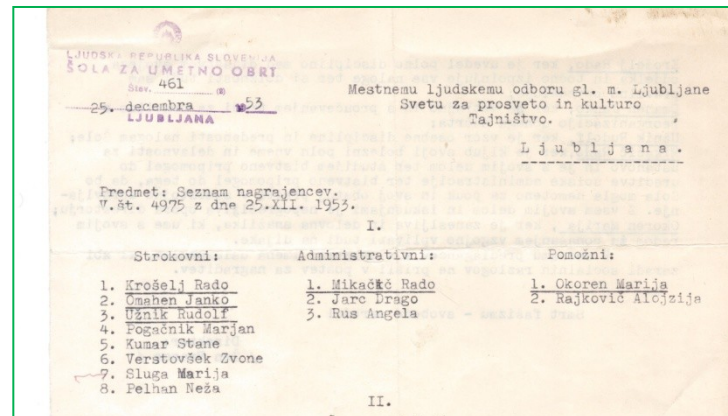
Ureditev Križank je bil zadnji velik Plečnikov prispevek mestu. Pred samostanskimi trakti je dvorišče postalo prizorišče za različne prireditve, Peklenko dvorišče s številnimi svetilkami in nadihom mediteranskega sloga je namenjeno manjšim komornim izvedbam, Malo dvorišče pa je arheološki park – lapidarij.

POHVALA RADETU MIKAČIČU

25. 12. 1953, Ljubljana

Za svoje delo na šoli za Umetno obrt v času, ko je bil tajnik šole in nepogrešljiv pomočnik direktorju pri administrativnem upravljanju in prenovi šole, je bil predlagan za nagrado, ki jo je podeljeval Svet za kulturo pri Mestnem ljudskem odboru.

Mikačič Rado, ker je v zvezi s svojo boleznijo poln vneme in delavnosti za ustanovo in je s svojim delom ter študijem bistveno pripomogel do ureditve šolske administracije ter bistveno pripomogel do tega, da bo Šola mogla nemoteno za pouk in svoj obstoj preiti v samostojno upravljanje. Z vsem svojim delom in izkušnjami je nepogrešljiva opora direktorju.

Razvoj srednje šole za oblikovanje in fotografijo (SŠOF)

Z odredbo Ministrstva za prosveto LRS, 14. 3. 1946, je bila ustanovljena Šola za umetno obrt v Ljubljani z nalogo „da vzgaja in usposablja gojence za samostojno izdelovanje izdelkov umetne obrti“. Imela je šest oddelkov: za dekorativno slikarstvo, kiparstvo in rezbarstvo, notranjo opremo, keramiko, umetno kovinarstvo in žensko umetno obrt. Z odločbo OLO Ljubljana, 7. 10. 1969, se je Šola za umetno obrt preimenovala v Šolo za oblikovanje.

Leta 1981 so dodatno sprejeli program izobraževanja fotografov in dobila je novo ime - Srednja šola za oblikovanje in fotografijo (SŠOF). To ime ima še danes. Današnji programi: grafično oblikovanje, oblikovanje uporabnih predmetov, modno oblikovanje, fotografija, umetniška gimnazija in izobraževanje odraslih.

Rade Mikačič se je od leta 1952 redno srečeval z Jožetom Plečnikom. Razpravljala sta o prenovitvi prostorov šole in samostana ter se srečevala v Radetovi pisarni v pritličju šole s pogledom na Križevniško ulico. Ob pregledovanju opravljenih del v samostanskih prostorih sta se velikokrat sprehodila po velikem sončnem samostanskem vrtu. Beseda je nanese tudi na marsikateri še ne realizirani Plečnikov načrt.

Med sprehodi po vrtu sta našla predmete, ki so bili tik pod površino, med njimi so bile tudi templjarske in križniške insignije. Rade se je spominjal rdeče, z žametom obložene bakrene ali morda celo zlate škatlice z dodatkom šlema in orožjem templjarskega viteza. Ogledovala sta si zbirko denarcev in druge izkopanine. Oba, Mikačič in Plečnik, sta v mlajših letih obiskala Italijo in Pariz, zato sta lahko obujala spomine na italijanska mesta in gradnje v Parizu. Izmenjavala sta tudi mnenja o izhodiščih, iz katerih sta pri svojem delu izhajala Plečnik in Le Corbusier. Mikačič je Le Corbusierovo delo dobro poznal, saj je v svojem pariškem obdobju prakticiral v njegovem ateljeju. Interpretacija preteklosti in historične arhitekture Le Corbusiera je bila drugačna od Plečnikove - Plečnikova je bila bolj umetniška, mehkejša in tudi zelo osebna.

Fotografija, 1952, shranjeno v NUK: Ferdo Kozak, Jože Plečnik, Josip Vidmar, Boris Ziherl, Matija Slavič

Daljne pomladi 2010 smo se v prijateljskem krogu Marije Turnšek Mikačić dogovorili, da gremo v Dalmacijo raziskat korenine Marijinega očeta Radeta in Jeličine mame. V juniju se nas je sedem odpravilo na pot: zakonca Marija in Tit Turnšek, Milan Gorjanc in hči Nataša, Jelica Pegan Stemberger in še dve prijateljici. Najeli smo kombi in odpotovali za pet dni. Marija in Jelica sta nam po posamezni krajih odstirali skrivnosti preteklosti.

Zapisano je povezano z raziskovanjem korenin Radeta Mikačića.

Naše raziskovanje se je začelo v vasi Korušce na planini Kozjak, kamor segajo Radetove korenine. Kozjak in Mosor sta planini, ki se dvigata za mestom Split. Prepešali smo iz kamna zgrajeno vasico, si ogledali pokopališče in se srečali z Mikačičevimi potomci. Rod se je priselil na to področje, ko so Dalmacijo zasedli Benečani. Zgodovinar Grga Novak je ugotovil, da segajo njihove korenine v 13. stoletje. Življenje na vasi je bilo povezano z delom na zemlji in skrbjo za živino. Novak je našel sledi rodu še v Napoleonovih časih, ob koncu Ilirskih provinc, ko se je invalid Adam Mikačić vrnil iz ruske fronte in se naselil v Splitu. Postal je uspešen gradbeni kamnosek, ki je imel vedno dovolj dela.

Raziskovanje se je začelo v vasi Korušce na planini Kozjak, kamor segajo Radetove korenine. Marija na pragu ene od kamnitih hiš.

Druga raziskovalna postaja je bila Split. V mestu smo si ogledali antične znamenitosti in se ustavili na Pjaci, osrednjem mestnem trgu. Velike kamnite plošče na glavnem trgu so delo dveh družin, Mikačić in Grle, ki sta se ukvarjali z graditeljstvom. S poroko Dujma Mikačića in Marijete Grle sta se družini združili in uspešno nadaljevali graditeljsko pot. Starši so v predelu Splita, ki se imenuje Dobri, zgradili mladima veliko hišo. V istem času so gradili v neposredni bližini Narodno gledališče, za katero je daroval ded denar in material za gradnjo. V zahvalo je družina dobila v last ključke dveh lož v gledališču, ki jih imajo še sedaj.

Dujam in Marijeta sta imela pet sinov in štiri hčerke. Rade je bil njun četrti otrok. Živel so v pritličju, kasneje sta otroke premestila v višja nadstropja, da sta lahko preostale sobe oddajala. Najemnina je omogočila šolanje njunih otrok doma in v tujini.

V času poitalijančevanja Splita je bil Dujam Mikačić zagovornik hrvaške besede, narodni buditelj in pesnik. Bil je prvi občinski tajnik v Splitu in na tej funkciji ostal vrsto let. Pod italijansko oblastjo je bila narodna zavest v teh krajih izrazitejša kot na podeželju, zato ni čudno, da so v času druge svetovne vojne otroci Dujma Mikačića, mladi izobraženci, odšli v partizane. Po vojni so veliko hišo preuredili samostojna in ločena stanovanja, v katerih so stanovali Mikačićevi. Rade je s svojo ženo Alenko iz Slovenije in hčerjo Marijo prebival v drugem nadstropju. Ogledali smo si veliko hišo, ki stoji še sedaj in bili smo tudi v Radetovem stanovanju. V spomin na zavednega in spoštovanega Dujma se danes v Splitu imenuje ena od ulic, ki smo jo obiskali, ogledali smo si pa tudi Muzej grada Splita, kamor so Dujmovi potomci darovali očetove knjige in pohoštvo iz delovne sobe, kar je razstavljeno v okviru stalne razstave.

Po ogledu hiše v Splitu smo se odpravili proti Dugopolju, do jame Vranjače. Marija nam je pojasnila, kako si je prizadeval oče Rade s planinskim društvom Mosor za ureditev jame in za njeno odprtje za javnost. Ob odprtju 15. marca 1929 so postavili na steno pred vhodom zahvalno ploščo, na kateri se jasno vidi zahvalni napis Radetu Mikačiću, in paviljon za vstopnice. Seveda smo si ogledali jamo tudi znotraj. Po številnih stopnicah smo se spustili do dna in uživali v lepoti kapnikov in podzemski tišini.

Pogled na trg s Hrvatskim narodnim gledališčem v ozadju

S poroko Dujma Mikačića in Marijete Grle so starši v Dobrem v Splitu zgradili mladima veliko hišo, ki je bila iz dveh delov. Na sliki sta vidni obe hiši: prva nižja, druga višja s „čuveno kulo“.

Fotografije:

- v jami Vranjača
- na tržnici v Splitu
- na kosilu s tradicionalnim pečenim jagenjčkom

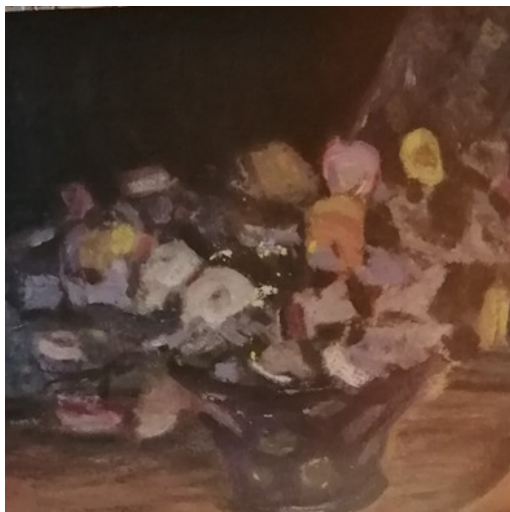

Po obisku zanimive jame smo zaključili naše dalmatinsko raziskovanje. Polni nepozabnih vtisov in veselih doživetij, smo se za omizjem na platoju pred jamo Vranjačo odpočili, obujali spomine in se podprli z domačimi lokalnimi dobrotami, kot je na primer »soparnik« (pogača z blitvo) in pečeni jagenjček. Zatem smo se počasi odpravili na svoje domove v Ljubljano.

Bilo je nepozabno doživetje in zanimivo bi bilo raziskovalno pot ponoviti.

Nekega dne je prišel v najino dnevno sobo avtoportret Radeta Mikačiča. Postavil se je na steno točno nasproti mojega fotelja. Gledal sem ga in on je gledal iz slike mene. In nenadoma me je prešinilo, da bi mu dozidal atelje.

Atelje bi bil nad zemljo pod visokimi smrekami, na stebrih. Dve steni bi bili stekleni, da bi v atelje prihajala svetloba. Ena stena bi bila zidana, tam bi stala velika knjižna omara, v katero bi Rade spravil dragocene knjige svojega očeta Dujma; ob strani vidim v omari knjižne zbirke umetniških del, ki jih je Rade zbiral in so mu bile dobre osnove za slikarske študije. Na sredini ateljeja stoji veliki štafelaj, medtem ko v kotu čaka mali prenosni štafelaj za slikanje v naravi. Rade bi slikal pokrajino, prekrasne razglede iz najinega vrta. Pred velikim oknom njegovega novega ateljeja v Gabrijelah uživa v pogledih na mirnsko dolino, to majhno srednje dolenjsko pokrajino v osrčju Slovenije. Kljub majhnosti je zaradi lege v stičišču treh velikih evropskih regij, alpskega, dinarskega in panonskega sveta, izredno raznolika. V svojih slikah bi prikazal njeno geološko sestavo, njen razgiban relief, njene struge in potoke ter posebne značilnosti njenega podnebja.

Rade Mikačič: Tihožitje, olje na lesu

Prgišče velikih Bredinih sevniških orehov s steklenico orehovca bi bil motiv za sliko Tihožitje z orehovcem. To me je spomnilo na to, da je Rade znal, doma na Šarhovi, pripraviti orehov liker po Marijinem receptu. Marija mi pravi, da je bil to eden najboljših orehovcev, ki se ga je dalo dobiti in ga je še dolgo imela na zalogi.

Iz našega cvetličnega in sadnega vrta bi imel šopke raznobarnih vrtnic in gladiol za slikanje številnih gabrijelskih tihožitij.

Prepričan pa sem, da bi naslikal tudi čebelji panj z grmi forzicije iz sosedovega vrta v dolini, kot spomin na svojega tasta, znanega čebelarja Antona Žnideršiča. Tako bi naredil še eno čudovito zbirko »Razgledi iz Gabrijel«.

Rade bi razumel, da z Marijo rada gledava njegove slike. Sredi njegovega ateljeja vidim tudi zelen fotelj s Šarhove ulice, v katerem je rad sedel in razmišljal. Z Marijo bi se z njim pogovarjala o njegovih spominih, potovanjih in slikah, ki jih je slikal. Bil je imeniten sogovornik.

Rade mi je s slike pripovedoval o Dalmaciji, kako in kje je slikal dalmatinske krajine. Na steni se je pojavila veduta Šolte. Rade me je gledal in vabil. Moje misli so poletele in naenkrat sem bil na Šolti. Stal sem zraven Radeta, ta je stal za štafelajem in slikal. V najino sobo je prišlo morje. Rahlo je valovalo. Prelivali so se odtenki modrine, morje je bilo turkizno modro. Pogledal sem v nebo, tudi to je bilo modro, toda čisto drugačno. Čez nebo so potovali oblaki. Potem me je Rade popeljal na obalo. Moje misli so se znašle v marini. Vprašal sem se, kje sem in pojasnil mi je, da je ta kraj Nečujam. Ime se mi je zdelo dokaj nenavadno. Pojasnil je, da se v gluhem zalivu vse spremeni v tih šepet in res, v sebi sem začutil tišino.

S svojimi slikami mi je pojasnjeval impresionizem in postimpresionizem.

Šolta mi je naenkrat prirasla k srcu. Rade je bil vesel in me je s svojimi slikami popeljal po njenih zalivih. Posebej me je fasciniral pejzaž Šolta - Grohote.

Nenadoma me je začelo močno vleči v Dalmacijo. Rade me je s svojimi slikami popeljal v Split, v Lovrinac, bil sem na robu Marjana. Popeljal me je na Brač, v Supetar. Nisem več gledal samo morja, zalivov in cipres. Gledal sem tipične kamnite hiše iz bračkega kamna. Gledal sem cerkev v Supetru, fasciniral me je cerkveni stolp. Radetove slike so mi razložile njegovo nagnjenost do pokrajine in narave.

Ko sedim ali stojim nasproti njegovega avtoportreta, se kar naprej vračam na kraje, kjer vidim, kako slika pokrajino. Tako sva v mislih odšla na Rakitno. Vprašal sem se, zakaj ravno na Rakitno. Potem sem dojel, da prav tu začutiš vonj po morju, ki ga prinaša burja iz Kvarnerskega zaliva. Je bila to nostalgija po Splitu, dalmatinskih otokih, mogoče morju?

Vedno bolj me je zanimala Radetova slikarska pot. Radetov portret me je gledal, kako mu sedim nasproti. Gledal sem njegove parafraze impresionistov iz časa njegovega bivanja v Parizu. Ko sem gledal te slike, sem pozornost posvetil bolj barvnim kontrastom kot pa samim podobam na sliki. Barvni kontrasti gredo v podzavest, vzbudijo čustva in šele potem dojamemo notranje življenje, ponotranjimo pokrajino, ki nam jo prikazujejo Radetove slike.

Začetki muzejske dejavnosti in zbiranja spomeniške dediščine v Splitu segajo v konec 15. in začetek 16. stoletja. Takrat je splitska plemiška družina Papalić v svoji gotsko-renesančni palači začela zbirati kamnite spomenike iz antične Salone. Danes je v palači Muzej mesta Split, ki je bil ustanovljen leta 1946, poimenovan pa 1948.

Arhivsko gradivo, ki se hrani kot posebna zbirka v Muzeju mesta Split, je raznoliko, kot so različne oblike dejavnosti mestnega muzeja, ki se dotikajo vseh por kulturnega, zgodovinskega, družbenega, umetniškega, gospodarskega in mestnega življenja. Gradivo so začeli zbirati sistematično, skupaj z drugimi zbirkami. Kulturna premična dediščina, shranjena v Mestnem muzeju, pa tudi nepremična, v svojem okolju, ustrezata muzejskim doktrinom. Celotna zbirka je neločljivo povezana z raziskavami arhivskega gradiva. Zbrana je vsa splitska pisna dediščina, tako posvetna kot cerkvena. Kustosi pri delu na terenu evidentirajo vso dediščino, na katero naletijo. Celoten fond zajema čas od 14. do druge polovice 20. stoletja.

V arhivski zbirki je vrsta posameznih, izjemno pomembnih dokumentov, med katerimi izstopajo:

1. *Statut mesta Split* iz 14. stoletja,
2. *Libro d'oro*, rokopisna knjiga zapisnikov do leta 1797,
3. *Glasbeni slovar Julija Bajamontija*, polihistorja in skladatelja iz 18. stoletja.

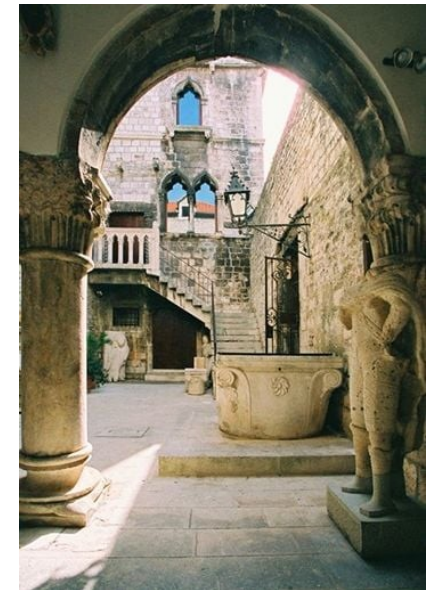
O kulturnem in družbenem življenju Splita v 17. in 18. stoletju pričajo tudi umetniška dela in predmeti umetniške obrti, vrsta domačih muzikalij iz domače zapuščine, zbirke starih in dragocenih knjig in drugo.

Fondi Muzeja mesta Split vsebujejo več zbirk:

1. numizmatično, značke
2. risbe, fotografije, grafike, plakate
3. igračke
4. kamnite spomenike
5. zemljevide, diplome in načrte
6. keramiko in porcelan
7. odlikovanja, medalje in plakete
8. stare in dragocene knjige
9. tekstil in modne dodatke
10. pohištvo in stare glasbene inštrumente
11. stalno razstavo slik Emanuela Vidovića
12. zbirko Dujma Mikačića (Split, 4. 3. 1865 - Zagreb, 14. 8. 1933).

Palača Papalić - Muzej grada Splita

Zbirka Dujma Mikačiča

Predmete so donirali: družina Mikačič, hčerka Smiljana Antunović, hčerka Nada Augustinčić, snaha Alenka Mikačič (žena sina Radeta), vnukinja Marija Mikačič, akademik Luko Paljetak.

1. Mikačičevo dokumentarno gradivo za čas od 1881 do 1960 je v imenu družine podarila muzeju hčerka Smiljana Antunović in ga je večji del tudi sama uredila. Iz dokumentov za obdobja 1882-1934 je razvidno, da je bil Dujam Mikačič politik, prvi tajnik splitske občine (1882) in publicist. Razstavljeni so družinsko drevo, Dujmovi dokumenti, korespondenca, njegovi literarni poskusi, zapisi ob njegovi smrti itd.
2. Doprsni kip Dujma Mikačiča - podarila hčerka Nada Augustinčić, delo kiparja Antuna Augustinčića iz 1927.
3. V zbirko starih in dragocenih knjig so podarili številne knjige iz domače zbirke Dujma Mikačiča, ki so jo potomci darovali muzeju kot del dediščine. Pri tem je pomembno omeniti tudi nekatera knjižna dela iz domače zbirke Antona Žnideršiča (1874–1974), slavnega slovenskega čebelarja in inovatorja, očeta sinove žene Alenke Mikačič. Zbirko je leta 2012 podarila hči Marija Mikačič.
4. Posebno mesto ima med razstavljenim pohištvom violina sina Ostoje Stojka Mikačiča (MGS - 4299), ki izvira iz delavnice godalnih inštrumentov Alfonsa Frantiska Vávra (1901-1957) iz kraja Karlovy Vary. Violina je nastala med letoma 1928 in 1938. Muzeju jo je leta 1990 podarila bratova žena Alenka Mikačič. Ostoja Stojko Mikačič (1909–1943) je padel kot borec prve proletarske brigade v Mrkonjić Gradu (BiH).
5. Dujam Mikačič, arhivsko gradivo, rokopisna beležnica iz 1888-1889: Spominske pesmi za Antico. Beležka s pesmimi je del muzejske zbirke (MGS DM 9 / XXXIII). Muzeju jo je podaril akademik Luko Paljetak.
6. Donacija Marije Turnšek Mikačič in Sanje Marije Novak (hčerke Dujmovega sina Zdenka) - 11. julija 2019 v Muzeju mesta Split: Zapisi Dujma Mikačiča: Ustavni problemi.

Antun Augustinčić:
Dujam Mikačič, 1927,
bron, višina 30 cm
kamniti podstavek
47,5 x 19 x 23 cm
inv. br. MGS-1243

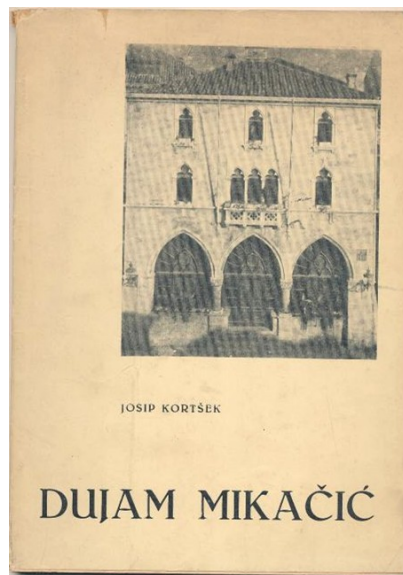
Novo odkriti splitski pesnik DUJAM MIKAČIĆ, Pesmi za Antico

Zbirka obsega 68 pesmi, zbrane so v beležki, posvečene pa neuslišani Dujmovi ljubezni do pesnice, malo mlajše Antice Kovačić, ljudske učiteljice v Splitu. Nastale so v letih 1888–1889. Nekaj besedil je objavil pod psevdonimom Vladimir Adamov. V zbirki so bile prvič natisnjene leta 2016, uredil jih je akademik Luko Paljetak, izdal pa Muzej mesta Split.

Ob prebiranju lahko ugotovimo, da gre za ljubezensko in domoljubno poezijo v slogu ilirskega romantizma. V knjigi so objavljene tudi kopije originalnih, skoraj kaligrafsko napisanih rokopisov, ki so javnosti razkrite po 125 letih ustvarjanja.

Antica se je po razhodu z Dujmom dve leti kasneje poročila s carinikom Antunom Murvarjem in z njim odšla v Metković in nato v Dubrovnik. Po njeni smrti je beležko in nekatere druge spomine na splitsko mladost in družabne dejavnosti našla njena hčerka Neva, od nje pa je prišla v last znanega dubrovniškega odvetnika Božidarja Darka Miloševića, ki je beležko in ves material pred nekaj leti podaril akademiku Luki Paljetku, on pa leta 2015 Muzeju mesta Split.

Objava teh pesmi je nadaljevanje dela pri objavi rokopisov iz zaloge Arhivske zbirke. Publikacija izpostavlja lik in delo Dujma Mikačiča, Antice Kovačić ter pojasnjuje vse okoliščine nastanka teh pesmi. Objava pesmi bo pripomogla, da bo Dujam Mikačič v prihodnosti neizogibno vključen kot pomemben pesnik svojega časa v vse zgodovinske preglede hrvaške književnosti pozne romantike.

Josip Korštek: Dujam Mikačić, Split, 1963

Knjiga Josipa Koršteka predstavlja Dujma Mikačića. Objavljena je bila v okviru Edicije Muzeja mesta Split, zv. 16.

Dujam Mikačić: Ustavni problemi

Donacija obsega tri mape Dujmovega besedila "Ustavni problemi", ki govori o boljši in pravičnejši družbi. Besedilo je v eni mapi v rokopisu, v drugih dveh pa je natipkano.

Dujam Mikačić je bil družbeno in politično zelo angažiran, napisal je obsežno teoretično delo s področja ustavnega prava „Ustavni i drugi aktualni problemi Jugoslavije“ (slovensko: Družbeni in aktualni problemi Jugoslavije). To je bil čas tik pred zlomom Avstro-Ogrske monarhije. Rokopis ni bil nikoli natisnjen in objavljen. Akademija je zaupala pripravo dela za tisk akademiku Miji Mirkoviću, ki je delo ocenil: „Rokopis je znanstveno pozitiven, originalen, giblje se v krogu naprednih idej začetka tega stoletja, odraža vero v ustvarjalno moč naroda. Mislim, da bi se delo oziroma vse delo moglo objaviti.“ Po mnenju vodstva muzeja postopek izdaje omenjene knjige še bo, a zahteva dobro uredniško pripravo.

Na fotografiji, od leve proti desni:
ravnateljica Branka Brekalo, Marija Turnšek Mikačić, višja kustosinja Nela Žižić in Tit Turnšek pred podpisom pogodbe o doniranju, 11. julij 2019

Marija Turnšek Mikačič

DOBER TEK!

Mikačičevi in Žnideršičevi za jedilno mizo
Specialni recepti družine Mikačič
Specialni recepti družine Žnideršič

Prazniki v Splitu

V času praznikov so v Splitu po vsej Rivi goreli bengalski ognji, streljale so „maškule, roket“, igrala je glasba, ki je zabavala ljudi do poznih ur, celo mesto je bilo osvetljeno, izobešene so bile zastave trobojnice, ki so veselo plapolale, vse za dobro počutje prebivalcev in gostov. Po starinskem običaju so zvonili vsi zvonovi v splitskih cerkvah in najavljali vesele mestne praznike. Godba na pihala, „pleh muzika“, je krožila po mestnih ulicah in igrala budnice ter koračnice, da je dodala veselo intonacijo praznikom in vlila meščanom vedro razpoloženje. Mesto je bilo polno ljudi, tako Splitčanov kot tistih s primorja in z otokov, iz bližnje in daljne okolice, vse do Livna in Glamoča. Prihajali so se zabavat, kupovat ali prodajat. Ob somraku je bila na Rivi množica ljudi. Pred Katedralo sv. Duje (sv. Dujma, pravo poimenovanje Uznesenje Blažene Djevice Marije) in mestnimi vrati, so prebivalke četrtni Varoš in Lučac prinašale prodajat v velikih pletenih košarah specialne tople bele kruhke in sladek praznični kruh, vse pokrito z volnenimi odejami, da je ostalo toplo. Vhod v Dioklecijanovo palačo so z zahodne strani zavzele stanovalke tedanjih splitskih predmestij.

Prazniki družine Mikačič

Na praznovanja družine Mikačič so vplivali običaji starega Splita, kjer so negovali običaje povsem lokalnega značaja. Prazniki so bili prvorazredni družabni dogodki. V družini se je za mizo zbralo do dvajset članov družine z devetimi otroki, mamami Marijeto in očetom Dujmom, starimi mamami (baba Paškva, baba Ivanica), tetami (Ikica) ter prijatelji otrok in staršev. Na druženju je bilo veliko smeha, nedolžnega zbadanja, obujanja spominov, petja, igranja klavirja (sestre Draga in Bosanka, kasneje tudi Alenka) in violine (Dujam in Stojko) ter pripovedovanja zgodb. To je bila prava »fjera« ali »fešta«. Ob prazniku sv. Ivana so prižigali na Mikačičevem vrtu velik kres, zbrala se je vsa družina, od najstarejših do najmlajših. Otroci se spominjamo skakanja čez ogenj v osvetljeni noči, skupaj s strici in bratraci, kot enkratnega skrivnostnega doživetja. Kasneje je Rade v naši tričlanski družini pogrešal ta vesela in velika srečanja z mnogimi družinskimi člani, zato sta z Alenko ob praznikih rada prihajala v hčerkino družino, kjer se je zbiralo veliko prijateljev in sorodnikov.

Kulinarika v družini Mikačič

Stari kuharski recepti so odraz Splita in življenja v njem v času med obema vojnoma, ki je bilo za Split obdobje blaginje in napredka. Mikačičeva kuhinja je bila odraz dalmatinskega ottocenta, obdobja, imenovanega tudi fin de siècle. Kulinariko družine Mikačič bomo predstavili skozi oči in ustvarjalnost Radetove žene Alenke, ki si je s kuharskim šolanjem v Mladiki v Ljubljani pridobila visoko znanje iz kulinarike in ga je v praksi tudi uporabljala. Ko je prišla v Dalmacijo, je spoznala številne nove recepte. Prišla je na genialno idejo, vse različne recepte je razporedila v štiri zbirke receptov. Seveda sta z Radetom vse jedi pripravljala tudi v Sloveniji. Kuhanja sta naučila tudi svojo hčerko Marijo, ki je že pred desetim letom znala pripraviti potico. Pri stepanju testa ji je pomagal oče Rade.

1. **Zbirka dalmatinskih jedi** z recepti, ki so jih prakticirali v Mikačičevi družini. Pri tem ji je bil v pomoč mož Rade, ki je kot planinec, jamar in mornar znal kuhati dalmatinske jedi.
2. Drugo zbirko receptov so sestavljali **recepti na karticah za pripravo testenin**, ki jih je večinoma sestavila sama. Kartice so prilagali v zavitke testenin in v škatle s testeninami Pekatete, tako v Ilirski Bistrici kot kasneje v Ljubljani.

3. V tretji zbirki, prav tako na karticah, so bili **recepti za čokoladne jedi s čokolado MIRIM** (Tovarna čokolade v Mariboru in nato v Zagrebu), ki so jih prilagali v zavitke čokolade in čokoladne bonboniere. Recepte sta sestavljali Ema in Alenka, kadar je bila na obisku v Mariboru.
4. Četrta zbirka so bili recepti z njej ljubimi **domačimi jedmi iz kuhinje v Ilirski Bistrici**, s številnimi recepti za pripravo testenin (Pekatete), recepti z domačim medom (iz čebelnjakov njenega očeta Antona Žnideršiča), pa tudi jedmi iz francoske, italijanske in avstrijske ter stare ljubljanske kuhinje, ki jih je spoznala v Mladikini šoli.

Kako se je kuhalo v družini Mikačič

Mikačičevo **splitsko - dalmatinsko kuhinjo** z vsemi običaji, vrstami živil in načini priprave hrane lahko najbolje spoznamo skozi prvo zbirko receptov Alenke Mikačič, ki vsebuje v pisani obliki družinsko dediščino.

Pregled Alenkine prve zbirke receptov je dal nepričakovane rezultate. Kljub temu, da je dalmatinska kuhinja običajno povezana z ribami in morskimi sadeži, je zanimivo, da so v rubriki z glavnimi jedmi najbolj zastopane mesne jedi, ribje jedi pa so na drugem mestu. Nobenega dvoma ni, da Splitčani ljubijo in cenijo dobro meso, zato so v njihovi kuhinji priljubljene bistre mesne juhe, malo pomarančne barve od dodajanja vkuhanega paradižnika oziroma „konšerve“, s katero se vse začne. Nadaljuje se s kuhanim mesom, dopolnjenim s kuhanim krompirjem in slastno salso. Med mesnimi jedmi je zelo priljubljen zrezek ali polnjene paprike in polpete. Za svečane priložnosti postrežejo pašticao v omaki z njoki. Prava paštica ni za amaterje, ker zahteva znanje in popolno predanost, priprave pa so včasih pravi podvig, ki traja tri dni. Jagnjetina in ovčetina, ki ju spomladi tradicionalno pripravljajo z graham, sta tudi regionalni posebnosti. Kljub temu, da v Dalmaciji rib ne uživajo več tako pogosto kot v preteklosti, bodo sinonimi za dalmatinsko kuhinjo za vedno ostale raznovrstne enolončnice z ribami in morskimi sadeži, ribe na žaru in lignji.

Preprosti vsakdanji obroki

Čeprav Dalmatinci niso preveč naklonjeni enolončnicam, ne smemo pozabiti na legendarni fižol s testeninami „pašta fižoj“, ki ga jedo tako poleti kot pozimi. Testenine so pogosto prisotne v dalmatinski kuhinji zaradi enostavne priprave, pa tudi zaradi vpliva italijanske kuhinje. Tudi riž, še posebej rižoto, kot je črna rižota s sipami, lahko štejemo za izvirno dalmatinsko jed.

Vsak dan so Mikačičevi v sklopu tipičnega dalmatinskega obroka pripravljali zelenjavo, kot je blitva, špinača, paradižnik, solata, ohrovt in zelje, pa tudi sezonske artičoke, melancane in bučke. Vso to zelenjavo so Mikačičevi pridelali na svojem velikem zelenjavnem vrtu med štirimi palmami. Rade se je tega navzel tako, da je, kjerkoli je prebival, imel svoj bogat zelenjavni in cvetlični vrt ter jagode trajnice.

Sredozemske začimbe

Najpomembnejša začimba v Mikačičevi kuhinji je bilo oljčno olje, najbolj uporabljena zelišča pa so bila lovorjev list, žajbelj in rožmarin.

Božič

Za praznike so jedli pečenega purana (tuka), torto in fritule. Brez fritul ni božiča. Babica Marijeta je uživala v izdelovanju tort, za božič pa je običajno naredila znamenito torto babe Paškve, ki jo je servirala s kozarčkom maraskina. Goste, ki so prišli čestitat za božične praznike, so pozdravili s kotonjato (sladko od kutine), servirano na lepih starih krožnikih, s špomiljo, različnimi vrstami medenjakov ter z okroglo torto, imenovano bucolaj.

POSEBNI RECEPTI DRUŽINE MIKAČIĆ

Kotonjata

Sestavine:

5 kg kutin, • 4 kg sladkorja, • naribana limonina lupina, • 15 limon (sok od 15 limon).

Priprava:

Vreti dajte 5 kg kutin, ki ste jih prej narezali na koščke in jih očistili semen. Kuhane odcedite in precedite ali zmiksajte. Nato jih stehtajte in dodajte za težo kutin sladkorja ter malo naribane limonine lupine. Kuhajte, dokler se zmes ne začne odlepljati od ponve. Na koncu dodajte še limonin sok. Kotonjato vlijte v modele (kalupe), ki ste jih sprali z vodo.

Mikačičevi so kotonjato pripravili že jeseni. Kalupe so postavili na prosto, da so se sušili na burji in jih obložili z nekaj lovorjevimi listi, ki dajo kutinam poseben okus.

Kotonjata

Špomilje (beljakovi poljubčki)

Sestavine:

4 beljaki, • 20 dkg sladkorja v prahu, • 14 dkg seseklanih orehov, • malo muškarnega oreščka.

Priprava:

Stepite beljake in postopoma vmešajte sladkor v prahu in sesekljane orehe, malo muškarnega oreščka. Vse skupaj dobro premešajte. Cmoke oblikujte z dvema žličkama in jih položite na pekač, namazan z maslom in posut z moko. Nato pekač čim prej postavite v ogreto pečico in dve uri sušite pri 80 °C, nato temperaturo znižate na 50 °C in sušite še nekaj ur.

Špomilje

Dalmatinske fritule

Dalmatinske fritule (miške)

Sestavine:

42 dkg moka, • 4 jajca, • 2 dkg kvasa, • 7 dkg masla, • ¼ l mleka.

Priprava:

V eni posodi stopite kvas s toplim mlekom, v drugo dajte maslo in rumenjake. Dodajte moko, kvas, mleko in beljake. Pustite na toplem. Ko je testo dovolj vzhajalo, ocvrite ocvrtke. v

Pašticada je naslada

Pašticada je starodavna dalmatinska specialiteta, ki sega v antično kuhinjo stare Grčije in Rima, njene zgodnje različice so mastile brke plemstva v času Beneške republike, že dolga desetletja pa je pašticada z njoki ključna tradicionalna jed Dalmacije. Na videz preprosta, ampak za pripravo zapletena jed, ki iz kuhinje zadiši ob pomembnih priložnostih, obvezno pa se z njo postreže na dalmatinskih porokah. Vsako območje, vsaka hiša ima svojo skrivno sestavino, zaradi katere je najbolj okusna. Osnovne sestavine pa so kos mesa, sveža zelenjava, nageljnovе žbice, vino in zrela jabolka. Za pripravo pašticade je treba izbrati najboljši kos mesa. V boljših časih so pašticado pripravljali izključno iz govejega fileja, dandanes jo večinoma iz govejega stegna, nekateri za morskо različico uporabijo file tuna, vsekakor gre za kos "frikando". Postopek priprave je dolg in obsega 5 faz: špikanje (polnjenje mesa), mariniranje, kuhanje, pretlačenje in najbolj okusni del, postrežba.

Sestavine za dalmatinsko pašticado (za 8 oseb):

Svinjska mast, •2 kg govejega mesa, •100 g korenja, •½ česna, •100 g kumaric, •50 g slanine, •5-6 nageljnovih žbic .

Marinada: •1 l vode, •2 dcl vinskega kisa, •200 g korenja, •½ česna, •100 g rdeče čebule, •150 g jabolka, •50 g korenine zelene, •50 g korenine peteršilja, •lovorjev list, •nageljnovе žbice, • list peteršilja, •1 žlička naribanega muškarnega oreška.

Kuhanje: •2,5 dcl oljčnega olja, •2,5 dcl rastlinskega olja, •0,5 l rdečega vina, •1 dcl proška, •1,5 l goveje juhe, •sol, •popper.

Priprava:

Mesu očistite žile. Zelenjavo očistite, narežite na palčke in z nožem naredite luknjo v mesu, v katero boste nadevali zelenjavo in slanino. Dodajte nekaj nageljnovih žbic za okus. Meso je pripravljeno za marinado. Zelenjavo olupite in narežite na večje kose, pokrijte meso in dodajte vodo in kis. Pustite 48 ur, da se meso marinira. Meso odcedite in dobro posušite. Pražite ga z vseh strani, da dobi fino skorjico. Odložite ga na pladenj in na isti maščobi prepražite zelenjavo iz marinade. Ko nekoliko porumeni, dodajte 2 žlici paradižnikovega koncentrata, popražite in vrnite meso v posodo. Zalijte z rdečim vinom. Vino je treba kuhati do konca, šele nato ga ves čas prelivajte z juho, da skuhate meso in pripravite fino omako. Začinite s soljo in poprom ter obogatite z 2 dcl proška. Ko je meso mehko, ga spet odložite na pladenj. Lovorov list odstranite iz omake in omako pretlačite skozi cedilo ali pa dobro sesekljajte s paličnim mešalnikom, da dobite gladko gosto omako. Dodajte suhe slive ali nekaj zrelih fig in pokuhajte še deset minut. Meso narežite na rezine, prelijte z omako, k pašticadi postrezite domače njoke in suhe izkoščičene slive.

Dalmatinska pašticada je tradicionalna jed s seznama hrvaškega gastronomske dediščine. Skrivnost okusa pašticade je predvsem v izjemno bogati marinadi. Mikačičevi so jo pripravljali ob največjih praznikih.

Radetova pašta fižoj za popolno zimsko mizo

Sestavine:

½ kg fižola, • 1 čebula, • 2-3 majhni korenčki, • kos zelene korenine, • 2 lovorjev list, • oljčno olje, • 1-2 žlički paradižnikovega koncentrata iz tube, • testenine Pekatete manjše velikosti, npr. polžki, • sol in poper.

Pesto: • 10 dkg pancete, • 4-5 strokov česna, • svež peteršilj.

Priprava:

Rade je fižol namočil čez noč. Namočen fižol je dal v hladno vodo, ko je zavrela, je vrela 10 minut, nato je prvo vodo zavrge. V istem loncu je na oljčnem olju najprej popražil na drobno nasekljano čebulo in zeleno ter na manjše koščke narezan korenček, dodal lovorjev list in dušil približno 5-7 minut. Dodal je fižol in vse prelij z vodo in pustil, da se je fižol počasi kuhal. Medtem je pripravil pesto tako, da je na leseni deščici na drobno nastrgal slanino, česen in peteršilj ter tako dobil teksturo paste. Ko je bil fižol na pol kuhan, je dodal pesto, paradižnikov koncentrat, sol, poper in jed dušil. Proti koncu je dodal testenine (polžki) in jih skuhal. Včasih je dodal nekaj suhega mesa, ki ga dal kuhati v času, ko je začel kuhati fižol. Drugič je dodal klobaso, ki jo je dodal blizu konca kuhanja.

Radetova pašta fižoj

Dujmovi rafioli

Sestavine:

Testo: • 70 dkg moke, • 6 rumenjakov, • 10 dkg zaseke, • 10 dkg masla, • 10 dkg sladkorja, • 2 vaniljeva sladkorja, • ščepec soli, • 1,5-2 dcl mleka, • sok polovice pomaranče.

Nadev: • 0,5 kg mandljev (praženih in mletih), • 50 dkg sladkorja, • 1 vaniljev sladkor, • naribana skorja polovice limone in nekaj kapljic soka, • naribana pomarančna lupina in pol pomarančnega soka, • 20 dkg masla, • 1 žlica kakava, • 1 dcl ruma in maraskino ali prošek (daje dobro aromo), • sneg 6 beljakov.

Priprava:

Naredite iz sestavin testo in pustite počivati 15 minut. Medtem naredite nadev za rafirole. Testo razvaljajte na debelino 2 mm in s kozarcem izrežite kroge. Na sredino vsakega kroga dajte nadev. Robove rahlo prepognite in stisnite s prsti, nato pritisnite z vilicami. Dajte v segreto pečico in pecite na temperaturi 150 stopinj Celzija, dokler rahlo ne porumenijo.

Dujmovi rafioli

Rožata mame Marijete

Splitska rožata je del gastronomske dediščine srednjeveške Dalmacije, prvi zapisi o tej sladici so nastali že v 13. stoletju v Benetkah. Čeprav se je recept prenašal iz roda v rod, še vedno vsebuje izvirne sestavine in razmerja, potrebna za pripravo te okusne sladice.

Skrivnost njene dolgoživosti v Dalmaciji je lahka priprava, odličen okus in enostavne sestavine. Rožata je varianta francoskega creme brûléeja, popolna mešanica sladkega likerja rosalina, limone in karamela. Rosalin je liker iz vrtnic, ker je zelo pomemben sestavni del recepta, je sladica po njem dobila ime.

Sestavine:

10 jajc, • 8 žlic sladkorja, • en vanilijev sladkor, • 8 dcl mleka, • skorja ene limone, • liker rosalin; za karamel: • 7 žlic sladkorja

Priprava:

V skledi jajca in sladkor narahlo stepite z mešalnikom. Pomembno je, da stepate čim manj časa in z najmanjšo možno hitrostjo, da se jajca ne napolnijo z zrakom (ne smejo nastati mehurčki), ker vse, kar je sicer pomembno za biskvit, za rožato ne velja in nato z mlekom združite v enotno zmes.

V model za kuhanje pudinga dajte 7 žlic sladkorja in na srednje močnem ognju mešajte, da dobite lepo temno rdečo karamelno barvo. Sladkor se mora popolnoma raztopiti! V posodi (kalup premer 25 cm!), v kateri se bo kuhala rožata, vlijte rastopljen karamel na dno in ga z vrtenjem kalupa razporedite po straneh, lahko si pomagata tudi z žlico. Naredite vse to hitro in držite model s krpo, ker se bo ogrel. Počakajte, da se karamel ohladi. Ko je ohlajen, stranice kalupa namažite z malo masla, da, ko bo rožata kuhana, lažje pade iz kalupa. Zdaj vzemite majhno cedilo (na primer za čaj) in skozenj precedite mešanico jajc, sladkorja in mleka. V kalup vlijete počasi precejeno mešanico jajc, sladkorja in mleka, pokrijete model s pokrovom in vložite v visoko posodo z vrelo vodo (do polovice višine modela). Kuha naj se v vodni kopeli približno uro in pol do dve uri. Rožata naj se čez noč dobro ohladi v hladilniku.

Rožata mame Marijete

Splitski Bosankin paradižet

Sestavine: • 7 jajc, • 200 g sladkorja, • 1 liter mleka, • 1 palčka vanilije, • 1 dcl proška

Priprava:

Ločite rumenjake in beljake v dve posodi. Beljake stepite v čvrst sneg z 1 žlico sladkorja, rumenjake pa stepite s preostalim sladkorjem. V mleko dajte del vanilijinih paličic in proška ter pustite, da zavre. Nato mleko odstavite z ognja in dajte vanj žlico "snega".

Posodo vrnite na ogenj, a ravno toliko, da "paradižet" začne vreti. Hitro obrnite "sneg" na drugo stran in ga po nekaj sekundah vzemite ven in položite v prazno skledo.

Postopek ponavljajte, dokler ne skuhate vsega "snega".

Rumenjake, zamešane s sladkorjem, postopoma vlijte v vrelo mleko, dobro premešajte in med mešanjem zelo kratko zavrite. Pazite, da se rumenjaki ne strdijo.

V kozarec razporedite kepe kuhanega „snega“ in jih prelijte z rumenjarkovo kremo.

Teta Bosanka je razrezala kose sirnice, ki so jo pekli za praznike, jih razporedila po krožnikih, prelila s kremo in na vsak kos položila po eno skuhano kepico „snega“.

Splitski Bosankin paradižet

Splitska torta babe Paškve

Splitska torta je nepogrešljiv del skoraj vseh prazničnih dalmatinskih miz. Ta tradicionalna sladica je bogata s sadjem in aromami sredozemskega podnebja: orehi, figami in rozinami.

Sestavine:

Biskvit: •9 beljakov, •9 žlic kristalnega sladkorja, •15 dkg orehov, •15 dkg suhih fig, •15 dkg rozin, •3 do 4 žlice ostre moke, •ščepec soli.

Krema: •9 rumenjakov, • 2 zavitka vanilijevega sladkorja, • malo ruma, •9 žlic sladkorja v prahu, •250 dkg masla.

Priprava:

Priprava biskvita: suhe fige, rozine in orehe nasekljajte. Beljake ločite od rumenjakov v dve skledi. V beljake dajte ščepec soli in jih stepite v sneg, na koncu dodajte sladkor. Beljakom počasi dodajajte nasekljane suhe fige, rozine in orehe ter moko, nato rahlo premešajte z žlico .

Zmes vlijte v velik pekač, ki ste ga predhodno obložili s peki papirjem in pecite približno 20 minut pri 180 stopinjah. Ko se biskvit ohladi, ga narežete na tri enake trakove.

Priprava nadeva za torte: stepite rumenjake, sladkor in vaniljev sladkor, nato kuhajte nad soparo in stepajte, da se krema zgosti. Ohladite, nato dodajte stepeno maslo. Vse dobro premešajte.

Vsako tretjino ploskve biskvita namažite s tretjino nadeva in zložite eno na drugo. Okrasite s sesekljanimi mandlji, sadjem, čokolado, lahko tudi s stepeno smetano.

Splitska torta babe Paškve

Primorsko – kraška in bistriška kuhinja

➤ **Primorska kuhinja** je znana po lahki hrani, ki svoj navdih dobiva z Mediterana. Sodi v sam vrh slovenske kulinarike. Zaradi lege primorskega območja je od morja do vznožja gora zelo raznolika, bogata in edinstvena, da je težko izbrati, kaj je najbolj značilno za primorsko kuhinjo. Sem sodi še okusna istrska kulinarika z močnim vplivom italjanske in furlanske kuhinje - testenine in mineštre, lasanje, sveže ribe, ribje jedi, kot je brodet, pečena hobotnica, klapavice v belem vinu, polnjen piščanec, zeliščno krompirjevi njoki s šparglji, ne manjka pa tudi receptov z daljnega Dunaja.

Iz kuhinj se širi svež vonj domačega zlato rumeno zapečenega kruha in narezkov, sestavljenih iz domače salame, sira in pršuta, polento postrežejo s kislim mlekom ... Kuhinja v Ilirski Bistrici je bogastvo različnih barv in okusov hrane ter pijače.

➤ **Bistriška kuhinja**

Kako zadiši, ko gospodinja vzame iz peči zlato rumeno zapečen kruh! Nepozabne so domače klobase in salame, domači sir in pršut, ki je najboljši s sladkim kruhom. Na mizi je za kosilo polna skleda radiča s fižolom, na vrhu je krona iz natančno razrezanih trdo kuhanih jajc. Na pladnju so lepo razvrščeni kosi domačega piščanca, ki se kar topi v ustih, zlato zapečen krompir, ki mu barvo in skorjo dá svinjska mast, kostanj, mlada koruza. Prav gotovo je kdaj na mizi bistriška jota, ki je najboljša, ko se v njej kuha kos prašiča. Za posebne priložnosti pa gospodinja zabeli kuhane orehove štruklje ali pa speče gubanco (različica potice).

➤ **Kraška kuhinja** se lahko pohvali z odličnim teranom in iz njega pripravljenimi jedmi. Zelo ponosni so na teranove supe (imenovane tudi šnite, ki jih prelijejo s teranom), zeliščno frtaljo, okusno joto in krompirjeve cmoke s češpljami. V krajih, ki so bližje morju, je ta kuhinja še bolj bogata zaradi veliko različnih vrst rib.

Mediteranske začimbe in zelišča dajejo jedem značilen okus.

➤ **Istrska kuhinja je posebna zato**, ker znajo iz zelo malo sestavin narediti prave pojedine. Jedi so pripravljene z veliko domišljije, truda in ljubezni ter prav to jim dá izvrsten okus. Zelo radi postrežejo testenine in mineštre, najbolj značilni za to kuhinjo pa so fuži. Pripravljajo tudi odlične lasanje, rezance in makarone z različnimi prelivi, iz rib, sveže ulovljenih še isti dan, ter raznolike ribje jedi: brodet, pečene brancine, orade in druge ribe.

Ne glede na to, na kateri konec Primorske se bomo odpravili, povsod nas bo spremljal vonj morja, dobra vinska kapljica in preprosta, a izjemno raznovrstna in odlična hrana.

Prazniki družine Žnideršič v Ilirski Bistrici

Ob praznikih se je za jedilno mizo, v prelepi baročni jedilnici Žnideršičeve hiše, tik ob tovarni testenin Pekatete in potoku Sušec, zbralo veliko družinskih članov, sorodnikov in prijateljev Žnideršičevih in Ličanovih. Ob pomembnih praznikih se jim je pridružil tudi bistriški župnik.

Člani ožje Žnideršičeve družine so bili poleg očeta Antona in mame Eme še hčerke Ema, Danica, Nada in Alenka, stari teti Fani in Vika, občasno pa tudi teta Melanie. Specialni recepti družine Žnideršič: medeni šmarn tete Fani, potica z medom in tepko tete Vike, prava keltska torta mame Ličanove, čokoladna potica MIRIM tete Eme, Alenkina bistriška pica, Alenkin jabolčni narastek Clafutis (klafuti) iz Merana. solata s pečenimi lignji in olivami.

POSEBNI RECEPTI DRUŽINE ŽNIDERŠIČ - namesto sladkorja se vedno uporabi med

Medeni šmarn tete Fani

Sestavine:

- 1 kg brkinskih jabolk, •3 jajca, •2 dl **medú** iz Čebelarne Antona Žnideršiča, •2 dl mleka, •150 g moke, •1 limona, •cimet, •sol
- 2 žlici šetravega meda iz Čebelarne Antona Žnideršiča za preliv, •maslo za pekač.

Priprava:

Pripravimo maso iz rumenjakov, mleka, soli in moke, kot za palačinke. Beljake stepemo in sneg po delih vmešamo v zmes.

Jabolka narežemo na koščke in jih prelijemo z medom, sokom limone, začnimo z limonino lupinico in cimetom ter pustimo stati (počivati) vsaj pol ure.

Pečico segrejemo na 200 stopinj. Pekač dobro namažemo z maslom.

Jabolka »odcedimo« (ali pa v pekač vlijemo vse skupaj) in jih potresemo po vsej površini. Čez koščke vlijemo pripravljeno maso, toliko, da prekrijemo jabolka in damo v pečico. Temperaturo pečice zmanjšamo na 180 stopinj ter pečemo 10-15 minut, da šmarn dobi lepo zlato-rjavo barvo.

Ko se ohladi, ga razstavimo na kose in postrežemo v skodelice ali primerne kozarce. Po želji pokapljamo z medom.

Medeni šmarn tete Fani

Potica z medom in tepko tete Vike

Sestavine:

Testo: •800 g bele moke (TIP 500), •200 g ajdove moke, •10 rumenjakov, •84 g kvasa, •17 g soli, •7 g limonove lupine, •4 dl mleka, •1 dl olja, •½ dl vroče vode, •½ dl mleka (kvasec), •70 g sladkorja, •1 strok vanilje.

Orehov nadev s tepkami: •500 g zmletih orehov, •2 dl mleka, •200 g hojinega medu iz Čebelarne Antona Žnideršiča, •3,5 g limonove lupine, •3 rumenjaki, •sneg treh beljakov, •100 g masla, •200 g suhih, kuhanih tepk, •250 g svežih hrušk, •karamel za premaz, •1 strok vanilje.

Priprava:

Testo: Kvas zalijemo s ½ dl vroče vode in mleka ter postavimo na toplo. V mleku skuhamo strok vanilje. Vaniljevo mleko ohladimo. Preostale sestavine, kvas in vaniljevo mleko zmešamo in vzhajamo.

Nadev: Iz beljakov pripravimo trd sneg. Skupaj zmešamo orehe, med, sladkor, limonovo lupino, nato dodamo vaniljevo mleko in maslo, rumenjake in v maso vmešamo sneg treh beljakov. Sveže hruške in suhe tepke narežemo. Na razvaljano testo najprej razmažemo karamelo, nato maso in nanjo posujemo sveže hruške in tepke. Pečemo 15 minut na 200 °C, nato 45 minut na 175 °C.

Špageti z limono, čemažem in pinjolami

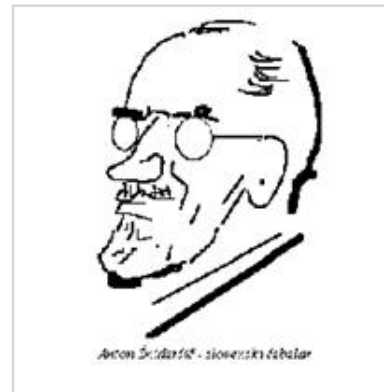
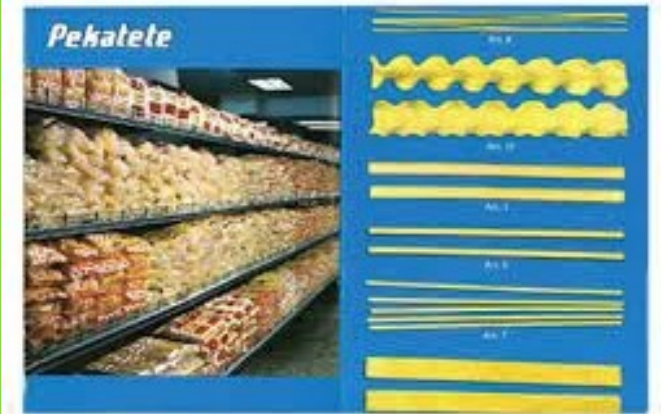
Špageti PEKATELE z limono, čemažem in pinjolami

Ti špageti so bila posebna specialiteta Žnideršičeve družine. Kdor je prišel na obisk, se jih je že vnaprej veselil. Domačim je bila ta osvežilna jed pogosto na mizi. Zelo jo je občudoval tudi domači župnik.

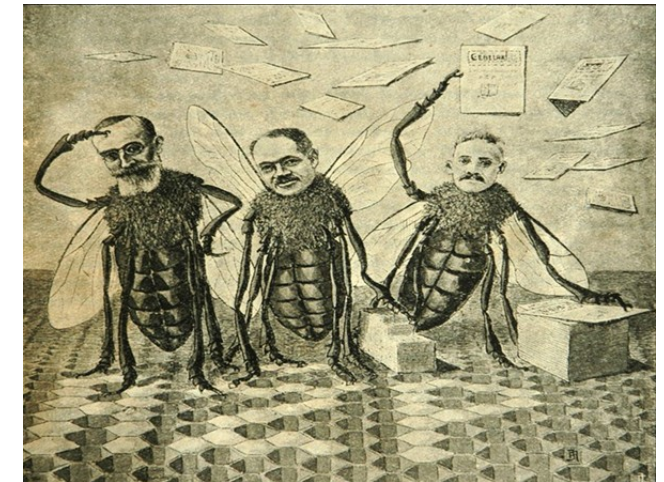
Sestavine: •100 g čemaža, •50 g parmezana, • strok česna, • lupina polovice limone, •2 žlici soka, •70 g pinjol, •120 g oljčnega ali repičnega olja, • 400–500 g špagetov PEKATELE

Priprava: Čemaž operemo in v sesekljalniku zmeljemo s parmezanom, česnom, limonino lupino in pinjolami, solimo in postopoma dodajamo skoraj vse olje. Poskusimo in po potrebi dosolimo, dodamo malo limonovega soka in premešamo. Shranimo v stekleni kozarček s pokrovom, v hladilniku bo zdržal dva tedna.

Špagete skuhamo po navodilih na embalaži, dodamo nekaj žlic pesta, premešamo ter potresemo z naribanim parmezanom.

Miha Maleš: Anton Žnideršič

Karikatura Čebelarji: Anton Bukovec, Anton Žnideršič in Martin Humek

Alenkina bistriška pica

Alenka je veliko potovala po Italiji. Bila je tudi v Neaplju, Benetkah, Padovi in vsak pica je imela drugačne dodatke. Sestavila je veliko štirioglato pico, ki jo je razdelila po trikotnikih, ti pa so imeli različne nadeve. Alenkina bistriška pica se nekoliko razlikuje od pripravljene v gostilni. Testo je veliko bolj tanko in tako mehko, da se kar stopi v ustih, pica je pogosto tudi manj bogato obložena. Da boste lahko tudi vi uživali v pristnih družinskih okusih Alenkine pice, vam ponujamo pravi italijanski recept za popolno testo - tako, ki bo ravno prav hrustljivo in mehko.

Sestavine: •400 ml mlačne vode, •15 g svežega kvasa, • 650 g moke tip 500, •25 g soli, • olivno olje za namastitev pekača

Za nadev: • paradižnikova omaka, • inčuni, • mocarela, • kosi šunke, • kosi pršuta, •bazilika, • origano, • celo jajce, • parmezan.

Priprava:

V mlačni vodi gladko razmešamo nadrobljen kvas. V skledo stresemo moko in na sredini naredimo jamico. Po moki okoli jamice potrosimo sol, v jamico vlijemo mešanico kvasa in vode. Sestavine s prsti ali kuhalnico dobro premešamo, da se sprimejo skupaj in dobimo grobo testo. Grobo testo zvrnemo na rahlo pomokano delovno površino, kjer ga dobro pregnetemo, da postane povsem gladko, mehko in elastično ter se ne oprijemlje rok in delovne površine.

Ugneteno testo oblikujemo v kroglo, ga položimo v pomokano skledo in pokrijemo s čistim prtičem (folijo za živila). Pustimo, da testo na toplem mestu vzhaja 45 do 60 minut.

Vzhajano testo vzamemo iz sklede in ga na pomokani delovni površini pokrijemo s prtičem ter pustimo, da vzhaja 45 do 60 minut.

Ko želimo pripraviti pico, štirioglati pekač namastimo s tanko plastjo olja. Vzamemo vzhajano testo, ga pomokamo in z rokami razvlečemo - testo raztegujemo od sredine navzven, saj bo imelo le tako značilen debel rob. Razvlečeno testo položimo v namaščen pekač, premažemo s paradižnikovo omako, obložimo v obliki trikotnikov z različnimi dodatki, kot so inčuni, mocarela, kosi šunke in pršuta, sveža bazilika, suhi origano, na en trikotnik damo še celo jajce, ter potresemo s parmezanom in spečemo pri najvišji temperaturi..

Alenkin jabolčni narastek Clafutis (klafuti) iz Merana

Alenka in Nada sta v starosti 16 let začeli obiskovali kulturni inštitut v Meranu. Francoski clafoutis je značilna francoska sladica, ki je sicer narejena iz češenj, vendar pa se je z jabolki bolj prikupila Alenki. Originalni recept naj bi se delal iz neizkoščičenih češenj zato, ker ravno koščice dajo posebno aromo in okus temu pecivu.

Sestavine

Za nadev: •1 kg jabolk, •4 žlice **medu** iz Čebelnjaka Antona Žnideršiča, •4 žlice pomarančnega sirupa

Za testo: •4 dl mleka, •80 g **medu** iz Čebelarne Antona Žnideršiča, •170 g moke, •4 jajca.

Priprava:

Jabolka olupimo in jih narežemo na večje kose. Damo jih v večjo posodo, dodamo med/sladkor in pomarančni sirup. Vse skupaj pražimo kakšnih 20 minut na zmerni temperaturi. Medtem pripravimo testo.

Vedno najprej začnemo tako, da zlijemo mleko v kozico, dodamo med in moko, na koncu vmešamo vsako posebej še jajca. Dobimo kar gosto zmes, podobno kot za palačinke.

V pekač damo najprej prepražena jabolka in nato jih prelijemo s testom. Nič hudega, če ne pokrijemo vsega nadeva. Pečemo 1 uro in 15 minut na 180 stopinj. Pita med pečenjem zelo naraste, vendar »pade dol« takoj, ko jo vzamemo iz pečice.

Alenkin jabolčni narastek
Clafutis (klafuti) iz Merana

Prava keltska torta Ličanove mame

Keltska torta je ena tistih domačih slaščic, za katere se recepti prenašajo iz generacije v generacijo in so družinska dediščina. Izdelana je iz avtohtonih živil, ki jih je ponujalo bistrsko podnebje že v keltskih časih: med, mandeljni, jajca, škrlup (smetana) od kuhanega mleka, dišave. Testo z vonjem cimeta, muškatnega oreščka in mandljevega likerja se prepleta z bogatim nadevom mandljev, citrusov. Keltska torta je s svojim videzom in posebnim, žlahtnim okusom obogatila praznično mizo pri Ličanovih in nato Žnideršičevih. Pogosti obiskovalec je bil bistrski župnik, ki je posebno užival v okusih keltske torte. Mama Ema mu je zraven ponudila kozarček vina Zelen.

Sestavine:

Za testo: •4 jajca, •2 rumenjaka, •260 g gozdnega medu iz Čebelarne Antona Žnideršiča, •½ žličke muškatnega oreščka, •½ žličke cimeta, •250 g škrlupa (pobrane smetane pri kuhanem mleku), •70 ml mandljevega likerja, •750 g mletih mandljev, •1 čajna žlička vanilijevega sladkorja, •limonina lupina, •pomarančni olupek, •sok polovice pomaranče.

Priprava:

Za testo uporabimo električni mešalnik v večji posodi, zamešamo med in jajca. Dodamo začimbe, škrlup in mandljev liker, dodamo vaniljev sladkor, naribano limonino lupinico, pomarančno lupino in sok in nadaljujemo z mešanjem. Na koncu vmešamo še mandlje.

Okrogli pekač za torte (22 cm) premažemo z oljem in enakomerno potresemo z mletimi mandlji. Testo vložimo v kalup. Torto postavimo v ogreto pečico na 170 ° C za približno 15 minut, nato pa temperaturo pečice zmanjšamo na 150 ° C in nadaljujemo s peko še 45 minut.

Serviranje: Torto vzamemo iz kalupa in pustimo, da se 20 minut hladi. Narežemo jo na rezine in ponudimo z kozarčkom vina Zelen.

Čokoladna potica MIRIM tete Eme

To potico so posebej občudovali vse prijateljice Eme, Danice, Nade in Alenke, pa tudi njihovi oboževalci. Vsa dekleta so jo rada pripravljala. Kakaov napitek je lepo sodil zraven. Ema je kasneje potici dala ime MIRIM.

Sestavine

Testo: • 500 g moke, •1 kocka kvasa, •50 g akacijevega medu iz Čebelarne Antona Žnideršiča, •1 jajce, •limonina lupina, •50 g masla, •1 vaniljev sladkor, •2 dl mlačnega mleka, •10 g soli.

Nadev: •250 g masla, •250 g gladke moke, •0,25 do 0,5 l sladke smetane, •100 g akacijevega medu iz Čebelarne Antona Žnideršiča, •250 g čokolade MIRIM, •1 vaniljev sladkor.

Priprava:

Zamesimo testo in ga pustimo vzhajati.

Nadev: maslo raztopimo, dodamo moko in prepražimo. Zalijemo z mlekom in prevremo. Dobro mešamo, da ne nastanejo grudice. Primešamo še med in vaniljev sladkor ter zmeščano čokolado. Nadev se zgosti in mora odstopati od ponve. Ko se malo ohladi, ga na debelo porazdelimo po testu in zavijemo. Vzhajano potico pečemo pri 180 stopinjah 45 do 60 minut.

Z zahvalami zaključujem naš zbornik *RADE MIKAČIČ IN NJEGOV SLIKARSKI OPUS*, s katerim smo raziskovalno živeli od novembra 2020 do sedaj. Tedensko smo se na predavanjih seznanjali z referati o življenju in delu Radeta Mikačiča, njegovo družino v Splitu in družino, v katero se je poročil v Ilirski Bistrici. Občudovali smo Radetovega vedoželjnega ter ustvarjalnega duha in njegovo slikarsko pot v iskanju lastnega slikarskega sloga. Marsikaj nas je presenetilo, zlasti oče Dujam Adam Mikačič z bogato knjižnico in skrbjo za izobrazbo lastnih otrok kot tudi Radetov tast, naš pomemben gospodarstvenik, čebelar in inovator Anton Žnideršič, za katerega smo izvedeli, da je imel poleg svojih panjev in medu tudi prvo tovarno testenin Pekatete na Kranjskem, njegova hči Ema pa prvo tovarno čokolade Mirim.

Nepozabna sta pa tudi ponos in zavednost tako dalmatinske kot slovenske družine, ki so ju imeli vse življenje, še posebej pa med drugo svetovno vojno. Ob poslušanju referatov smo spoznavali dalmatinsko in slovensko preteklost in povezanost z letošnjo rdečo nitjo Dnevov evropske kulturne dediščine "DOBER TEK".

Velika zahvala gre vsem mojim študentom, ki so sodelovali v projektu in pri ustvarjanju zbornika: Juditi Bagon, Aleksandru Bassinu, Ireni Demšar, Nataši Gorjanc, Meti Havliček, Tei Blagaić Januška, Olgi Paulič, Jelici Pegan Stemberger, Mojci Slana, Jelki Štemberger, Mariji Turnšek Mikačič, Titu Turnšku in Petru Zdravje. Posebej se zahvaljujem hčerki Mariji Turnšek Mikačič, ki nam je predstavila številne zgodbe iz preteklosti, nam pomagala z nasveti in nam dala fotografije, da smo jih lahko vključili v monografijo. Marsikaj pa je tudi sama napisala in je objavljeno v zborniku. Skupaj z njo se poklanjamo spominu na njenega očeta Radeta Mikačiča in mu posvečamo vse letošnje dogodke.

Posebej se zahvaljujem Meti Havliček, ki je zbrala vse avtorske prispevke in slikovno gradivo in jih skupaj z menoj, z veliko truda in ustvarjalnega duha, uredila v zbornik - monografijo z naslovom *RADE MIKAČIČ IN NJEGOV SLIKARSKI OPUS*.

Sodelovali bomo še na treh zanimivih dogodkih, tako 30. septembra 2021 na 31. DEKD in 9. TKD, na kulinarčni delavnici 27. oktobra 2021, kjer bomo ustvarjali sladice po receptih obeh družin in na razstavi Radetovih slik od 24. novembra do 8. decembra 2021. Vsem zahvala vnaprej, saj brez sodelovanja ne bi mogli organizirati tako zanimivih dogodkov. Posebna zahvala gre ravnateljici BIC Ljubljana Tjaši Vidrih, ki nam bo omogočila kulinarčno ustvarjanje.

Iskreno se zahvaljujemo tudi za stalno podporo in pomoč: Univerzi za tretje življenjsko obdobje Ljubljana, Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije in Mestni občini Ljubljana, kjer bomo imeli DEKD nastop in razstavo slik ter Mojci in Mirotu Slana, lastnikoma muzejske Fabianove trgovine v Lokvi.

Srčna hvala še enkrat vsem, kajti brez vas ne bi bilo takšnega zbornika, kot je pred vami.

Ljubljana, 30. september 2021

- Galerija Antuna Augustinčiča. (2020). 120. godišnjica rođenja Antuna Augustinčiča. <http://www.gaa.mhz.hr/>
https://hr.wikipedia.org/wiki/Antun_Augustinčič
- Kortšek, J. (1963). Dujam Mikačič. Izdanje grada Splita. Svezak 15. Split.
- Kranjčević, J. (2013). Profesor Umberto Girometta. Kulturna baština: časopis za pitanja prošlosti splitskoga područja (0351-0557) 39. Str. 163 – 178.
https://hr.wikipedia.org/wiki/Umberto_Girometta.
- Mesesnel, F. (2013). Jakac, Božidar (1899–1989). Slovenska biografija. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU.
[http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi245800/- B. Jakac](http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi245800/-B.Jakac).
- Mikačič, A. (2003). Košomatovi od 1747 v spominih najmlajše hčerke. Ljubljana: samozaložba.
[https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi296701 - F. Kozak](https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi296701-F.Kozak).
https://sl.wikipedia.org/wiki/Ferdo_Kozak
- Šolska knjižnica Srednje šole za oblikovanje in fotografijo, Ljubljana. Knjižničarske novice (20)/9. str. 16, 17.
<http://old.nuk.uni-lj.si/knjiznicarskenovice/v2/podrobnostClanek.aspx?id=219>
<https://www.zvkds.si/sl/blog/plecnikova-prenova-krizank>.
<https://sl.wikipedia.org/wiki/Križanke>.
- Žnideršič, A. (1990). Anton Žnideršič. Spomini in zapiski. Ljubljana: samozaložba Alenka Mikačič, roj. Žnideršič.
[https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi908243 - A. Žnideršič](https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi908243-A.Žnideršič).
https://sl.wikipedia.org/wiki/Anton_Žnideršič.
<https://sl.wikipedia.org/wiki/Mirim>.
<https://sl.google-info.org/423627/1/mirim.html>.
<https://sl.wikipedia.org/wiki/Pekatete>.
http://worldwide.espacenet.com/searchResults?compact=false&ST=singleline&query=anton+znidersic&locale=en_EP&DB=worldwide.espacenet.com
- 15 patentov Antona Žnideršiča
<https://okusno.je/domace/dobre-slovenske-testenine.html>.
- Članek. (20.3.2017). Jama Vranjača. Zgibanka pri vhodu v jamo Vranjača. Občina Dugopolje.
- Članek. (2010). Speleološki oddelek, Zgodovina. HPD Mosor.
- Članek. (2009). Vranjača - rajska ljepota i zvuci tišine 85 metara pod zemljom. PSD.
- Turnšek Mikačič, Marija (2020). Osebni arhiv.
- Žnideršič, A. (1907). Die Krainer Biene als leistungsfähigste Honig-Biene von Anton Žnideršič. Selbstverlag.
- Žnideršič, A. (1931). Reformen im Bienenzuchtbetriebe. Selbstverlag.
- Korošec, M., Vidrih, R., & Bertoncelj, J. (2016). Slovenian Honey and Honey Based Products. In Mediterranean Foods: Composition and Processing (pp. 171-195). CRC Press.
- Ujčič, T.,(2014). "Vpliv družine Žnideršič na gospodarski razvoj Ilirske Bistrice – Anton Žnideršič: seminarska naloga." PhD diss., T. Ujčič.
https://www.kamra.si/print.html?item_id=132416&tmpl=print

PREGLEDNICA PRILOG

PRILOGA 1, Olga Paulič

PRILOGA 2, Olga Paulič

PRILOGA 3, Marija Turnšek Mikačič

PRILOGA 4, Marija Turnšek Mikačič

PRILOGA 5, Marija Turnšek Mikačič

PRILOGA 6, Mojca in Miro Slana

PRILOGA 7, Meta Havliček

PRILOGA 8, Judita Bagon

PRILOGA 9, Tjaša Vidrih

PRILOGA 10, Aleksander Bassin

POIMENOVANJA PROJEKTHNIH DEJAVNOSTI 2020 / 2021

OBJAVA DOGODKA na 31. DEKD in 9. TKD "DOBER TEK"

DRUŽINI MIKAČIČ IN ŽNIDERŠIČ

PREGLEDNICA ORIGINALNIH DEL RADETA MIKAČIČA

PREGLEDNICA PARAFRAZ RADETA MIKAČIČA

PEKATETE - PRVA TOVARNA TESTENIN NA KRANJSKEM

PLAKAT: Raziskovalni projekt RADE MIKAČIČ IN NJEGOV

SLIKARSKI OPUS

PLAKAT: UTŽO, ŠK - SPOZNAJMO SVOJE MESTO IN

DOMOVINO od 2004 do 2021

BIC LJUBLJANA: KULINARIČNA DELAVNICA

RAZSTAVA SLIK RADETA MIKAČIČA

Mentorica in vodja projektnih dejavnosti: Olga Paulič

1. Raziskovalni projekt	RADE MIKAČIĆ IN NJEGOV SLIKARSKI OPUS	Oktober 2020 – maj 2021 UTŽO, Poljanska 6, Ljubljana
2. Zbornik	RADE MIKAČIĆ IN NJEGOV SLIKARSKI OPUS	30. september 2021
3. 31. DEKD in 9. TKD	RADE MIKAČIĆ: slikarstvo, med, testenine in čokolada	30. september 2021 ob 11.00 Mestna hiša Ljubljana, velika sejna soba
4. Kulinarična delavnica	SLADICE IZ KUHARSKE ZAPUŠČINE DRUŽIN MIKAČIĆ IN ŽNIDERŠIČ	27. oktober 2021 ob 9.00, BIC Ljubljana Center kulinarike in turizma KULT316, LJ
5. Razstava slik	SLIKAR RADE MIKAČIĆ	Otvoritev 24. novembra 2021 ob 11.00 Razstava bo odprta do 8. decembra 2021 Mestna hiša Ljubljana, zgodovinski atrij

RADE MIKAČIĆ: SLIKARSTVO, MED, TESTENINE IN ČOKOLADA

Občina: Mestna občina Ljubljana

Regija: Osrednjeslovenska regija

Lokacija dogodka: Ljubljana, Mestna hiša, Mestni trg 1, velika sejna soba.

Kontakt za prijave / informacije: Marija Turnšek Mikačič, spletna stran: <http://www.utzo.si>

Organizator: Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje Ljubljana in ŠK Spoznajmo svoje mesto in domovino.

Čas dogodka : četrtek, 30. 09. 2021, 11.00 - 13.00

Opis dogodka

Študijski krožek Univerze za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani "Spoznajmo svoje mesto in domovino" je v študijskem letu 2020 /2021 pod mentorstvom Olge Paulič raziskoval življenje in ustvarjanje ljubiteljskega slikarja Radeta Mikačiča (Split, 19. 2. 1904 – Ljubljana, 20. 4. 1989), ki je po poroki prišel iz Splita živet v Slovenijo. Člani krožka bodo na dogodku predstavili življenje in delo Radeta Mikačiča, pa tudi povezave z nekaterimi pomembnimi osebami iz njegovega življenja. V povezavi s kulinariko bodo predstavili družinsko kulinariko ter posebej izpostavili tradicionalne recepte in povezavo s testeninami Pekatete, medom in čokolado. Člani krožka so se pri raziskovanju mednarodno povezali s hrvaškim muzejem mesta Split in z enim od vodilnih slovenskih publicistov sodobne likovne umetnosti Aleksandrom Bassinom ter Mestno hišo v Ljubljani. Devet raziskovalcev, članov krožka, bo na dogodku vizualno predstavilo svoje ugotovitve o umetnikovem izobraževanju v Parizu in njegovem slikarskem opusu ter zbornik v obliki monografije.

Po prireditvi bodo organizirali:

- kulinarično delavnico "Jedi iz kulinarične zapuščine družin Mikačič in Žnideršič", ki bo 27. oktobra 2021 ob 9.00, v BIC Ljubljana, Center kulinarike in turizma KULT316, Prušnikova ulica 74, 1210 Ljubljana – Šentvid in
- razstavo slik Radeta Mikačiča v zgodovinskem atriju Mestne hiše v Ljubljani od 24. 11. do 8. 12. 2021. Otvoritvena slovesnost bo 24.11.2021 ob 11.00.

DRUŽINA MIKAČIČ

Dujam Adam Mikačič (1865 – 1933) in
Marijeta, rojena Grle (1876 – 1941), poročila leta 1894

1. Hči Nada in mož kipar Antun Augustinčič, hči Rosa
2. Sin Ranko Mikačič in prva žena Nadija, druga žena Maja Silobrčič
3. Hči Smiljana in mož Ivo Antunović, sinova Bojan in Ivan Braco
4. Hči Draga in mož Mladen Iveković, sin Ivan, hčerka Rada
5. Hči Bosanka in mož Ante Galešič, hčerka Marija, sin Nikola
6. Sin **Rade in od leta 1934 žena Alenka Žnideršič**; hči Marija in prvi mož Ciril Drofenik, sin Ciril; drugi mož Tit Turnšek
7. Sin Zdenko in žena Nella, hčerka Marija Sanja in Nada
8. Sin Ostoja Stojko
9. Sin Rata in žena Branka, sin Duje

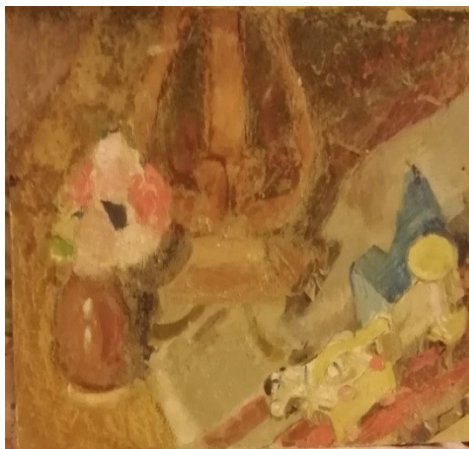
DRUŽINA ŽNIDERŠIČ

Anton Žnideršič (1874 – 1947) in
Ema, rojena Ličan (1876 – 1931), poročila leta 1896

1. Hči Ema in mož Karel Zalokar, sin Boris, hči Sonja; vdova in drugi mož Toni Desnica, sin Vlado
2. Hči Danica in mož Ivo Ogorelec, sin Ivan, hčerka Nastja, sin Anton
3. Hči Vera - umrla mlada
4. Hči Nadina - umrla mlada
5. Hči Nada in mož Ferdo Kozak, sinova Primož in Gregor
6. Hči **Alenka in od leta 1934 mož Rade Mikačič**, hči Marija in prvi mož Ciril Drofenik, sin Ciril; drugi mož Tit Turnšek

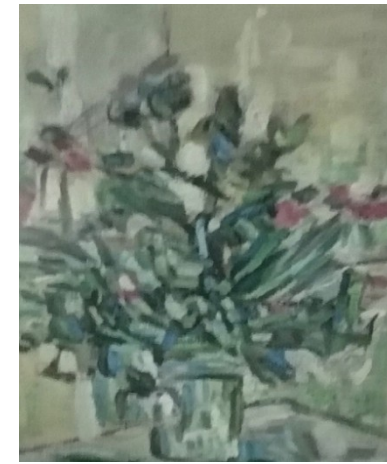
1. Stol, olje na kartonu,
21 x 29 cm, marec 1926

2. Igrače pod klavirjem,
olje na lesenitu, 31,5 x 25 cm, januar 1928

3. Marina Lovrinac, Split, akril na
lesonitu, 50 x 40 cm, april 1939

4. Tihožitje, olje na platnu,
34 x 51 cm, september 1939

5. Avtoportret, olje na lesu,
30 x 37 cm, september 1939

6. Kotiček na Kninski ulici v Splitu,
olje na lesenitu, 25 x 33 cm,
september 1939

7. Tihožitje, olje na lesenitu,
24,5 x 32 cm, december 1939

8. Pogled na Klis, olje na platnu,
47 x 35 cm, februar 1940

9. Klis, olje na platnu, 47 x 35 cm,
februar 1940

10. Split Sutivan, olje na platnu,
51 X 41 cm, april 1940

11. Tihožitje, olje na platnu,
34 x 30 cm, november 1946

12. Avtoportret, olje na lesu,
39 x 45 cm, maj 1949

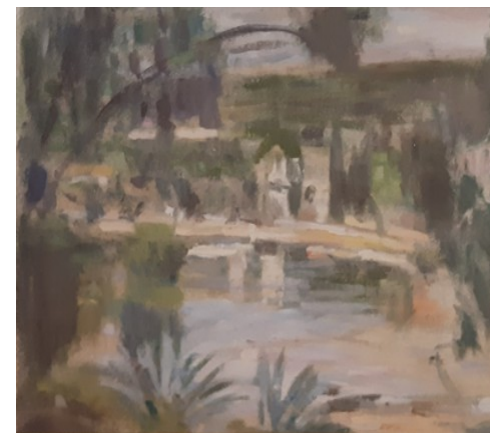
13. Brač, mesto Supetar, olje na lesu,
50 x 40 cm, julij 1950

14. Brač, Cerkev v Supetru, olje na
lesu, 48,5 x 31,5 cm,
avgust 1950

15. Supetar, olje na lesonitu,
48,5 x 37 cm, avgust 1954

16. Šolta Grohote, olje na lesu,
48,5 x 39 cm, julij 1962

17. Marina Šolta Nečujam,
olje na lesu, 50 x 38 cm, avgust 62

18. Šolta Nečujam z Alenko
olje na lesu, 31,5 x 37,5 cm,
avgust 1962

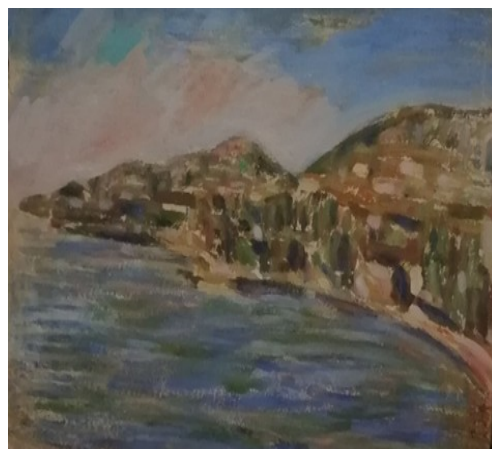
19. Šolta Nečujam, olje na kartonu,
47,5 x 37 cm, avgust 1962

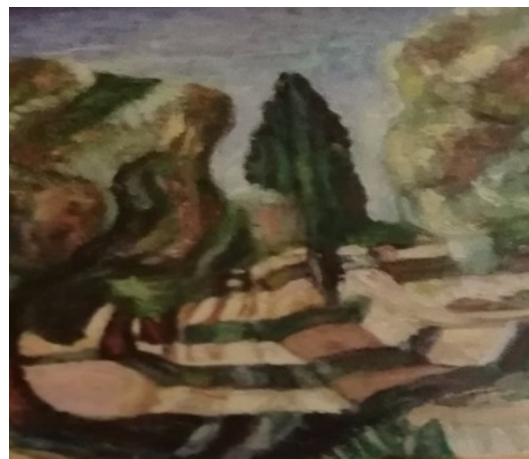
20. Šolta Pogled iz gozda na zaliv,
olje na kartonu, 47,5 x 37 cm, avgust 1962

21. Šolta zaliv, olje na lesu,
49 x 34,5 cm, avgust 1962

22. Šolta, Pogled iz morja, olje na
lesu, 50 x 36,5 cm, avgust 1962

23. Šolta Grohote 2, olje na lesu,
67 x 47 cm, september 1962

24. Šolta Grohote, olje na lesu,
48 x 40 cm, september 1962

25. Nečujam Marina Šolta, olje na lesu,
47 x 37 cm, september 1962

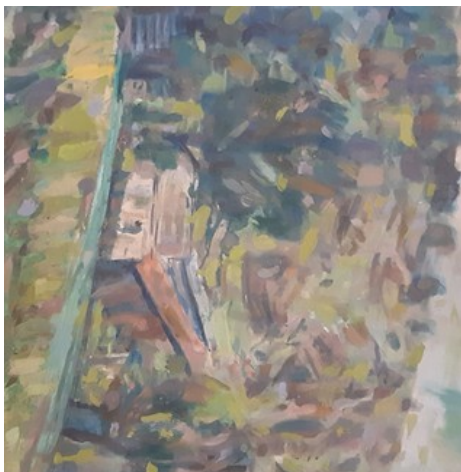
26. Pejsaž Šolta 2, olje na lesnit,
49 x 35 cm, september 1962

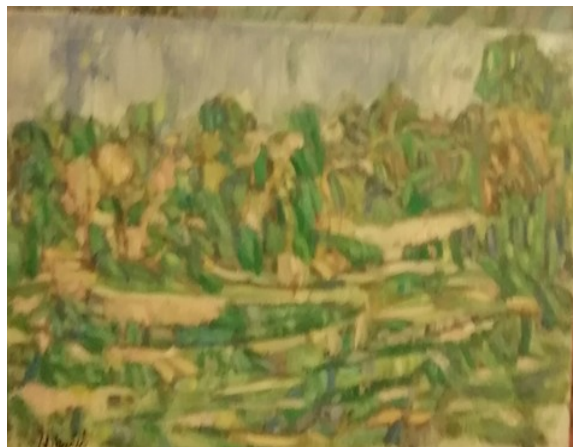
27. Jabolka, olje na platnu,
50,5 x 35 cm, marec 1970

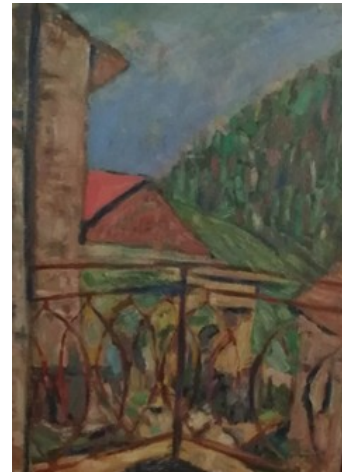
27. Šolta, zaliv, olje na lesonitu,
37,5 x 30 cm, september 1971

29. Rakitna hiša ob potoku,
olje na lesonitu, 33 x 49,5 cm, julij 1975

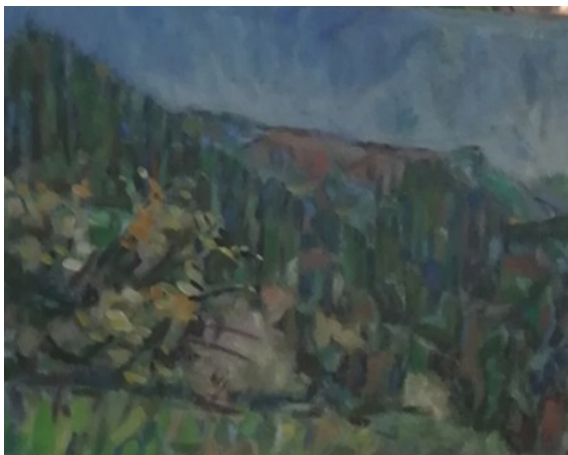
30. Rakitna v polnem polletju,
olje na platno, 50 x 34,5 cm, julij 1975

31. Balkon na Rakitni, olje na lesonitu,
33 x 49,5 cm, julij 1975

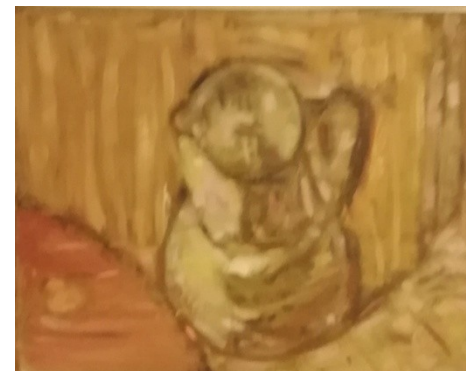
32. Rakitna, olje na lesu,
49 x 38 cm, julij 1975

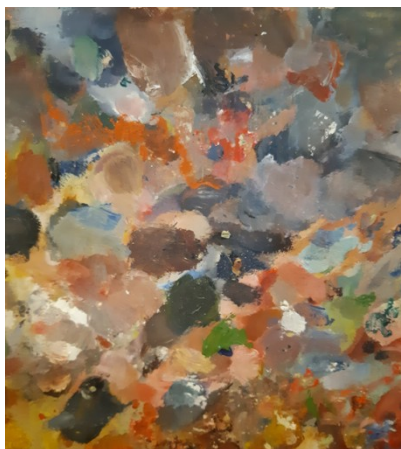
33. Vas na Rakitni, olje na lesonitu,
51 x 39,5 cm, julij 1975

34. Rakitna, gozdna pot, olje na platnu,
51 x 37 cm, avgust 1975

35. Vrč, olje na lesu,
31,5 x 25 cm, marec 1926

Slikarjeva paleta

Povečan podpis Radeta Mikačiča

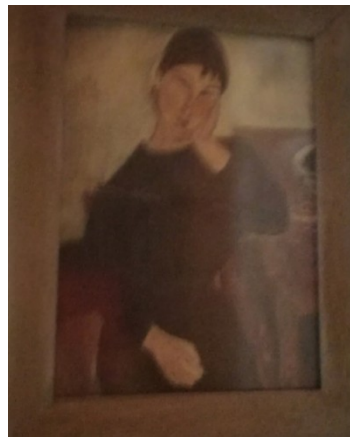
Skupaj 35 originalnih slik Radeta Mikačiča

1. Parafraza Vekoslav Parač:
Pokrajina z drevjem, olje na
lesonitu, 47 x 46 cm, marec 1926

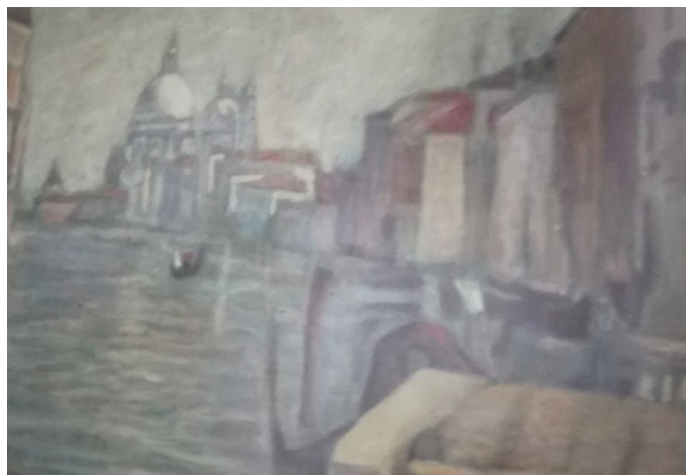
2. Parafraza Paul Cezanne:
Gardanne, 1886, olje na lesu,
68 x 58 cm, marec 1926

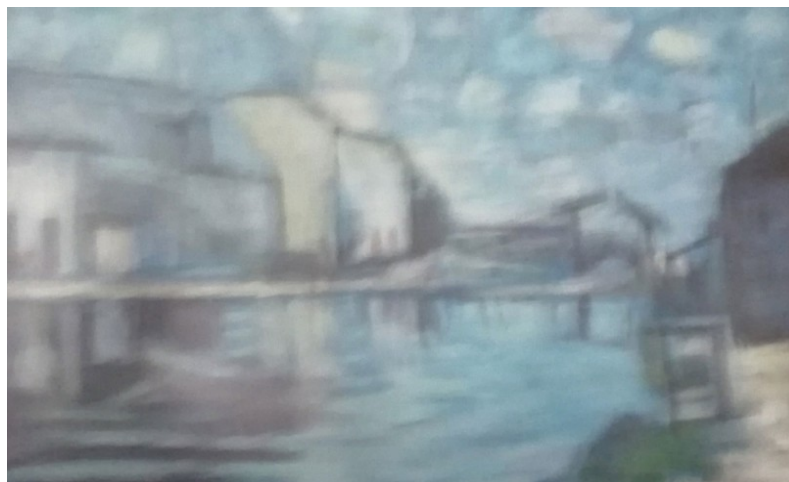
3. Parafraza Amadeo Modigliani:
Elvira počiva za mizo, 1919, olje na
platnu, 23 x 33 cm, marec 1926

4. Parafraza Pierre-Auguste Renoir:
Grand Canal, Benetke, 1881, olje na
lesu, 48 x 33 cm, marec 1926

5. Parafraza Claude Monet: Santa Maria della
Salute, 1908, olje na lesu, 56 x 38 cm, junij 1926

6. Parafraza v modrem, olje na platnu,
73 x 58 cm, julij 1926

7. Parafraza Édouard Manet, kopija po Diego
Velázquezu Infanta Margarita, 1859-1862,
februar 1927

8. Parafraza Eduard Manet:
Natakarica s pivom, 1878,
olje na platnu, 39 x 49 cm,
februar 1927

9. Parafraza Maurice de Vlaminck:
Bele jadrnice na Chatouju,
olje na lesonitu, 50 x 40 cm, maj 1927

10. Parafraza Raoul Dufy:
Regata v Deuvillu, 1938, olje na
kartonu, 34 x 24 cm, junij 1927

11. Parafraza Paul Cezanne:
Marsejski zaliv, Pogled iz L Estaque, 1985,
olje na lesu, 58,5 x 44,5 cm, januar 1928

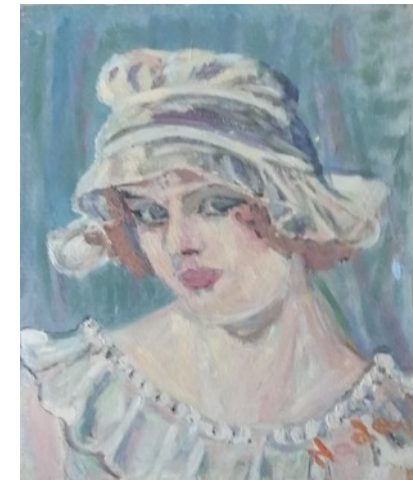
12. Parafraza Avgust Renoir:
Vas, olje na lesu, 30 x 36 cm,
januar 1928

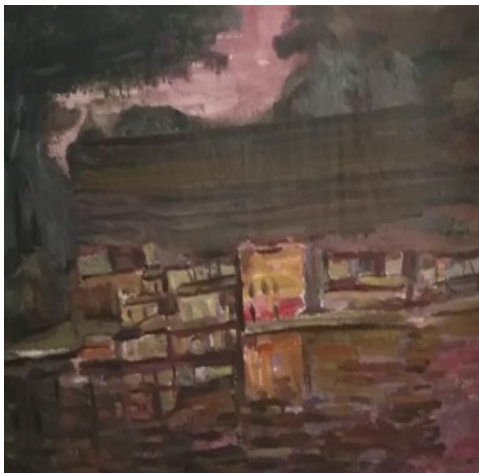
13. Parafraza: Tihožitje z nageljni,
olje na kartonu, 24 x 34 cm,
december 1939

14. Parafraza Georg Braque: Tihožitje s
sadjem, olje na platnu, 66 x 53,5 cm,
februar 1940

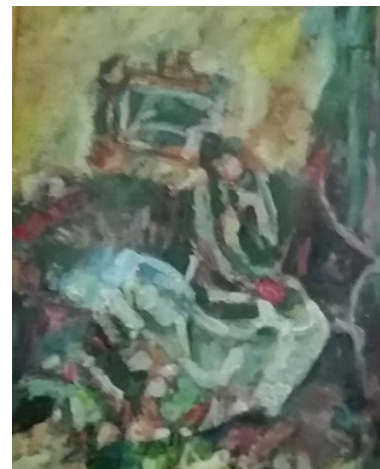
15. Parafraza Auguste Renoir:
Dekle s klobukom, olje na lesu,
24,5 x 32 cm, avgust 1950

16. Parafraza Emanuel Vidović: Vranjic, olje na kartonu, 42 x 31,5 cm, januar 1952

17. Parafraza: Trubadur, olje na platnu, 38 x 27 cm, januar 1952

18. Parafraza R. Jakopič: Spomini, olje na platnu, 31 x 48 cm, januar 1952

19. Parafraza R. Jakopič: Krajina, olje na platnu, 30 x 38 cm, januar 1952

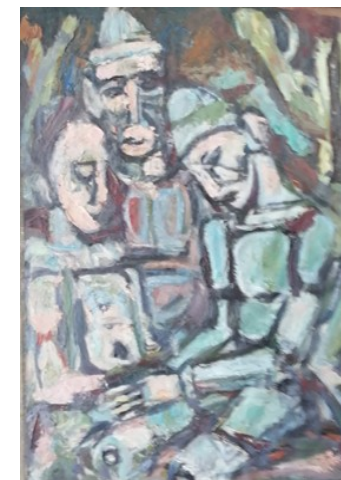
20. Parafraza Ignatij Job: Ob morju, olje na platnu, 50 x 38 cm, Januar 1952

21. Parafraza Mortimer Menpes: Most pri palači Labia, olje na platnu, 74 x 48 cm, marec 1952

22. Parafraza Georges Rouault: Angelčki, olje na kartonu, 27,5 x 33 cm, marec 1952

23. Parafraza Georges Rouault: Klovnove solze, olje na lesonitu, 24 x 35,5 cm, marec 1952

24. Parafraza Pablo Picasso:
Sombrero, olje na kartonu,
21 x 29 cm, junij 1952

25. Parafraza: Ob potoku,
olje na kartonu, 50 x 35,5 cm
januar 1953

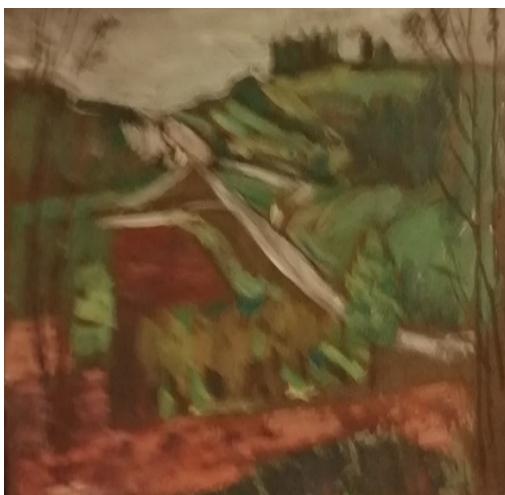
26. Parafraza: Pokrajina ob
vodi, olje na lesonitu,
45 x 32 cm, marec 1962

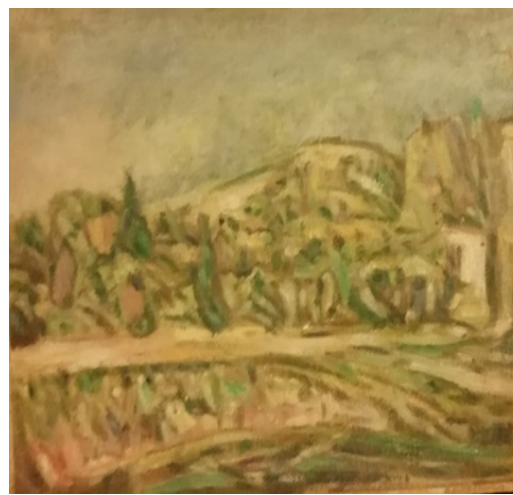
27. Parafraza Georges Rouault:
Kristus na križu, olje na lesonitu,
24 x 35,5 cm, avgust 1962

28. Parafraza: Središče vasi,
olje na lesonitu, 51 x 37 cm,
avgust 1962

29. Parafraza: Pokrajina z gradom,
olje na kartonu, 50 x 35,5 cm,
september 1962

30. Parafraza: Pokrajina v zelenem,
olje na lesonitu, 50 x 40 cm,
september 1962

31. Parafraza: Dekle z rjavim
trakom, olje na platnu,
54 x 65 cm, oktober 62

32. Parafraza Paul Cezanne: Vas,
Olje na lesenitu, 50,5 x 36 cm,
Marec 1970

33. Parafraza: Mesto ob morju,
Olje na platnu, 50 x 40 cm,
februar 1972

34. Parafraza Ignatij Job : Moj dom v
Supetru, olje na platnu, 61,5 x 51 cm,
februar 1972

35. Parafraza Ignatij Job: Škarpena,
Olje na kartonu, 35 x 28 cm,
februar 1972

36. Parafraza Varnecke: Dve hiši,
olje na lesenitu, 50 x 40 cm,
februar 1972

37. Parafraza Varnecke: Krajina,
olje na kartonu, 52,5 x 41,5 cm
februar 1974

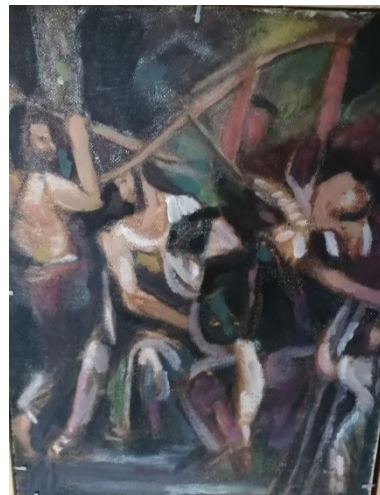
38. Parafraza Leonardo da Vinci:
Kristus in Iškariot, olje na platnu,
45 x 50 cm, april 1975

39. Parafraza Jan Wermer van Deft:
Dekle z bisernim uhanom, 1665,
olje na lesu, 37 x 43 cm, maj 1976

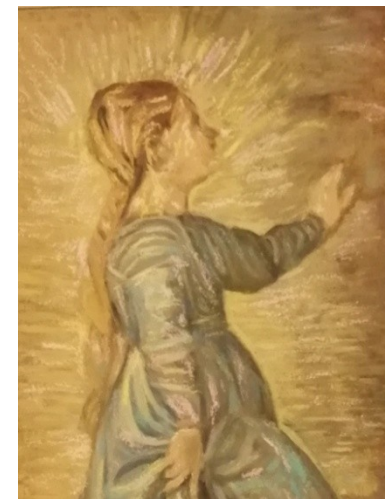
40. Parafraza: Madona z detetom, olje na lesu, 35 x 42 cm, maj 1976

41. Parafraza: Kristusovo kronanje, olje na platnu, 28 x 35 cm, januar 1927

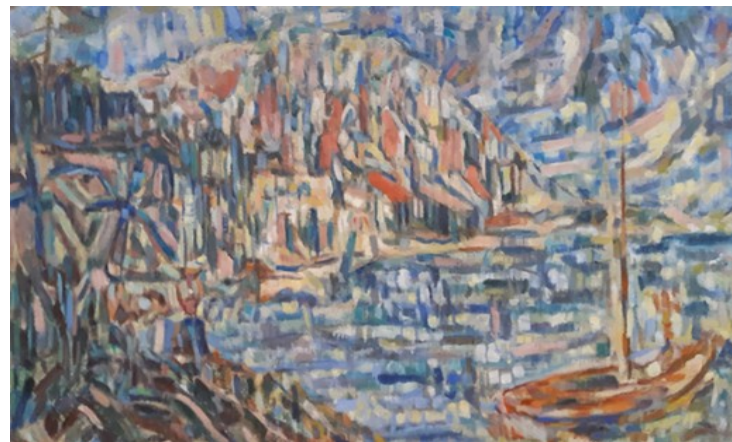
42. Parafraza: Cvetje in jabolka, olje na kartonu, 50 cm x 35,5 cm, julij 1950

43. Parafraza : Dekle, olje na lesonitu, 24 x 31,5 cm, avgust 1950

44. Parafraza Varmecke: Krajina, olje na kartonu, 52,5 cm x 41,5 cm, april 1973

Zadnja slika Radeta Mikačiča, februar 1977

Parafraza, neznani avtor:
Počitniški kraj z jadrnico,
olje na platnu, 94,5 cm x 50,5 cm.

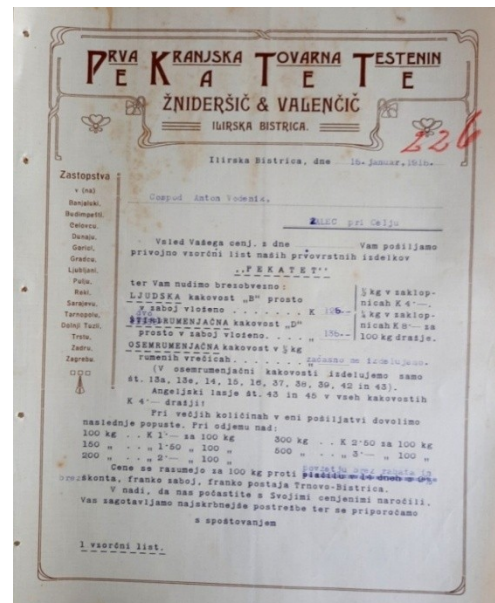
Skupaj 45 parafraz Radeta Mikačiča

PRILOGA 6, Mojca in Miro Slana PEKATETE - prva tovarna testenin na Kranjskem : 1899 v Ilirski Bistrici, od 1925 Ljubljana (od 1947 ŽITO)

Arhivska dokumentacija muzejske Fabianove trgovine v Lokvi: 1899, 1902, 1906, 1916

Ustanovitelja tovarne:
Anton Žnidaršič in
Rudolf Valenčič.

Univerza za tretje življenjsko obdobje, študijska skupina **SPOZNAJMO SVOJE MESTO IN DOMOVINO 2004 – 2021**, mentorica mag. Olga Paulič

RAZISKOVALNI PROJEKT - RADE MIKAČIĆ IN NJEGOV SLIKARSKI OPUS

Avtorji prispevkov za zbornik: mag. Judita Bagon, Aleksander Bassin, Irena Demšar, Nataša Gorjanc, Meta Havliček, mag. Tea Blagaić Januška, mag. Olga Paulič, Mojca Slana, Jelka Štemberger, Jelica Pegan Štemberger, dr. Marija Turnšek Mikačić, dr. Tit Turnšek in Peter Zdravje.

RADE MIKAČIĆ

(Split, 19. 2. 1904 - Ljubljana, 20. 4. 1989)

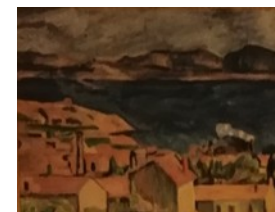

Oče in mati

Žena, hči in vnuk

SLIKARSTVO RADETA MIKAČIĆA

PARAFRAZE

ORIGINALI

Anton Žnideršič s hčera

**POMEMBNE OSEBNOSTI
POVEZANE Z DRUŽINO MIKAČIĆ**

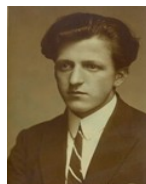
A. Augustinčić

F. Kozak

U. Girometta

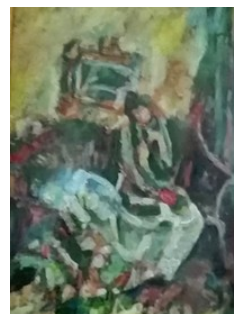

B. Jakac

J. Plečnik

**ZBORNIK:
RADE MIKAČIĆ IN
NJEGOV SLIKARSKI OPUS**

**SPOMINSKE
ZGODBE**

KULINARIKA DRUŽIN MIKAČIĆ in ŽNIDERŠIČ

Drevo umetnostnozgodovinskih slogov

PODROČJA IN NAČINI ŠTUDIJSKEGA DELA:

- ❖ Svetovni umetnostni razvoj skozi zgodovinska obdobja.
- ❖ Poročanja o aktualnih dogajanjih na področju umetnosti in kulture.
- ❖ Raziskovalni projekti na izbrane teme, publiciranje ugotovitev - zborniki, javno predstavljanje ugotovitev: DEKD in TKD članki v revijah
- ❖ Različne teme po željah slušateljev
- ❖ Stalna umetnostnozgodovinska tema – Ljubljana in Jože Plečnik.
- ❖ Strokovne ekskurzije in ogledi razstav v muzejih in galerijah.
- ❖ Medgeneracijsko sodelovanje z okoljem in strokovnimi institucijami.
- ❖ Sodobne metode dela: globalno učenje, interdisciplinarno povezovanje, ...

Jože Plečnik

Projektno proučevanje Plečnikovega ustvarjanja:

- ❖ teoretično spoznavanje,
- ❖ vodeni ogledi v Ljubljani, domovini in
- ekskurzije v tujino: Dunaj, Praga, Zagreb, Beograd

Maks Fabiani

Ob 150-letnici arhitek. rojstva - **Fabianijevo leto**
Zbornik, predstavitev na DEKD, vodeni ogledi
po Ljubljani. Ekskurzija v Štanjel.

RAZISKOVALNI PROJEKTI

Študentje pod vodstvom mentorice raziskujejo in pripravljajo referate o dogovorjeni temi, jih predstavijo na predavanjih skupini in oblikujejo v zbornik. Organizirajo ogled in ekskurzije ter predstavitev ugotovitev v okviru DEKD in TKD (devetkrat), ahko pa tudi drugod.

Javne predstavitve in ZBORNIKI – monografije

Fabiani in secesija: Po sledih secesijske in Fabianijeve kulturne dediščine v Ljubljani, predstavitev na DEKD in TKD, vodenje po Fabianijevi Ljubljani, **2016**

Park Tivoli, naravna in kulturna dediščina: Zgradbe danes in nekoč na starih razglednicah v Parku Tivoli, vrtnice; vodenje po parku, predstavitev na DEKD in TKD, **2017**

Ivan Grohar, ob 150-letnici slikarjevega rojstva, ZBORNIK, izlet v Sorico, predstavitev v Groharjevem muzeju **2018,**

Mara Kralj, ob 110-letnici rojstva, ZBORNIK,, predstavitev na DEKD in TKD, Slovenski matici, Mladinski knjigi, izlet v Lokev, **2019**
Brata France in Tone Kralj: Ekskurzija /dogodek na DEKD in TKD: "Po poti bratov Kralj," **2020**

Rade Mikačič: slikarstvo, med, testenine in čokolada, ZBORNIK, RAZSTAVA, DEKD in TKD
Kulinarična delavnica po receptih družine Žnideršič - Mikačič, **2021**

Ekskurzije in ogledi:

- ❖ **13 večdnevni ekskurzij v tujino** povezanih z umetnostnimi obdobji, z razstavami ob obletnicah znamenitih slikarjev in arhitekturo Jožeta Plečnika. Primer 2021: Po poti Karla Velikega v Porenju (karolinška in romanska umetnost
- ❖ **Poldnevne in enodnevne ekskurzije** po Sloveniji povezanih z učno snovjo. Primer 2018: I. Grohar – od Ljubljane do Sorice
- ❖ **Ogledi** muzejev, galerij, razstav, Arboretum Volčji potok

Spremljanje aktualnih dogajanj

Poročajo mentorica in študentje. Letno obravnavajo okrog 45 različnih aktualnih tem (izkušnje s potovanj, časopisne objave, na RTV, ogledi, razstave, ...)

Teme po željah slušateljev:

- ❖ Simbolika cvetic, živali in števil v likovni umetnosti
- ❖ Svetniška ikonografija, angeli v umetnosti
- ❖ Sporočilnost likovnih umetnin
- ❖ Ženske v likovni umetnosti
- ❖ Obletnice posameznih umetnikov

SLADICE IZ KULINARIČNE ZAPUŠČINE DRUŽIN MIKAČIĆ IN ŽNIDERŠIČ

Kulinarična delavnica bo 27. oktobra 2021 ob 9.00, v BIC Ljubljana, Center kulinarike in turizma KULT316, Prušnikova ulica 74, 1210 Ljubljana – Šentvid.

Potekala bo 4 ure.

Delavnico bo vodila mentorica Neli Selan.

Udeleženci bodo pripravili in degustirali izbrane jedi po starih receptih, ki so jih pripravljali v družinah Mikačič in Žnideršič in nekaj napitkov::

1. Dalmatinske fritule,
2. Splitski Bosankin paradižet,
3. Mikačićeve Dujmove rafiole,
4. Pravo keltsko torto mame Ličanove,
5. Alenkin jabolčni narastek Clafoutis

Vse sestavine za pripravo jedi in napitkov bo pripravila mentorica. Recepti so v zborniku in na delavnici.

Delo bo potekalo v petih skupinah (po 2 udeleženca skupaj) in vsak par bo izdelal eno jed. Ob koncu delavnice bo sledila skupna degustacija pripravljenih jedi in napitkov.

Delavnice se lahko udeleži do 10 oseb. Če bo prijavljeno večje število udeležencev, bodo organizirana ponovitvena srečanja.

Prihod udeležencev je predviden okrog 15 minut pred začetkom delavnice.

Udeleženci prinesejo s seboj: predpasnike, zaščitne kape, zaščitne maske ter potrdila o PCT (prebolevnost, cepljenost ali testiranje).

Na delavnico se je potrebno **prijaviti** po elektronski pošti - mikacic2007@gmail.com do 20. oktobra 2021. Plačilo kotizacije v višini 25,00 € je po potrditvi prijave.

Podatki za plačilo kotizacije: BIC Ljubljana, lžanska cesta 10, 1000 Ljubljana; Koda namena: OTHR;

Namen: delavnica 27.10.2021; IBAN: SI56 0110 0603 0699 941; Referenca: SI00 1111; SWIFT/BIC: BSLJIS2X;

Rok plačila: 26. 10. 2021.

Splitski Bosankin paradižet

Alenkin jabolčni narastek Clafutis iz Merana

Razstava slik Radeta Mikačiča bo v zgodovinskem atriju Mestne hiše v Ljubljani od 24. novembra do 8. decembra 2021. Kurator razstave bo Aleksander Bassin.

Razstavljenih bo 75 slik: parafraze in originalna dela.

Otvoritvena slovesnost bo 24. novembra 2021 ob 11.00. V kratkem glasbenem programu se bodo udeleženci seznanili z življenjskimi postajami slikarja Radeta Mikačiča in njegovim slikarskim opusom. Predstavljen bo tudi zbornik - monografija o Radetu Mikačiču.

Organiziran bo voden ogled po razstavi.

Ob razstavljenih slikah Radeta Mikačiča bodo razstavljeni trije plakati:

1. na prvem bo predstavljeno kar je bilo ugotovljeno z raziskovalnim projektnim delom o Radetu Mikačiču,
2. na drugem bo predstavljena raziskovalna študijska skupina "Spoznajmo svoje mesto in domovino" na UTŽO Ljubljana, ki jo vodi mag. Olga Paulič,
3. na tretjem bo objavljen seznam vseh razstavljenih slik.

Pri prihodu bodo vsi udeleženci prejeli **informativno gradivo** o slikarju in razstavljenih slikah.

Udeleženci otvoritve bodo lahko kupili **zbornik - monografijo Rade Mikačič in njegov slikarski opus**.

Po zaključku otvoritve bo pogostitev.

Zadnja paleta, ki jo je uporabljal Rade Mikačić in njegov podpis na slikah.